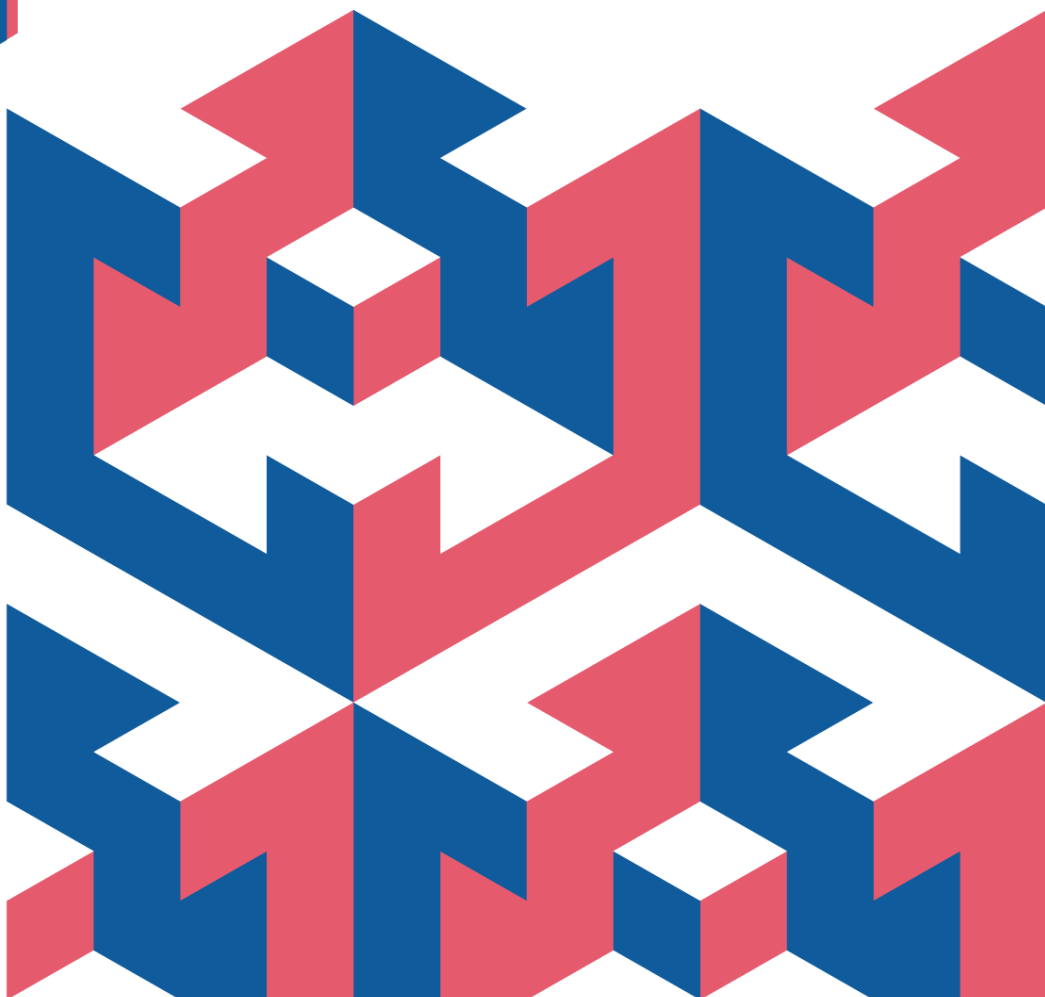

ภาคีบูรณาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย

ภายใต้โครงการการบูรณาการภาครัฐร่วมพัฒนาเพื่อส่งเสริมชุมชนเข้มแข็ง
สู่การยกระดับคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย

สนับสนุนโดย

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์
วิจัยและนวัตกรรม (สทสว.)

จัดทำโดย

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ภาคีบูรณาการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย

ภายใต้โครงการการบูรณาการภาคีร่วมพัฒนาเพื่อส่งเสริมชุมชนเข้มแข็ง
สู่การยกระดับคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย

สนับสนุนโดย

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์
วิจัยและนวัตกรรม (สทสว.)

จัดทำโดย

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ภาคีบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย
ภายใต้โครงการการบูรณาการภาคีร่วมพัฒนา
เพื่อส่งเสริมชุมชนเข้มแข็งสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย

พิมพ์ครั้งแรก มีนาคม 2568

จำนวนพิมพ์ 800 เล่ม

บรรณาธิการ

นางสาวสุธิดา บัวสุขเกษม นางสาวลักขณ์ ปรปักษ์พ่าย
นางสาวพัชรลดา จุลเพชร นางสาวสมจิตร จันทรเพ็ญ
นายนิติพงษ์ ศรีระพันธ์

ประสานงาน

นางสาวฟาริดา ยะหรี

จัดทำโดย

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
912 ถนนนวมินทร์ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กทม. 10240
โทร. 0-2378-8300 Home page : <http://www.codi.or.th>

สนับสนุนโดย

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

ออกแบบปก

นายวสุ เจริญรุ่ง

ออกแบบรูปเล่มและจัดพิมพ์โดย

สหมิตรพรินต์แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด

คำนำ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. เป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีภารกิจในการสนับสนุนและพัฒนาให้องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนทั่วประเทศเกิดความเข้มแข็งและจัดการตนเองได้ ผ่านโครงการต่างๆ คือ การพัฒนาที่อยู่อาศัย สวัสดิการชุมชน เศรษฐกิจชุมชน สภาองค์กรชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพและเท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลง รวมถึงภารกิจในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับองค์กรชุมชนและการพัฒนาองค์กรชุมชน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านการพัฒนาองค์กรชุมชนในด้านต่างๆ

ทั้งนี้ พอช. ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) ประจำปีงบประมาณ 2567 ผ่านสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทว.) ให้ดำเนินโครงการวิจัย “การบูรณาการภาควิชาการร่วมพัฒนาเพื่อส่งเสริมชุมชนเข้มแข็งสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย”

หนังสือเล่มนี้จึงได้นำผลการศึกษาดังกล่าวมาเสนอให้เห็นถึงประเด็นสำคัญที่ได้จากการศึกษา รูปแบบของการบูรณาการภาคีเครือข่ายงานพัฒนาของขบวนองค์กรชุมชน และจัดทำเป็นองค์ความรู้และเผยแพร่ต่อขบวนองค์กรชุมชน ภาคีเครือข่ายร่วมพัฒนาต่างๆ

นักวิชาการ และประชาชนทั่วไป ที่มีความสนใจในงานพัฒนาชุมชน
ท้องถิ่น รวมถึงผู้ปฏิบัติงานของสถาบัน ซึ่งมุ่งหวังให้เกิดการถกแถลง
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน อันก่อให้เกิด
ประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน)

และคณะผู้วิจัย

มีนาคม 2568

สารบัญ

คำนำ	(3)
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	1
ส่วนที่ 1 ภาพรวมของการศึกษา	4
● ที่มาและความสำคัญ	4
● แนวคิดและระเบียบวิธีศึกษา	12
● งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31
ส่วนที่ 2 ผลการศึกษา	34
2.1 เครือข่ายองค์กรชุมชน	34
● เครือข่ายองค์กรชุมชนจังหวัดตราด	34
● เครือข่ายองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี	38
● เครือข่ายองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรี	43
● เครือข่ายองค์กรชุมชนจังหวัดสตูล	48
● เครือข่ายองค์กรชุมชนจังหวัดยะลา	54
2.2 รูปแบบการบูรณาการของพื้นที่	59
ส่วนที่ 3 บทวิเคราะห์การดำเนินงานบูรณาการของขบวนองค์กรชุมชน	170
ส่วนที่ 4 สรุปผลการศึกษา	197
ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและยกระดับกลไก	206
ในการบูรณาการภาคีร่วมพัฒนาเพื่อส่งเสริมชุมชนเข้มแข็ง	
บรรณานุกรม	209

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การวิจัยเรื่องการบูรณาการภาคีร่วมพัฒนาเพื่อส่งเสริมชุมชนเข้มแข็งสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) ปีงบประมาณ 2567

การวิจัยนี้ได้ศึกษา 5 พื้นที่ในจังหวัดสระบุรี สุพรรณบุรี ตราสกุลและยะลา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาแนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยแบบบูรณาการ 2) เพื่อยกระดับแนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยแบบบูรณาการ 3) เพื่อให้เกิดต้นแบบแนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยแบบบูรณาการ สิ่งสำคัญคือต้องการค้นหาคำตอบว่า “การบูรณาการ” การทำงานระหว่างภาคีต่างๆ นั้นทำอย่างไรจึงจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้กับหน่วยงานต่างๆ มีปัญหาอุปสรรคอะไรที่ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่แต่ละหน่วยงานได้กำหนดไว้ หากมีปัญหากเกิดขึ้นต้องทำอย่างไรจึงจะสามารถคลี่คลายปัญหาเหล่านั้นได้ การวิจัยในครั้งนี้ได้คัดเลือกพื้นที่ที่มีความโดดเด่นในการพัฒนาขบวนองค์กรชุมชน ซึ่งได้ดำเนินงานในประเด็นการพัฒนาที่พอช.เข้าไปสนับสนุน คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชน ผ่านประเด็นงานต่างๆ ได้แก่ที่อยู่

อาศัย สวัสดิการชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โดยมีกลไกสำคัญ คือสภาองค์กรชุมชนตำบล เป็นผู้เชื่อมโยงภาคีร่วมพัฒนาต่างๆ ในพื้นที่ให้เกิดการขับเคลื่อนการทำงานร่วมกัน

การวิจัยนี้ใช้แนวคิดการจัดการปกครองแบบร่วมคิด (Collaborative Governance) วิเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานบูรณาการภาคีร่วมพัฒนาในพื้นที่ ซึ่งได้ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ

การดำเนินงานบูรณาการในพื้นที่ต่างๆ พบรูปแบบการประสานงานระหว่างหน่วยงาน (co-ordination) เป็นรูปแบบการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันในระดับที่ต่ำสุดเป็นเพียงการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายในการประสานขอความร่วมมือให้มีการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเพื่อให้ภาคีทุกฝ่ายมีการดำเนินงานบางอย่างร่วมกันให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

รูปแบบการร่วมมือในการปฏิบัติงาน (co-operation) เป็นรูปแบบการปกครองแบบร่วมมือกันในระดับที่สูงกว่าการประสานงานระหว่างหน่วยงาน (co-ordination) เนื่องจากหน่วยงานภาคีความร่วมมือได้เข้ามาแสดงบทบาทในการดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน หรือมีการปฏิบัติงานในชั้นบางอย่างในกระบวนการเดียวกัน

รูปแบบการร่วมกันดำเนินภารกิจ (collaboration) เป็นรูปแบบการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันในระดับสูงสุด เพราะภาคี

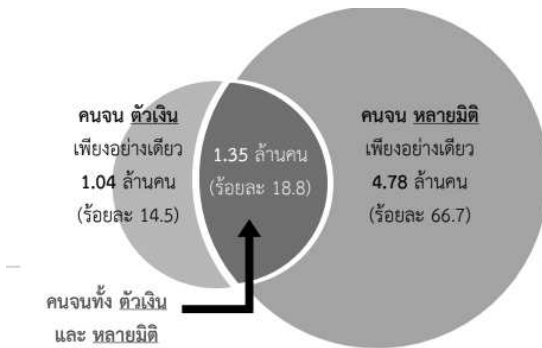
แต่ละฝ่ายเข้าร่วมการริเริ่มภารกิจหรือกิจกรรมการทำงานรูปแบบใหม่ ด้วยเป้าหมายที่ภาคีความร่วมมือกำหนดขึ้น เป็นการประสานความร่วมมือที่ขยายขอบเขตมากกว่าแค่การบูรณาการเป้าหมายเฉพาะของแต่ละหน่วยงาน/องค์กร โดยมีลักษณะสำคัญในการเข้าร่วมดำเนินการกิจร่วมกัน นั่นคือหน่วยงานภาคีทุกฝ่ายได้มีการแบ่งปันทรัพยากรทางการบริหารเช่น งบประมาณ บุคลากรเพื่อร่วมขับเคลื่อนภารกิจ/เป้าหมายดังกล่าว โดยมีการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างเป็นทางการ

ความสำคัญของการค้นพบนี้นำมาสู่ข้อเสนอการส่งเสริมสนับสนุน ขบวนการกลุ่มชนเพื่อให้สามารถดำเนินงานในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นการทบทวนการทำงานของผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการพัฒนาชุมชนให้ตระหนักถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน เพื่อนำมาสู่การปรับปรุงการทำงานไม่ว่าจะภาคีใดๆ ก็ตาม ให้สามารถเกื้อหนุนการทำงานซึ่งกันและกัน คำว่า “การบูรณาการการทำงาน” เป็นวาทกรรมที่ถูกใช้ขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชนมานับกว่า 40 ปี การทบทวนรูปแบบ ขั้นตอน การบริหารจัดการเชิงโครงสร้างและความสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะช่วยให้การทำงานด้านการพัฒนาชุมชนส่งผลต่อการยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนอย่างแท้จริง

ส่วนที่ 1 ภาพรวมของการศึกษา

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาความยากจนยังเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไข ปี 2566 การวัดความยากจนของประเทศไทยโดยใช้ดัชนีความยากจนหลายมิติหรือดัชนี MPI (Multidimensional Poverty Index) จาก 5 มิติ ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านความเป็นอยู่ ด้านการศึกษา ด้านรายได้ และด้านการเข้าถึงบริการรัฐ พบว่าประเทศไทยมีคนจนรวมทั้งสิ้น 7.17 ล้านคน จากประชากร 66.05 ล้านคน โดยที่คนจน 1 คน มีปัญหาได้มากกว่า 1 ด้าน เป็นคนจนหลายมิติเพียงอย่างเดียว 4.78 ล้านคน และเป็นคนจนเงินเพียงอย่างเดียว 1.04 ล้านคน ขณะที่คนจนที่มีปัญหาทั้ง 2 ด้านมีจำนวน 1.35 ล้านคน สะท้อนให้เห็นว่ายังมีคนไทยอีกจำนวนมากที่ยังประสบปัญหาด้านคุณภาพชีวิต และยังมีคนจนอีกกว่า 18.8% ที่ประสบปัญหาทั้งคุณภาพชีวิตและการเงิน ซึ่งถือเป็นกลุ่มที่มีปัญหาที่ซับซ้อนกว่าคนกลุ่มอื่น และอาจหลุดพ้นจากความยากจนได้ยาก ประเทศไทยมีคนที่จะตกเป็นคนจนหลายมิติอีกจำนวนกว่า 24 ล้านคน หรือคิดเป็นสัดส่วน 34.7% ของประชากรทั้งประเทศ ซึ่งกลุ่มนี้ถือเป็นกลุ่มเสี่ยงที่อาจกลายเป็นคนจนหลายมิติได้ง่าย (อ้างอิงใน Policy Watch, 2568)

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2566

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อความยากจนหลายมิติจำแนกตามภูมิภาค พบว่า ความมั่นคงทางการเงินเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อคนในกรุงเทพมหานครมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความเป็นอยู่ และการศึกษา ขณะที่ในภูมิภาคอื่น มิติด้านความเป็นอยู่ เป็นมิติที่ส่งผลต่อความยากจนหลายมิติมากที่สุดรองลงมา คือ ความมั่นคงทางการเงินและการใช้ชีวิตในแบบที่ดีต่อสุขภาพ ตามลำดับ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยปี 2566 สืบค้น วันที่ 15 มี.ค. 68 จาก <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/economy-150>)

มีการเสนอทางออกสำหรับการแก้ไขปัญหาความยากจนไว้หลากหลายวิธีการ ทั้งในระดับภาพรวมใหญ่ของประเทศ ในระดับแยกย่อยตามภาระหน้าที่ของหน่วยงาน มีการพัฒนาเทคโนโลยีและเครื่องมือ อาทิ

บัตรสวัสดิการแห่งรัฐในการเจาะจงกลุ่มเป้าหมายคนยากจนเพื่อให้ความช่วยเหลือที่ตรงจุดมากขึ้น การจัดตั้งคณะกรรมการจัดความยากจนระดับชาติที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน และมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างๆ เป็นกรรมการ ทำหน้าที่กำหนดเป้าหมาย นโยบายเพื่อดำเนินงาน การแก้ปัญหาความยากจนอย่างชัดเจนและตรงจุด (สมุดปกขาว อววน. การขจัดความยากจนอย่างตรงจุด,2563)

“การบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงาน” มักจะถูกกล่าวถึงเสมอเมื่อมีการพูดถึงการจัดปัญหาความยากจนที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยมีความพยายามมาเป็นระยะเวลากว่ายี่สิบปี เช่น การออกแนวทางปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ได้กล่าวถึงการบริหารราชการแบบบูรณาการ หมายถึง การร่วมมือกันในระหว่างส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีการปฏิบัติงานร่วมกัน หรือมีแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะทำให้ภารกิจที่สำคัญของรัฐในแต่ละด้านเกิดผลสำเร็จเป็นประโยชน์แก่ประชาชนส่วนรวม และมีความประหยัดโดยใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งสามารถลดขั้นตอนการปฏิบัติราชการให้เกิดความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

ในปี 2562 มีการเพิ่มเติมมาตรา 10 ให้สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) จัดให้มีแพลตฟอร์มดิจิทัลกลางเพื่อให้ส่วนราชการใช้ในการบริการประชาชนและการติดต่อประสานงานระหว่างกัน โดยการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลกลาง (อ้างจากพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (ฉบับที่2) พ.ศ. 2562)

คำถามสำคัญคือ แม้จะมีความพยายามเป็นอย่างมากให้เกิดการทำงานแบบบูรณาการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนหรือการยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น แต่ยังคงมีปัญหาคายากจน คุณภาพชีวิตที่ไม่เป็นไปตามเกณฑ์ เด็กออกนอกระบบการศึกษา ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง อยู่เป็นจำนวนมาก และหากจะทำให้เกิดผลสำเร็จต้องทำอะไร มีรูปแบบ กลไก อะไรที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดการทำงานแบบบูรณาการได้อย่างแท้จริง มีปัญหา อุปสรรคอะไรที่ทำให้การบูรณาการไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มีการสะท้อนให้เห็นว่า “มีการดำเนินการในหลายมิติทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และการศึกษา โดยกระทรวงหรือหน่วยงานที่มีภารกิจโดยตรงตามอำนาจหน้าที่และความเชี่ยวชาญ แต่ส่วนใหญ่เป็นการเสนอแนวทางจากระดับนโยบายสู่ระดับพื้นที่ ในลักษณะของการดำเนินงานแบบถ่วงน้ำหนักหรือผ่านองค์กรชุมชนเป็นหลัก ทำให้บางนโยบาย/บางโครงการขาดการมีส่วนร่วมและทำงานในลักษณะ “ต่างคน

ต่างทำ ขาดความเป็นเจ้าของ” จากภาคส่วนต่าง ๆ นอกจากนั้นยังขาดกลไกเอื้อให้เกิดความร่วมมือในการขับเคลื่อนจริงอย่างเป็นระบบและรอบด้านหรือที่เรียกว่า “การบูรณาการการทำงานด้วยกัน”(สอวช,2565)

ในฐานะที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งมีภารกิจในการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านการสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือแก่องค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การพัฒนาอาชีพ การเพิ่มรายได้ การพัฒนาที่อยู่อาศัย ทั้งนี้ได้ดำเนินงานเพื่อช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน โดยมีการออกแบบให้มีกลไกร่วมพัฒนา คือ สภาองค์กรชุมชนเป็นเวทีกลางในการเชื่อมโยงงานพัฒนาด้านต่างๆ ของชุมชนในระดับชุมชนและระดับจังหวัด

ในปี 2567 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ได้ดำเนินโครงการวิจัยเรื่องการบูรณาการภาคีร่วมพัฒนาเพื่อส่งเสริมชุมชนเข้มแข็งสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย ในพื้นที่ จังหวัดตราด จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดยะลา และจังหวัดสตูล โดยมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ที่มีองค์ประกอบ ดังนี้

1. จังหวัดที่มีการบูรณาการการทำงานระหว่างภาคีร่วมพัฒนาในพื้นที่และส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งส่วนหนึ่งวัดจากแบบประเมินชุมชนเข้มแข็งของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

2. จังหวัดที่มีการเชื่อมโยงการทำงานในระดับอำเภอ จังหวัด ทั้งการเชื่อมโยงงบประมาณ แผนงาน โครงการในจังหวัด และภาคีร่วมพัฒนาอื่นๆ เช่น ภาคประชาสังคม เอกชน เข้าด้วยกัน มีโครงการที่โดดเด่น มีความต่อเนื่อง สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องคุณภาพชีวิตได้

3. จังหวัดที่มีขบวนจังหวัด หรือแกนนำที่ทำงานพัฒนากับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนอย่างต่อเนื่อง สามารถประสานโครงการของสถาบันฯในระดับพื้นที่ของจังหวัดตั้งแต่ระดับ ตำบล อำเภอ และระดับกลุ่มจังหวัด ทั้งงานด้าน ที่อยู่อาศัย สวัสดิการชุมชน สภาองค์กรชุมชน การพัฒนาคุณภาพชีวิต

คำถามสำคัญของการวิจัย

1. การบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม องค์กรชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยมีลักษณะอย่างไรในปัจจุบัน

2. การบูรณาการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตระหว่างหน่วยงานต่างๆ ควรมีลักษณะ กลไก และองค์ประกอบอย่างไรเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- 1) เพื่อพัฒนาแนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยแบบบูรณาการ
- 2) เพื่อยกระดับแนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยแบบบูรณาการ
- 3) เพื่อให้เกิดต้นแบบแนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยแบบบูรณาการ

ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านพื้นที่ ศึกษาวิจัยในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดตราด จังหวัดยะลา และจังหวัดสตูล เนื่องจากงานศึกษานี้มีขอบเขตที่เกี่ยวข้องกับการทำงานพัฒนาของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
2. ด้านระยะเวลา งานพัฒนาชุมชนที่ดำเนินการในช่วงปี พ.ศ. 2548 จนถึงปัจจุบัน เนื่องจากอยู่ในระยะเวลาที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ร่วมปฏิบัติการในพื้นที่อย่างเป็นทางการ

วิธีการวิจัย

ใช้แนวทางในการศึกษาลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาจากเอกสาร ศึกษาโมเดลต้นแบบที่

ประสบความสำเร็จทั้งในประเทศและต่างประเทศ และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมโดยใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย (Samples) และวิธีกำหนดขนาด

ตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ไม่สามารถกำหนดปริมาณกลุ่มตัวอย่างตามแนวทางสถิติอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ จึงได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างไว้ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพโดยทั่วไป คือ การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 150 คน โดยจำแนกจำนวน 30 ตัวอย่างต่อ 1 พื้นที่วิจัย โดยผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย อาสาสมัคร ได้แก่ แกนนำชุมชนที่มีบทบาทหลัก (Key Actors) ในการวางแผนและดำเนินการตามแผนพัฒนาชุมชน ที่เป็นกลไกการทำงานสภาองค์กรชุมชนตำบล กองทุนสวัสดิการชุมชน ที่อยู่อาศัย ฯลฯ เจ้าหน้าที่และผู้บริหารสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

ดำเนินการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจงตามวัตถุประสงค์ โดยเลือกบุคคลผู้มีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถแบ่งลักษณะกลุ่มการทำงานได้ ดังนี้

1. ตัวแทนจากกลุ่มชุมชนจังหวัด ประกอบด้วย อาสาสมัครจากงานสวัสดิการชุมชน งานสภาองค์กรชุมชน งานพัฒนาที่อยู่อาศัย งานพัฒนาคุณภาพชีวิต ประมาณ 7 คน

2. ตัวแทนจากกลุ่มแกนนำในพื้นที่ที่มีบทบาทในการบูรณาการงานร่วมกับหน่วยงานอื่น รวมจำนวน 8 คน

3. กลุ่มตัวแทนหน่วยงานภาคีร่วมพัฒนาในพื้นที่ ได้แก่ หน่วยงานราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประมาณ 8 คน

4. ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน หรือ พอช. ประมาณ 7 คน

แนวคิดและระเบียบวิธีการศึกษา

แนวคิดสำคัญที่เกี่ยวข้องสำหรับการวิจัยนี้ ดังนี้

1. แนวคิดด้านการบูรณาการ

คำว่า "บูรณาการ" (Integration) หมายถึง การรวมสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อสร้างความเชื่อมโยงอย่างแน่นแฟ้นหรือทำให้เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดหรือระบบ คำว่าบูรณาการนั้นเกี่ยวข้องกับหลายมิติ ได้แก่ ปัจเจกบุคคล เทคโนโลยี องค์กรระหว่างบุคคล และสารสนเทศ แนวคิดหลักของบูรณาการคือการเชื่อมโยง (Connection) และความสอดคล้องกัน (Alignment)

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2547, หน้า 57 อ้างจาก โชควีร์ อ้นถาวร) กล่าวว่าความหมายของบูรณาการตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า

‘Integration’ มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า ‘Integrate’ คำว่าบูรณาการในความหมายทั่วไป หมายถึง การทำสิ่งที่บกพร่องให้สมบูรณ์ โดยเพิ่มเติมบางส่วนที่ขาดอยู่ให้สมบูรณ์หรือนำส่วนประกอบย่อยมารวมกัน ตั้งแต่สองส่วนเพื่อทำให้เป็นส่วนประกอบใหญ่ของทั้งหมด ดังนั้นการบูรณาการจึงเป็นการเชื่อมสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งเข้ามาเป็นส่วนประกอบกับอีกสิ่งหนึ่งให้มีความสมบูรณ์กลายเป็นส่วนหนึ่งของแกนหลักหรือส่วนประกอบที่ใหญ่กว่า การบูรณาการ คือ การผนวก การประสาน การเติมเต็ม การเชื่อมโยง การรวมกัน ร่วมกัน เป็นต้น

การออกพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ พ.ศ. 2565 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อ 20 สิงหาคม 2565 ได้ให้ความสำคัญกับแผน งบประมาณ โครงการของจังหวัดและกลุ่มจังหวัดเป็นหลัก โดยกำหนดให้อำนาจผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารบุคคลที่มาจากผู้แทนกระทรวงต่างๆ ด้วยระบบคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ (ก.น.บ.) เป็นองค์กรหลัก สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม หรือ สคช. รับผิดชอบงานเลขานุการ ประสานความร่วมมือ จัดทำและบริหารแผนอย่างสอดคล้อง ให้มีการจัดทำแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดและกลุ่มจังหวัด (ระยะ 5 ปี) และมอบหมายเพิ่มเติมให้จังหวัดจัดทำแผน 20 ปี กลไกการทำงาน ภายใน พ.ร.บ. ฉบับนี้ ประกอบด้วย

คณะกรรมการนโยบายการบริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ (ก.น.บ.)
คณะอนุกรรมการประจำภาค 6 ภาค รับผิดชอบในการพัฒนาแต่ละภาค

ในจังหวัดหนึ่งให้มีคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการคณะหนึ่งเรียกโดยย่อว่า “ก.บ.จ.” ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัดทุกคน ผู้แทนหัวหน้าส่วนราชการที่มีสำนักงานอยู่ในจังหวัด ผู้แทนรัฐวิสาหกิจที่ดำเนินกิจการอยู่ในจังหวัด ผู้แทนหัวหน้าหน่วยงานอื่นของรัฐซึ่งมิใช่รัฐวิสาหกิจที่มีสำนักงานอยู่ในจังหวัด ผู้แทนผู้บริหารท้องถิ่น ผู้แทนภาคประชาสังคม ประธานกรรมการหอการค้าจังหวัด และประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัด

ในกลุ่มจังหวัดหนึ่งให้มีคณะกรรมการบริหารงานกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการคณะหนึ่ง เรียกโดยย่อว่า “ก.บ.ก.” ประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่มจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดในกลุ่มจังหวัดทุกจังหวัด ผู้แทนสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดในกลุ่มจังหวัดทุกจังหวัด ผู้แทนภาคประชาสังคม ผู้แทนภาคธุรกิจเอกชน ทั้งนี้ ผู้แทนภาคประชาสังคมหมายถึงผู้แทนซึ่งได้รับเลือกจากที่ประชุมระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบลตามกฎหมายว่าด้วยสภาองค์กรชุมชน และองค์กรภาคประชาสังคมอื่นที่คณะกรรมการนโยบายการบริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการกำหนด

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ตัวแทนภาคประชาสังคมที่จะเข้าไปเป็น ก.น.บ., ก.บ.ก, ก.บ.จ. เป็นผู้ที่ได้รับเลือก

จากที่ประชุมระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชน มีหน้าที่ร่วมจัดทำแผนพัฒนา กำกับดูแลให้แผนพัฒนาท้องถิ่นในเขตจังหวัดและการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแผนดังกล่าวสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดและแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดและเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาภาค ส่งเสริมและประสานความร่วมมือการพัฒนาระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคมและภาคธุรกิจเอกชนให้เป็นไปตามแผนพัฒนาจังหวัดอย่างยั่งยืน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2566)

2. แนวคิดการจัดการปกครอง (Governance)

Governance หมายถึง กระบวนการปกครองหรือการกำกับควบคุม ทับศัพท์เป็นภาษาไทยได้ว่า การบริหารปกครอง (อำพร อารงลักษณ์, 2553) ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าการบริหารรัฐกิจเดิม และมีส่วนการเมืองการปกครองเข้ามาเกี่ยวข้อง เรื่องการขึ้นนำและการกำกับดูแลอยู่ห่างๆ อย่างไรก็ตาม คำว่า Governance ในความหมายตามแนวคิดของโรดส์ คือ การบริหารจัดการเครือข่าย เน้นการวิเคราะห์เครือข่าย ความใกล้ชิดของสมาชิกเครือข่าย ประเภทของสมาชิกที่เข้าร่วมเครือข่าย วิธีบริหารจัดการเครือข่ายให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันได้ ทั้งกระบวนการจัดตั้งเครือข่าย การกำหนดคุณค่าร่วมกัน การกำหนดโครงสร้าง กระบวนการเข้ามามีส่วนร่วม โดยเครือข่ายเป็นองค์กรที่เรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกันและพึ่งพาทรัพยากรซึ่งกันและกันระหว่าง

สมาชิกในเครือข่าย แต่ไม่ได้บ่งบอกถึงการถ่วงหรือแบ่งอำนาจกันโดยสมดุล

พัชรี สีโรส อธิบายว่า Governance เป็นแนวทางการปกครองที่ถูกพูดถึงมากตั้งแต่ช่วงปลายศตวรรษที่ 1990 ซึ่งเป็นการบริหารจัดการแบบใหม่ที่เปิดให้ประชาชน ภาคธุรกิจและภาครัฐมาพูดคุยปรึกษาหารือกัน และมีกระบวนการกำหนดนโยบายแนวนอน ที่เน้นการประสานงานระหว่างตัวแสดงนโยบายที่เข้ามาร่วม แม้จะมีการใช้ความหมายที่แตกต่างกันแต่ลักษณะสำคัญของ Governance ได้แก่การพึ่งพากันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เป็นรัฐและไม่ใช่อำนาจ ซึ่งทำให้เส้นแบ่งส่วนต่างๆ ของสังคมไม่ชัดเจน สมาชิกในเครือข่ายของการจัดการปกครองมีการปะทะสังสรรค์กันอย่างต่อเนื่อง ด้วยความจำเป็นด้านต่างๆ เช่น การแลกเปลี่ยนความรู้ ทรัพยากรและการเจรจา ขณะเดียวกันความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น ต้องอยู่บนฐานของความไว้วางใจกันและปฏิบัติตามกติกาที่มาจากข้อตกลงร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีความเป็นอิสระจากรัฐ ซึ่งหมายถึงมีความสามารถในการบริหารจัดการและปกครองตนเอง แต่อาจอยู่ภายใต้การกำกับจากรัฐ

3. แนวคิดการจัดการปกครองแบบร่วมคิด (Collaborative Governance) เป็นทฤษฎีที่ถูกนำมาใช้ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการปกครอง Ann Marie Thomson และ Jame L. Perry ได้นิยาม Collaboration ไว้ว่า คือกระบวนการที่

ตัวแสดงต่างๆ มาปฏิสัมพันธ์กันอย่างอิสระ ผ่านการต่อรองที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ร่วมการสร้างกติกาและโครงสร้างการบริหาร ความสัมพันธ์และวิธีที่จะปฏิบัติหรือตัดสินใจในประเด็นใดๆ ที่ได้ชักนำให้ตัวแสดงเหล่านี้มาร่วมกันโดยเป็นกระบวนการเกี่ยวกับการแบ่งปันบรรทัดฐาน (Norm และปฏิสัมพันธ์ที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน)

Collaborative Governance ถือเป็นส่วนหนึ่งของปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคมในกรอบของ Governance ที่มีนัยทั้งมิติการมีปฏิสัมพันธ์เพื่อเป้าหมายร่วมและมิติของความสัมพันธ์ที่ตัดข้ามพรมแดนหรือกรอบโครงสร้างการบริหารปกครองแบบดั้งเดิม โดยมีการให้นิยามของ Collaborative Governance ที่สำคัญ เช่น Ansell & Gash ได้กล่าวไว้ว่า การจัดวางการจัดการปกครองที่เจ้าหน้าที่รัฐหนึ่งหน่วยหรือมากกว่านั้นเข้าร่วมกระบวนการตัดสินใจกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีใช้รัฐอย่างเป็นทางการ เพื่อหาฉันทมติและนำไปสู่เป้าหมาย ซึ่งคือการสร้างหรือนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติหรือการจัดการโครงการสาธารณะรวมทั้งการจัดการทรัพยากรต่างๆ

ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างและนำ Collaborative Governance ไปปฏิบัติ

1. ระบบการปกครอง นโยบาย กรอบกติกากฎหมาย ปัจจัยเหล่านี้เอื้อให้เกิดการทำงานข้ามกรอบการปกครองแบบเดิมได้หรือไม่ เช่น รูปแบบการปกครองนั้นเปิดให้ประชาชนใช้อำนาจมากน้อยเพียงใด

เปิดให้ประชาชนเป็นตัวแสดงหลักในการตัดสินใจหรือร่วมคิดร่วมทำกับรัฐได้หรือไม่ รวมไปถึงกรอบกฎหมายมีลักษณะกระจายอำนาจหรือรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง แนวคิด Collaborative Governance ต่างจากแบบเดิมที่เป็นระบบสายบังคับบัญชาและรูปแบบองค์การแบบเก่า

2. ทรัพยากรหรือองค์ความรู้ที่เอื้ออำนวยต่อความร่วมมือ (Resource, Knowledge) ปัจจัยทรัพยากรที่ใช้ในการเข้าร่วม อาทิ งบประมาณ ทรัพยากรบุคคลและความรู้ข้อมูล ศักยภาพของคนที่สามารถร่วมมีการให้ความร่วมมือและใส่ใจการทำงานมากขึ้นเพียงใด มีความเป็นพลเมืองหรือไม่

3. การจัดโครงสร้างสถาบันหรือการออกแบบรูปแบบโครงสร้างสถาบัน เมื่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มมาร่วมกันแล้วจำเป็นต้องมีการจัดโครงสร้างความร่วมมือที่ชัดเจน มีขั้นตอนการทำงาน กลไก ผู้รับผิดชอบหรือมีคณะกรรมการเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ยาวนานได้ พร้อมแก้ปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้

4. แรงจูงใจกับความท้าทายต่อความไม่แน่นอนของความสำเร็จ แรงจูงใจในการเข้าร่วมจะเกิดขึ้นเมื่อแต่ละฝ่ายพบว่าการแก้ปัญหาจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย จำต้องอาศัยความร่วมมือกันแก้ปัญหา ซึ่งก่อให้เกิดผลดีกว่าการกระทำตามลำพัง เช่น ความล้มเหลวขาดแคลนทรัพยากร งบประมาณกำลังคน เทคโนโลยี องค์ความรู้

5. ความเป็นผู้นำ ปัจจัยความเป็นผู้นำในแต่ละกลุ่มมีผลสำคัญต่อการริเริ่ม ผลักดันแก้ปัญหาเพื่อให้ความร่วมมือยังดำรงอยู่ได้ ที่มาของผู้นำอาจมาจากตำแหน่งหรือมาโดยคุณลักษณะเฉพาะตัวเช่นเป็นผู้นำโดยบาร์มี ลักษณะผู้นำควรมีความซื่อสัตย์เป็นกลาง

6. ความหลากหลาย (Diversity) แม้นโดยหลักการความก้าวหน้าของความร่วมมือกันจะอยู่บนพื้นฐานของความหลากหลายแต่ความหลากหลายก็ส่งผลกระทบในเชิงปฏิบัติต่อความร่วมมือได้ เช่น ความหลากหลายในการใช้ภาษา คุณค่าวัฒนธรรม

7. ความสัมพันธ์ทางอำนาจ (Power Relation) การรักษาดุลอำนาจระหว่างกลุ่มและระหว่างรัฐ-ตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ จำเป็นอย่างยิ่งเพราะจะทำให้เกิดความไว้วางใจ เป็นแรงจูงใจในการเข้าร่วม ท้ายที่สุดแล้วความสัมพันธ์แบบ Collaborative Governance จะทำให้รัฐกลายเป็นตัวแสดงหนึ่งที่มีอำนาจลดลง เทาเทียมกับตัวแสดงอื่นๆ ที่ไม่ใช่รัฐ

8. ความเชื่อมั่นและการสร้างความเข้าใจ ความเชื่อมั่นต่อผู้ที่เข้ามาทำงานร่วมกันเป็นปัจจัยสำคัญเพราะเป็นจุดเริ่มต้นที่นำไปสู่ความเข้าใจและสร้างความชอบธรรมให้กับกลุ่ม จนนำไปสู่การสร้างปณิธานร่วมกัน

9. ความชอบธรรม (Legitimacy) กลุ่มที่สร้างความร่วมมือนี้จะต้องสร้างความชอบธรรมให้ประจักษ์ต่อสาธารณะว่าเป็นกลุ่มที่

น่าเชื่อถือเป็นตัวแทนการตัดสินใจ ในประเด็นนั้นๆ ได้ เพื่อลดความ
 คลางแคลงใจว่ามีใช้กลุ่มจัดตั้งที่ถูกชี้นำโดยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

10. ข้อตกลงพันธะสัญญาร่วม (Commitment) พันธกิจในการ
 ร่วมคิดร่วมทำต้องชัดเจนและทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรับรู้ถึงความเป็น
 เจ้าของเรื่องนั้นๆ

11. การพึ่งพาอาศัยกันของแต่ละกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน
 (Interdependent) เป็นเทคนิคและความรู้สึกเบื้องต้นว่าต้องพึ่งพา
 อาศัยกันเพื่อให้แต่ละกลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์ได้รับประโยชน์ร่วมกันซึ่ง
 ความรู้สึกนี้อาจเกิดขึ้นจากความล้มเหลวของหน่วยงานรับผิดชอบเดิมที่
 ไม่สามารถแก้ปัญหาได้โดยลำพัง

12. ระยะเวลา การสร้างฉันทามติอาจจะต้องใช้เวลานานหลายปี
 หรือแม้แต่การสร้างความเชื่อใจก็อาจจะต้องใช้เวลานาน อีกทั้ง
 กระบวนการแก้ไขปัญหาอาจจะต้องใช้การถกเถียง รวบรวมข้อมูลต่างๆ
 ซึ่งทำให้กระบวนการสร้างฉันทามติต้องใช้เวลา

13. ผลลัพธ์ขั้นกลาง (Intermediate Outcome) ผลลัพธ์ขั้น
 กลางอาจทำให้ผู้เข้าร่วมมีกำลังใจที่จะเข้าร่วมต่อไปเพราะเห็นผลจาก
 ความร่วมมือบ้าง การวางแผนสร้างผลลัพธ์ขั้นกลางนี้จึงอาจจะจำเป็นใน
 กรณีที่เห็นว่ากระบวนการตัดสินใจซับซ้อนและใช้เวลานาน

14. ผลกระทบและการปรับตัวใหม่ๆ ในมิติอื่นๆ ผลจากความ
 ร่วมมือควรจะส่งผลไปสู่การปรับตัวหรือปรับโครงสร้างการตัดสินใจแบบ

ดั้งเดิมเพราะชี้ให้เห็นว่า Collaborative Governance ไม่ใช่เป็นเพียงอุดมการณ์ แต่สามารถทำได้จริง เช่น การจัดสรรทรัพยากรป่าในออสเตรเลีย การจัดการป่าฝนในแคนาดา พบว่ามีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ทางความคิด และเป้าหมายนโยบายแบบหน้ามือเป็นหลังมือ

ตัวแสดงสำคัญยังอยู่ที่รัฐ แม้จะพยายามใช้ Collaborative Governance ช่วยในกระบวนการตัดสินใจสาธารณะ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่ากระบวนการจะไม่ถูกแทรกแซงโดยรัฐ ในบางกรณี โดยเฉพาะโครงการระยะยาว รัฐอาจพยายามเบี่ยงเบนฉันทานุมัติที่ได้จากกระบวนการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะประเด็นที่มีความอ่อนไหว ดังนั้นการนำแนวทาง Collaborative มาใช้จึงต้องอาศัยความจริงจัง ความอดทนอย่างยิ่งของภาครัฐ (อ้างถึงใน ญัตติที่ คำอุน, 2566, น.44)

รูปแบบการจัดการปกครองแบบร่วมกันในประเทศไทย

วสันต์ เหลืองประภัสร์และคณะ (2557) ได้ทำการสำรวจการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันของไทยได้จำแนกออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. การประสานงานระหว่างหน่วยงาน (co-ordination) เป็นรูปแบบการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันในระดับที่ต่ำสุดเป็นเพียงการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายในการประสานขอความร่วมมือให้มีการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือ

เพื่อให้ภาคีทุกฝ่ายมีการดำเนินงานบางอย่างร่วมกันให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันแม้จะมีการร่วมประชุม ปรึกษาหารือ การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน แต่ในทางปฏิบัติการกิจเหล่านี้ยังคงให้แต่ละหน่วยงานดำเนินไปตามกลไกและกระบวนการบริหารงานของหน่วยงานนั้นๆ อย่างเป็นอิสระ ไม่ได้กำหนดเป้าหมายร่วมกัน ไม่มีการแบ่งปันทรัพยากรในการดำเนินภารกิจร่วมกัน เป็นความร่วมมือที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนภารกิจของหน่วยงานภาคีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นหลัก

2. การร่วมมือในการปฏิบัติงาน (co-operation) เป็นรูปแบบการปกครองแบบร่วมมือกันในระดับที่สูงกว่าการประสานงานระหว่างหน่วยงาน (co-ordination) เนื่องจากหน่วยงานภาคีความร่วมมือได้เข้ามาแสดงบทบาทในการดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันหรือมีการปฏิบัติงานในชั้นบางอย่างในกระบวนการเดียวกัน ซึ่งการปฏิบัติงานร่วมกันนั้นหน่วยงานภาคีจะมีการแสดงบทบาทหน้าที่ของตนไปพร้อมกัน โดยมีการตกลงเกี่ยวกับขอบเขตความรับผิดชอบและการแบ่งงานระหว่างกัน เช่น การตั้งคณะทำงานระหว่างหน่วยงาน การทำบันทึกข้อตกลง (MOU) การตั้งคณะกรรมการที่ประกอบด้วยตัวแทนหน่วยงาน โดยมีกลไกทางกฎหมายเพื่อขับเคลื่อนภารกิจบางอย่าง แต่การดำเนินกิจกรรมร่วมกันที่เกิดขึ้นเป็นเพียงการปฏิบัติตามความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายตามปกติ ไม่ใช่ภารกิจที่เกิดจากการริเริ่มจากภาคีความร่วมมือ

3. การร่วมกันดำเนินการกิจ (collaboration) เป็นรูปแบบการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันในระดับสูงสุด เพราะภาคีแต่ละฝ่ายเข้าร่วมการริเริ่มภารกิจหรือกิจกรรมการทำงานรูปแบบใหม่ด้วยเป้าหมายที่ภาคีความร่วมมือกำหนดขึ้น เป็นการประสานความร่วมมือที่ขยายขอบเขตมากกว่าแค่การบูรณาการเป้าหมายเฉพาะของแต่ละหน่วยงาน/องค์กร โดยมีลักษณะสำคัญในการเข้าร่วมดำเนินการกิจร่วมกัน นั่นคือหน่วยงานภาคีทุกฝ่ายได้มีการแบ่งปันทรัพยากรทางการบริหารเช่นงบประมาณ บุคลากรเพื่อร่วมขับเคลื่อนภารกิจ/เป้าหมายดังกล่าว โดยมีการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างเป็นทางการ ซึ่งมาจากการพัฒนากลไกการทำงานร่วมกันใหม่ (วสันต์ เหลืองประภัสร์, 2557 อ้างใน คอรี การ์จิ, 2561 น.69-73)

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

องค์การอนามัยโลก (WHOQOL Group, 1998) ให้คำนิยามของคำว่า คุณภาพชีวิตได้ว่าเป็นการรับรู้ถึงความพึงพอใจในการดำรงชีวิตของบุคคลโดยความพึงพอใจนี้จะขึ้นอยู่กับความคาดหวังของแต่ละบุคคลด้วย โดยความคาดหวังนั้นมีพื้นฐานที่แตกต่างกัน ในบริบทต่างกัน อาทิ ความแตกต่างด้านวัฒนธรรม สังคม ค่านิยม สถานะทางเศรษฐกิจและระบบบริการต่างๆ อาทิ สวัสดิการที่ได้รับ การเมืองการปกครอง

คุณภาพชีวิตเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับระดับความพึงพอใจและความสามารถในการดำรงชีวิตของบุคคลในสังคม โดยประกอบด้วยปัจจัยทางกายภาพ จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ โดยองค์การอนามัยโลก (WHOQOL Group, 1998) ระบุว่าคุณภาพชีวิตเป็นการรับรู้ของบุคคลต่อความเป็นอยู่ของตนเองภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรม ขณะที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ให้ความหมายว่าคุณภาพชีวิตคือการดำรงชีวิตในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐาน เช่น รายได้ที่มีมั่นคง สุขภาพที่ดี การศึกษาที่เหมาะสม และความปลอดภัยในชีวิต

United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (1978) กล่าวว่าคุณภาพชีวิตคือ ความรู้สึกยินดี มีความสุข มีความพึงพอใจกับองค์ประกอบของชีวิตซึ่งเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในระยะยาวหรือเรียกได้ว่าการมีความสุขของชีวิตซึ่งคุณภาพชีวิตยังอาจถูกพิจารณาได้ว่าเป็นสภาวะโดยรวมที่ผู้คนอาศัยอยู่ได้อีกด้วย ซึ่งคุณภาพชีวิตเป็นสิ่งที่สังคมต้องส่งเสริมและพัฒนาให้เหมาะสม

องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย องค์ประกอบต่างๆ 7 ด้าน (นานัค คัควานี, ม.ป.ป., อ้างถึงใน สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) ดังนี้

1. ด้านสุขภาพอนามัยและโภชนาการ ประกอบด้วยความยืนยาวของอายุ การไม่เจ็บปวดการมีโภชนาการและการได้รับบริการสาธารณสุขที่ดี
2. ด้านการศึกษา ประกอบด้วยการมีทักษะต่างๆ รวมทั้งการเข้าถึงบริการและการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ
3. ด้านชีวิตการทำงาน ประกอบด้วยอัตราการจ้างงาน ความพอใจในค่าจ้างที่ได้รับระบบประกันสังคมและการไม่ใช้แรงงานเด็ก
4. ด้านชีวิตครอบครัว ประกอบด้วยโครงสร้างและขนาดของครอบครัว ความรักความอบอุ่นในครอบครัว การได้รับการดูแลและการตอบสนองความต้องการของสมาชิกในครอบครัว
5. ด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ และสวัสดิการ ประกอบด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ความไม่ยากจนของประชาชนและความเท่าเทียมด้านรายได้
6. ด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมด้านที่อยู่อาศัยความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความปลอดภัยจากอาชญากรรม
7. ด้านประชาธิปไตย ประกอบด้วยความสัมพันธ์ที่ดีของรัฐกับประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชน ความยุติธรรม การได้รับสิทธิมนุษยชนและสิทธิทางการเมือง รวมไปถึงการกระจายอำนาจการบริหารจัดการ

2.8 แนวคิดด้านคุณภาพชีวิตของแต่ละช่วงวัย

1. วัยเด็ก United Nations General Assembly Special Session on Children หรือ UNGASS ได้รับรองเอกสารแนวทาง “โลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก” อันมีผลทำให้ประเทศไทยต้องนำแนวทางดังกล่าวมาจัดทำแผนปฏิบัติการของประเทศ ระหว่างปี พ.ศ. 2550-2559 ประกอบด้วย มาตรการในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาเด็กของประเทศไทย 11 ด้าน ได้แก่

1. ด้านเด็กกับครอบครัว 2. ด้านการส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิตของเด็ก 3. ด้านการเสริมสร้างความปลอดภัยและการป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก 4. ด้านการให้ความช่วยเหลือเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ 5. ด้านการศึกษาสำหรับเด็ก 6. ด้านเด็กกับนันทนาการ 7. ด้านวัฒนธรรมและศาสนา 8. ด้านสื่อมวลชนกับเด็ก 9. ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็ก 10. ด้านการปกป้องคุ้มครองเด็กที่ต้องการการคุ้มครองเป็นพิเศษ 11. ด้านกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

สาระสำคัญของทุกมาตรการมุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกคนในประเทศไทยตั้งแต่ออยู่ในครรภ์จนถึงอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ ให้ได้รับการปกป้อง คุ้มครอง และพัฒนาในทุกด้านอย่างเป็นองค์รวม เพื่อให้เด็กเติบโตได้เต็มศักยภาพของตน เพื่อให้บรรลุผลตามแนวทางโลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก

ทิศทางของแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 เน้นให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีเหมาะสมตามช่วงวัย ทั้งด้านสุขภาพกาย ใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา แผนพัฒนานี้ มีหลักการสำคัญต่อไปนี้

1. ยึดเด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กและเยาวชนทุกกลุ่มให้เป็นผู้ที่มีความแข็งแรงสมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย ใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เหมาะสมตามช่วงวัย ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้ค้นพบตนเอง

2. เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบจุลภาค (Microsystems) ได้แก่ ครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา ชุมชน สื่อ และภาคส่วนอื่นที่มีความใกล้ชิดกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยตรง โดยให้ระบบจุลภาคเข้ามามีบทบาทต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างถูกต้อง และเหมาะสมตามช่วงวัยและพัฒนาการของเด็กและเยาวชน

3. ส่งเสริมให้ระบบปฏิสัมพันธ์ (Mesosystems) เกิดความเข้มแข็ง เพิ่มการมีส่วนร่วมและเชื่อมโยงระหว่างภาคส่วนในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในทุกระดับโดยมุ่งเน้นให้เกิดการเชื่อมโยงระบบจุลภาคต่างๆ ให้สัมพันธ์กัน

4. ส่งเสริมให้ระบบภายนอก (Exosystems) ส่งผลเชิงบวก

ต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน ระบบภายนอกนั้นได้แก่ สื่อ หลักสูตรการเรียนการสอน การพัฒนาทักษะทางการสื่อสารระหว่างช่วงวัย การพัฒนาทักษะทางอาชีพ การพัฒนาทักษะทางสังคม เป็นต้น

5. พัฒนาประสิทธิภาพของระบบมหภาค (Macrosystems) อันได้แก่ กลไกทางกฎหมายด้านการปกป้องและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านเด็กและเยาวชน การสร้างและการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน

2. วัยทำงาน

องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตการทำงาน ตามแนวคิดของ วอลตัน (Walton, 1973, อ้างถึงใน รัตนภรณ์ บุญมี, 2558) ได้ให้มุมมองของคุณภาพชีวิตการทำงานไว้ 8 ด้าน ได้แก่

1. ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและเพียงพอ หมายถึง รายได้ประจำ ได้แก่ เงินเดือนหรือเงินตอบแทนที่ได้จากการปฏิบัติงานเต็มเวลา ได้รับอย่างเพียงพอที่จะดำรงชีวิตตามอัตภาพของตน

2. สิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย หมายถึง สภาพทางกายภาพของสถานที่ทำงาน บริการเกี่ยวกับเครื่องมือ เครื่องใช้ที่จัดไว้อำนวยความสะดวกปฏิบัติหน้าที่ที่ดีที่สุด คำนึงถึงความปลอดภัยจากอุบัติเหตุที่มีผลต่อสุขภาพอนามัยของผู้ให้บริการและผู้รับบริการ

3. โอกาสในการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคคล หมายถึง โอกาสในการเสริมสร้างความสามารถในการทำงานให้มีคุณภาพ โดยการ

ให้บุคคลมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่สามารถควบคุมงานด้วยตนเองได้
สามารถใช้ทักษะความรู้ความสามารถที่มีอยู่

4. ความมั่นคงและความก้าวหน้าในงาน หมายถึง การได้รับ
มอบหมายให้รับผิดชอบมากขึ้น ได้รับความรู้และทักษะเพื่อหน้าที่ที่
สูงขึ้น มีโอกาสประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวัง

5. การบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน หมายถึง การ
ที่ผู้ปฏิบัติงานรู้สึกมีคุณค่า ได้รับการยอมรับและร่วมมือกันทำงานจาก
กลุ่มเพื่อนร่วมงานรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อนร่วมงาน

6. ธรรมนูญในองค์กรหรือประชาธิปไตยในองค์กร หมายถึง การ
ยึดหลักธรรมนูญเป็นหลักในการทำงานโดยในการทำงานบุคคลได้รับความ
เคารพในสิทธิส่วนบุคคล มีอิสระในการพูด มีความเสมอภาคใน
เรื่องต่างๆ ของงานตามความเหมาะสมและให้ความเคารพต่อความเป็น
มนุษย์ด้วยกันของผู้ร่วมงาน

7. ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว หมายถึง การแบ่ง
เวลาให้มีสัดส่วนอย่างเหมาะสม ระหว่างการใช้เวลาสำหรับกิจกรรม
ของตน งาน ครอบครัว และสังคม

8. ลักษณะงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม หมายถึง การทำงานที่
รับผิดชอบต่อการทำให้สังคมของชุมชนตลอดจนหน่วยงานอื่นๆ ในการ
ทำกิจกรรมเพื่อสาธารณะประโยชน์อื่นๆ (ชัชพิสิฐ ศรีสวัสดิ์, 2565, น.
14-15)

3. ผู้สูงอายุ

การที่ผู้สูงอายุจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นจะต้องได้รับสิ่งที่จำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและความพึงพอใจที่มีต่อตนเอง สังคมสิ่งแวดล้อมและประเทศชาติ โดยแบ่งเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านสังคมและเศรษฐกิจ ด้านความพึงพอใจในชีวิต ด้านสุขภาพและการทำงานของร่างกาย และด้านอัตมโนทัศน์ ด้านสังคมและเศรษฐกิจ พบว่า ผู้สูงอายุได้ไปพบแพทย์เพื่อขอคำแนะนำด้านสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ

การมีปฏิสัมพันธ์เข้าร่วมงานสังคมต่างๆ ด้านความพึงพอใจในชีวิต พบว่า ผู้สูงอายุรู้สึกพอใจกับบุตรหลานที่ได้อาศัยอยู่ร่วมกัน ได้มีโอกาสช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัว เช่น ดูแลบ้าน ดูแลต้นไม้ เป็นต้น มีความพึงพอใจกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่อยู่อาศัยเช่น อากาศถ่ายเท แสงสว่างเพียงพอ เป็นต้น ด้านสุขภาพและการทำงานของร่างกาย พบว่า ผู้สูงอายุตรวจสุขภาพร่างกายอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง การนอนหลับเพียงพอวันละ 8 ชั่วโมง และเวลากลางวันประมาณวันละ 30 นาที ได้เคลื่อนไหวร่างกาย เช่น ทำงานบ้าน ทำสวน อย่างน้อยวันละ 30 นาที และการได้รับประทานอาหารครบสารอาหาร 5 หมู่

ด้านอัตมโนทัศน์พบว่า ผู้สูงอายุมีการพัฒนาจิตใจของตนเองอยู่เสมอทำให้รู้สึกอารมณ์ดีไม่เครียดโดยการนั่งสมาธิ สวดมนต์ ไหว้พระ และออกกำลังกาย ซึ่งทำให้รู้สึกว่ามีความสุข (ชาติรี ได้ฟ้าพูล, 2558)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เรือตริณีพัฒน์ ซื่อดี (2563) ศึกษาเรื่อง "การจัดการปกครองแบบร่วมมือ (Collaborative Governance) กับการนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ : กรณีศึกษาคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร" พบว่า 1) ผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ให้เกิดขึ้น 2) กลไกที่ก่อให้เกิดความร่วมมือ ตั้งแต่กลไกระดับรัฐบาล กลไกระดับจังหวัด และกลไกระดับอำเภอ โดยกลไกระดับรัฐบาลและกลไกระดับจังหวัดเป็นแกนหลักในการดำเนินงานส่วนสำคัญที่เกื้อหนุน ส่งเสริม รวมทั้งกระตุ้นกลไกระดับอำเภอ 3) กิจกรรมที่ส่งผลให้เกิดความร่วมมือ ได้แก่ กิจกรรม พขอ.สัญจร และกิจกรรม พขอ.เคลื่อนที่ 4) บทบาทของตัวแสดงในภาคีความร่วมมือ แบ่งออกเป็น ส่วนราชการระดับอำเภอและส่วนราชการอื่นๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และ 5) ผลลัพธ์จากความร่วมมือ จากการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมด้วยการดึงคนในพื้นที่ให้ได้รับรู้ปัญหาร่วมกันหาแนวทางการแก้ไข ทั้งการจัดตั้งกองทุน และการมีปฏิสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกัน

ศศิธร ทองจันทร์ (2559) ศึกษาเรื่อง “การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันกับการขับเคลื่อนนโยบายภาครัฐไทย กรณีศึกษาโครงการความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาความยากจน” เป็น การศึกษารูปแบบการดำเนินงานร่วมกันในการแก้ไขปัญหาความยากจน

กรณีศึกษาโครงการความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน” เป็น การศึกษารูปแบบการดำเนินงานร่วมกันในการแก้ไขปัญหาคความยากจน และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดขึ้นของความร่วมมือในการแก้ไข ปัญหาความยากจน ในจังหวัดพิษณุโลก จากการศึกษาพบว่า รูปแบบใน การดำเนินงานร่วมกันในการแก้ไขปัญหาคความยากจน ภายใต้การดำเนิน โครงการความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจนในจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งดำเนินการระหว่าง พ.ศ. 2550 -2553 เป็นการร่วมกันในรูปแบบ เครือข่าย ที่ก่อรูปขึ้นจากการประสานบทบาทระหว่างภาคีภาครัฐ ภาค ประชาชนและชุมชนรวมถึงภาควิชาการในการร่วมกันดำเนินกิจกรรม เพื่อแก้ปัญหาคความยากจน ตั้งแต่การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลสภาพ ปัญหาในชุมชนไปจนถึงการบูรณาการแผนชุมชนสู่ยุทธศาสตร์จังหวัด ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีลักษณะหนุนเสริม พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มี การแลกเปลี่ยนทรัพยากรที่แต่ละฝ่ายมีอยู่เพื่อขับเคลื่อนภารกิจภายใต้ เป้าหมายที่ทุกฝ่ายกำหนดและยึดถือร่วมกัน

คอรี่ การ์จิ (2561) ศึกษา “การจัดการปกครองแบบร่วมมือ (Collaborative Governance) ในโครงการอุตสาหกรรมเพื่อการสร้าง งานที่ยั่งยืนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้” การวิจัยดังกล่าวพบว่า กระบวนการของการจัดการปกครองแบบร่วมมือกันในโครงการ หลักการ ทำงานมีองค์ประกอบดังนี้

1. การปรึกษาหารือร่วมกัน เป็นการสนทนอย่างตรงไปตรงมา ด้วยเหตุผล เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างการยอมรับและความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. การกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วมกัน แต่ละภาคส่วนดำเนินการ ตามบทบาทและความสามารถของตน

3. ความเชื่อมั่นซึ่งกันและกันมีองค์ประกอบ คือ การสร้างความเชื่อมั่นระหว่างกันของภาครัฐ เอกชน ประชาชน การสร้างข้อผูกมัดร่วมกัน

4. ความสามารถในการดำเนินการร่วมกันมีองค์ประกอบ คือ การจัดกระบวนการและสถาบัน เป็นการกำหนดโครงสร้าง ความรับผิดชอบ รูปแบบการทำงานและการสร้างความเป็นสถาบันให้เป็นแนวทางการปฏิบัติร่วมกัน

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษา

2.1 เครือข่ายองค์กรชุมชน

2.1.1 เครือข่ายองค์กรชุมชนจังหวัดตราด

“องค์กรชุมชนคนตราด” ก่อตั้งเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 มี 8 เครือข่าย โดยการเชื่อมประสานจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เริ่มเป็นที่รู้จักในปี พ.ศ. 2546 จากเวทียุทธศาสตร์จังหวัดที่บ้านปูลีรีสอร์ท อำเภอเมือง จังหวัดตราด จากการเข้าร่วมในการทำประชาคมและนำเสนอยุทธศาสตร์ตราดขององค์กร (ยุทธศาสตร์ของภาคประชาชน) ร่วมกับทีมผู้ว่าราชการจังหวัดซีอีโอ ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนงานของขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดตราดในขณะนั้น คือ “การพัฒนาและแก้ปัญหาพาชุมชนเข้มแข็งสู่ชีวิตที่ดีมีคุณธรรมนำไปสู่การพึ่งพาตนเองที่ชุมชนและสังคมยอมรับ” ต่อมาปี พ.ศ. 2548 องค์กรชุมชนคนตราดร่วมขับเคลื่อนภารกิจที่สองของ พอช. คือ การรับรองสถานภาพองค์กรชุมชน และได้พัฒนาเป็น “เครือข่ายองค์กรชุมชนคนตราด” โดยมีแนวทางการทำงานในลักษณะของ “การร่วมคิด แยกทำ นำไปสู่การแก้ไขปัญหา และพัฒนาชุมชน”

การทำงานในครั้งนี้อัศวกรฯ ได้ทำงานร่วมกับหน่วยงานของรัฐในรูปแบบของ “การทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่กัน” ทำงานกันแบบคนในครอบครัวเดียวกัน ช่วยเหลือเกื้อกูล สร้างความไว้วางใจ เชื่อใจ รับรองซึ่งกันและกัน

กันและกัน โดยมีโครงการระบบมาตรฐานงานชุมชน (มชช.) ของกรมการพัฒนาชุมชนเป็นโครงการที่เชื่อมโยงการทำงานระหว่างองค์กรกับหน่วยงานต่างๆ นำมาสู่การเสนอโครงการยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์ชุมชนคนตราดสู่ยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและจังหวัด

แนวทางการทำงานขององค์กรฯ ให้ความสำคัญกับการทำงานที่ส่งเสริม “กลไกหรือเครื่องมือ” ในการเปิดโอกาสให้หน่วยงานหลายฝ่ายได้เข้ามาร่วมกันพัฒนา โดยยึดชุมชนเป็นแกนหลักและ พอช. ทำหน้าที่เป็นเลขานุการผู้ช่วยหรือผู้สนับสนุนในขบวนการพัฒนา นอกจากนี้ พอช. จะทำหน้าที่เชื่อมโยงและเอื้ออำนวยให้เครือข่ายได้พัฒนาศูนย์ชุมชนเป็นขบวนการหลักของการพัฒนาที่สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างต่อเนื่อง และทำหน้าที่ประสานกับกลไกของท้องถิ่น ภาครัฐ และภาคอื่นๆ

การดำเนินงานของขบวนการองค์กรชุมชนประกอบด้วย โครงการบ้านพอเพียง โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต โครงการบูรณาการแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โครงการแผนพัฒนาที่อยู่อาศัย โครงการพัฒนาคุณภาพสภาองค์กรชุมชนตำบล โครงการสอบทานสวัสดิการ โครงการพัฒนาคุณภาพกองทุนสวัสดิการ CD และโครงการการป้องกันและต่อต้านทุจริต (Big Rock)

ปัจจุบันองค์กรชุมชนฯ ได้นำเสนอแผนยุทธศาสตร์ที่อยู่อาศัยระดับจังหวัดต่อหน่วยงานในจังหวัด เพื่อบรรจุแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา

ด้านที่อยู่อาศัยกับผู้ว่าราชการจังหวัด รวมถึงผลักดันเชิงนโยบายตาม ประเด็นการพัฒนา "สานพลังภาคีพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกมิติ สร้างสุข ภาวะ 5 ดี วิถีตราด ช่วยชาติด้านทุจริต" ของสภาองค์กรชุมชนจังหวัด ตราด และเวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดตราด

จุดแข็งขององค์กรชุมชน คือ มีการรวมกลุ่มและเกิดทุนทาง สังคมที่เข้มแข็ง เช่น กลุ่มสัจจะ กลุ่มออมทรัพย์ มีสภาองค์กรชุมชนครบ ทุกพื้นที่ คนมีคุณภาพภายใต้ความหลากหลายของการนับถือศาสนา และการดำเนินงานภายใต้แนวคิด “ตราดคนตรงไม่โกงแน่นอน” ในขณะที่ จุดอ่อน คือ การขาดการเชื่อมโยงข้อมูลและการประสานงานร่วมกับคน รุ่นใหม่ ส่วนสิ่งที่เป็โอกาสจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่หนุนเสริม ตนเองได้ คือ กฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม พระราชบัญญัติสภา องค์กรชุมชน และการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบ บูรณาการ (ก.บ.จ.) / คณะกรรมการบริหารงานกลุ่มจังหวัดแบบบูรณา การ (ก.บ.ก.) ให้สภาองค์กรชุมชนเข้าไปเป็นคณะทำงานของ คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) / ธรรมนูญ / คณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ (กต.ตร.) / กลยณมิตรของการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

ปัจจุบันภาคีเครือข่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับการกิจ ขององค์กรชุมชนฯ ในรูปแบบของแผนและนโยบายอย่างชัดเจน ประกอบด้วย 1) ส่วนราชการจังหวัดตราด 2) องค์การบริหารส่วน

จังหวัดตราด 3) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด
ตราด 4) ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดตราด 5) ศูนย์พัฒนาการเมือง
ภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า จังหวัดตราด 6) สมัชชาสุขภาพ
จังหวัดตราด และ 7) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) สำหรับภาคี
เครือข่ายต่างๆ ที่เครือข่ายองค์กรชุมชนคนตราดทำงานและจะทำงาน
ด้วยกัน ประกอบด้วย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
(พอช.) สภาองค์กรชุมชนจังหวัดตราด สำนักงานจังหวัดตราด (ส่วน
ราชการจังหวัด) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด
ตราด สำนักงานสหกรณ์จังหวัดตราด สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์
จังหวัดตราด สำนักงานธนารักษ์พื้นที่ตราด กรมพัฒนาสังคมและ
สวัสดิการ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตใน
ภาครัฐ (ป.ป.ท.) ธรรมนูญบาลจังหวัดตราด ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน
จังหวัดตราด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ทั้งองค์กรบริหารส่วน
ตำบล (อบต.) เทศบาล องค์กรบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) รวมถึง
นายอำเภอ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดตราด
(พช.ตราด) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดตราด
สำนักงานประมงจังหวัดตราด ศูนย์บริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลน
จังหวัดตราด สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดตราด
โรงเรียนต่างๆ ภายในจังหวัดตราด สมัชชาสุขภาพจังหวัดตราด
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตราด สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด

ตราด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานตราด (ททท.ตราด) สำนักชลประทานที่ 9 ชลประทานตราด การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค การประปาส่วนภูมิภาค สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขাত্রาด กองบัญชาการป้องกันชายแดนจันทบุรีและตราด กองบังคับการกองอาสาสมัครรักษาดินแดนจังหวัดตราด กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 11 ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองสถาบันพระปกเกล้า จังหวัดตราด

2.1.2 เครือข่ายองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี

“ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี” เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของผู้นำชุมชนที่มีชุดประสบการณ์การขับเคลื่อนงานพัฒนาองค์กรชุมชนในพื้นที่ผ่านการหนุนเสริมของกองทุนเพื่อสังคม (SIF) ที่ต้องการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนฐานรากและกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก รวมกันตั้งเป็นศูนย์ต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน ภาคประชาชน (ศตจ.ปชช.) โดยมีสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (พอช.) เป็นองค์กรสนับสนุน และพัฒนาเป็นศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภาคประชาชน (ศจพ.ปชช.) ยกระดับเป็นคณะประสานงานขบวนการองค์กรชุมชน (คปอ.) ซึ่งต่อมาได้มีพัฒนาการมากขึ้นเรื่อยๆ มีประเด็นงานขับเคลื่อนหลัก 4 ประเด็น ได้แก่ สภาองค์กรชุมชน กองทุนสวัสดิการชุมชน ที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย และการพัฒนาเศรษฐกิจและทุนชุมชน ปัจจุบันขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีใช้ “สภาองค์กรชุมชน” เป็นกลไกขับเคลื่อนงานในพื้นที่ตำบล

ทุนชุมชน ปัจจุบันขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีใช้ “สภาองค์กรชุมชนตำบล” จาก 124 ตำบลเป็นเครื่องมือและกลไกหลักในการเชื่อมโยงประเด็นงานในพื้นที่ตำบล

ผลจากการดำเนินงานที่ผ่านมาเกิดคณะทำงานมาจากพื้นที่ปฏิบัติการจริง และวางบทบาทภารกิจในการขับเคลื่อนงานของขบวนองค์กรชุมชนในระดับโซนอำเภอ 5 โซน ที่เกิดจากการจับคู่ 10 อำเภอภายในจังหวัด

แนวทางการทำงานของขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีให้ความสำคัญกับการทำงานที่ส่งเสริมการรวบรวมข้อมูลสภาพปัญหา และความต้องการต่างๆ ที่อยู่ในระดับฐานรากของชุมชน ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันผ่านกลไกสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จะนำไปสู่การขยายผลการพัฒนาทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณได้อย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมพื้นที่หลากหลายมิติ เป็นการหนุนเสริมความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในระดับพื้นที่ตำบล ตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ของขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี ในการขับเคลื่อนงานพัฒนาในระดับพื้นที่ตำบล/โซน/จังหวัด เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในทุกมิติ ควบคู่ไปกับการพัฒนาคนสร้างแกนนำรุ่นใหม่ และสร้างการยอมรับด้วยการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกันกับหน่วยงานในท้องถิ่น โดยการเชื่อมโยงแผนพัฒนายุทธศาสตร์ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี

(แผนยุทธศาสตร์ภาคประชาชน) ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัด และแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ผ่านที่ประชุมสภาองค์กรชุมชนระดับจังหวัด

ทั้งนี้ ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีได้แบ่งระดับการพัฒนากลไกและภาระหน้าที่ในการทำงานออกเป็น 3 ระดับดังนี้ 1) ระดับจังหวัดจะกำหนดทิศทาง/กำกับให้เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ ด้วยการนำแผนพัฒนาภาคประชาชนจังหวัดสุพรรณบุรีบรรจุในแผนพัฒนาของจังหวัด และให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในจังหวัด โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ลงนาม 2) ระดับโซนทำงานร่วมกับคณะกรรมการบริหารงานแบบบูรณาการอำเภอ (กบอ.) ด้วยการหนุนเสริมให้เกิดการพัฒนาตำบลเข้มแข็ง และตำบลที่ต้องพัฒนา 3) ระดับตำบลทำหน้าที่พัฒนาพื้นที่รูปธรรม ให้เกิดผลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ที่สามารถนำไปสู่เป้าหมายร่วมกัน โดยที่สภาองค์กรชุมชนจังหวัดจะเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีผู้แทนของสภาองค์กรชุมชนตำบลเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เป็นจริง เพื่อให้เกิด “1 แผน 1 ตำบล” ร่วมกับหน่วยงานในระดับพื้นที่ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของขบวนการองค์กรชุมชนที่ต้องการ "การสร้างชุมชนเข้มแข็ง สู่ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง"

สำหรับผลการดำเนินงานหลักๆ ของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีที่ผ่านมา ประกอบด้วยการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนงานของภาคประชาชนและเป็นไปตามนโยบาย

ของ พอช. โครงการสวัสดิการชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างหลักประกันด้านความมั่นคงของคนในชุมชน โครงการบ้านพอเพียง เพื่อสนับสนุนให้ชุมชนเป็นแกนหลักในการสร้าง/ซ่อมแซมที่อยู่อาศัยของผู้เดือดร้อนในพื้นที่ และโครงการบ้านมั่นคง เพื่อให้เกิดเครื่องมือการขับเคลื่อนการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่มีชุมชนเป็นแกนหลัก

ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีมีจุดแข็ง คือ 1) มี/ใช้ทุนทางสังคม เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนในการพัฒนา 2) มีองค์กรภาคประชาชน เครือข่ายภาคประชาสังคม สถาบันพัฒนาประชาสังคมจังหวัดสุพรรณบุรี ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า จังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนราชการภาครัฐและภาคเอกชนที่หลากหลายเข้ามาร่วมขบวนขับเคลื่อน 3) ภาคีร่วมพัฒนามีจุดมุ่งหมายในการสร้างประโยชน์ร่วมกัน 4) การเชื่อมโยงการทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องกับหน่วยงานภาคีและกลุ่มองค์กรอื่นๆ และ 5) ผู้แทนขบวนองค์กรชุมชนได้รับการยอมรับและมีบทบาทในการเป็นคณะกรรมการบริหารงานระดับอำเภอและจังหวัด ในขณะที่จุดอ่อน คือ ชุมชนส่วนใหญ่มีความเคยชินกับการรอรับการช่วยเหลือจากภายนอกมากกว่าการลุกขึ้นมาจัดการตนเอง และการพัฒนาแผนร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นยังมีน้อย ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำและเสนอแผนฯ ไม่ทันกับช่วงเวลาเข้าแผนพัฒนาในทุกระดับ

โอกาสจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่จะมาหนุนเสริมขบวนการองค์กรชุมชนได้ คือ หน่วยงานภาครัฐ/ภาคีเครือข่าย รู้จัก ยอมรับและสนับสนุนบทบาทการขับเคลื่อนงานของขบวนการองค์กรชุมชนมากขึ้น และการมีพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน, ยุทธศาสตร์แห่งชาติ 20 ปี, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (รัฐธรรมนูญฉบับที่ 20) ที่ระบุให้มีการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน, แผนนโยบายปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไปสู่ “Value-Based Economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” อย่าง ไทยแลนด์ 4.0, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 และพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 อันเป็นแนวทางหนุนเสริมให้ขบวนการองค์กรชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ในขณะที่อุปสรรคหรือภัยคุกคามต่อกลไกเครือข่าย คือ การที่องค์กรภาคีเครือข่าย ภาครัฐ/เอกชน/ประชาสังคม/ท้องถิ่น/ท้องถิ่นบางส่วนยังไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการหนุนเสริมมากเท่าที่ควร และการที่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐบางส่วน ยังไม่มีความเข้าใจ ในการสนับสนุนการเคลื่อนงานของขบวนการองค์กรชุมชนเท่าที่ควร

ปัจจุบันภาคีเครือข่ายต่างๆ ที่ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีทำงานและจะทำงานด้วยกัน ประกอบด้วย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (พอช.) สภาองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล สำนักงานจังหวัด

สุพรรณบุรี สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล สำนักงานจังหวัด
 สุพรรณบุรี ยุทธศาสตร์จังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานประชาสัมพันธ์
 จังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สำนักงานพัฒนา
 ชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ทั้งองค์การ
 บริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)
 รวมถึงนายอำเภอ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด
 สุพรรณบุรี สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานเกษตรและ
 สหกรณ์ จังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและ
 สิ่งแวดล้อมจังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี
 สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดสุพรรณบุรี (กศน.) ศูนย์พัฒนา
 การเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า จังหวัดสุพรรณบุรี
 สถาบันการศึกษาในจังหวัด สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสุพรรณบุรี
 หอการค้าจังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสุพรรณบุรี
 ท้องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
 สุพรรณบุรี สำนักงานพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอู่ทอง (อพท.7) สมาคม
 วิฑูรกระจายเสียง จังหวัดสุพรรณบุรี สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดสุพรรณบุรี

2.1.3 เครือข่ายองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรี

จังหวัดสระบุรีได้จัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลแรก คือ
 สภาองค์กรชุมชนตำบลซับสนุ่น อำเภอวกเหล็ก เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม
 พ.ศ. 2551 จนกระทั่งปัจจุบันได้จัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลแล้ว

จำนวนทั้งสิ้น 111 ตำบล โดยมีเป้าหมายการทำงานคือ การพัฒนาศักยภาพสภาองค์กรชุมชนตำบลให้สามารถขับเคลื่อนเป็นเวทีกลางของชุมชนเพื่อเป็นวงพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปัญหาความต้องการของคนในระดับตำบลและระดับจังหวัด นำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาระดับตำบล เกิดการบูรณาการงานกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมมือกันพัฒนาตำบลให้เกิดความเข้มแข็ง สิ่งที่สภาองค์กรชุมชนมุ่งเน้นคือ การใช้สภาองค์กรชุมชนเป็น “เครื่องมือของตำบล” ในการสร้าง “พื้นที่กลาง” เพื่อทำงานพัฒนาชุมชน

ปัจจุบันขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีได้มีการปรับการทำงานให้เหมาะสมกับคณะทำงานในการหนุนเสริมพื้นที่ โดยการแต่งตั้งตัวแทนจากเครือข่ายระดับอำเภอและตัวแทนจากประเด็นงานต่างๆ ซึ่งผลจากการดำเนินงานที่เกิดขึ้น คือ การที่มีคณะทำงานที่มาจากพื้นที่ ปฏิบัติการจริงทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการแก้ไขปัญหา และนำไปสู่การขยายผลการพัฒนาทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณได้อย่างต่อเนื่องและครอบคลุมพื้นที่หลากหลายมิติ ภายใต้เป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์ภาคประชาชนจังหวัดสระบุรีที่ว่า “อยู่ดีกินดี คนจนไม่มี กินอิ่มนอนอุ่น มีที่อยู่อาศัย รู้เท่าทันเหตุการณ์ สวัสดิการครบ คุณภาพชีวิตดี พึ่งพาตนเองได้ ลดความเหลื่อมล้ำ อยู่ดีมีสุข และสร้างทุนชุมชน” เพื่อเสนอแผนพัฒนาภาคประชาชนสู่แผนยุทธศาสตร์จังหวัดที่จะนำไปบูรณา

การขอการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนงานตามแผนงานต่อไป

การดำเนินงานของขบวนการชมชนจังหวัดสระบุรี คือ โครงการกองทุนสวัสดิการชมชน เพื่อสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงของคนในชมชนนำมาซึ่งเครือข่ายสวัสดิการชมชนจังหวัดสระบุรีที่มีการแบ่งคณะทำงานออกเป็นระดับโซนในการหนุนเสริมระบบสวัสดิการอย่างมีประสิทธิภาพจำนวน 5 โซน ควบคู่กับการจัดตั้งสภาองค์กรชมชน เพื่อใช้สภาองค์กรชมชนเป็นเครื่องมือพัฒนาตำบลให้เกิดความเข้มแข็ง โครงการบ้านมั่นคงและโครงการเกี่ยวกับที่ดิน ที่อยู่อาศัย บ้านพอเพียง เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มผู้เดือดร้อนลุกขึ้นมาจัดการปัญหาที่อยู่อาศัยด้วยตนเอง ภายใต้การจัดการความหลากหลายของรูปแบบและแนวทางการปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้มีความเหมาะสมกับวิถีชีวิต ความสามารถในการจ่ายและรูปแบบของที่ดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนุนเสริมให้สภาองค์กรชมชนได้เรียนรู้การเชื่อมโยงกับภาคีมากขึ้น (เอกชน – โรงงาน) โครงการเกี่ยวกับเศรษฐกิจและทุนชมชน ต้องการสร้างความเข้มแข็งของชมชนและประชาสังคมด้วยการมุ่งเน้นให้ “ชมชนท้องถิ่นมีระบบเศรษฐกิจและทุนชมชนที่มั่นคง สามารถพึ่งตนเอง และจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน” และโครงการเกี่ยวกับการป้องกันและต่อต้านการทุจริต และการปฏิบัติการต่อต้านการทุจริตที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้มีการเชื่อมโยงเครือข่าย

ภาคประชาชนระดับตำบล/อำเภอ/จังหวัดต่างๆ ในรูปแบบการลงนาม MOU (Memorandum Of Understanding หรือ บันทึกความเข้าใจ)

จุดแข็งของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรี 1) มีการใช้เวทีสภาฯ เป็นสื่อกลางในการแก้ไขปัญหา (โดยทีมจังหวัดหนุนเสริมการทำงาน) 2) มีทุนในชุมชนที่เป็นศูนย์รวมของคนในชุมชน (ไม่ใช่เงินเป็นตัวตั้ง แต่ใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือเชื่อมโยง) และ 3) มีโรงงานอุตสาหกรรม สร้างงาน สร้างอาชีพ ในขณะที่จุดอ่อน คือ 1) การทำงานระหว่างโซนที่ศักยภาพคนทำงานไม่เท่ากัน รวมถึงการรับรู้ที่ไม่เท่ากัน 2) ไม่สามารถเชื่อมโยงการทำงานระหว่างประเด็นได้ต่อเนื่อง และ 3) ขาดการเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในบางหน่วยงาน

ส่วนสิ่งที่เป็นโอกาสจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่จะมาหนุนเสริมขบวนการองค์กรชุมชนได้ คือ 1) ประชาชนมีสิทธิในการทำแผนและมีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากขึ้น 2) นโยบายการปฏิรูปประเทศไทย/ประชาธิปไตยเปิดโอกาสให้ขบวนการองค์กรชุมชนเสนอปัญหาและความต้องการต่อผู้ว่าราชการจังหวัดและหน่วยงานภาครัฐ และ 3) การมีพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551, ร่าง พรบ.สวัสดิการชุมชน, พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) และกองทุนพัฒนาพื้นที่รอบโรงไฟฟ้า ที่จะมาเป็นแนวทางหนุนเสริมให้ขบวนการองค์กรชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ในขณะที่อุปสรรคหรือภัยคุกคามต่อกลไก

เครือข่าย คือ 1) องค์กรภาคีเครือข่าย ภาครัฐ/เอกชน/ประชาสังคม/ท้องถิ่น บางส่วนยังไม่มีส่วนร่วมในการหนุนเสริมมากเท่าที่ควร 2) ปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้การขับเคลื่อนงานขบวนฯ ชะงักตามสภาวะที่เกิดขึ้นและทำให้ชุมชนสับสนในการสนับสนุน และ 3) การรวมตัวกันของกลุ่มองค์กร ภาคีเครือข่ายภายในจังหวัด ยังไม่เป็นเอกภาพ จึงไม่สามารถที่จะกำหนดเป้าหมายการเคลื่อนไหวงานและแผนการพัฒนาร่วมกันได้อย่างชัดเจน

ปัจจุบันภาคีเครือข่ายต่างๆ ประกอบด้วย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (พอช.) ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรี เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรี เครือข่ายคณะประสานงานขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรี สำนักงานจังหวัดสระบุรี สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสระบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสระบุรี สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประจำจังหวัดสระบุรี (ป.ป.ช.) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ปปท.เขต 1) คณะกรรมการความปลอดภัยและอาชีวอนามัย (คปอ.) เขตพื้นที่สระบุรี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) หั้องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) รวมถึงนายอำเภอ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน สำนักงานเกษตรจังหวัดสระบุรี สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสระบุรี ศูนย์ OTOP คอมแพ็กส์ พุแค จังหวัดสระบุรี ศูนย์กระจายสินค้าสวนริมเขา

(ศูนย์ OTOP) จังหวัดสระบุรี เครือข่ายสวัสดิการชุมชนจังหวัดสระบุรี เครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนจังหวัดสระบุรี เครือข่ายบ้านมั่นคงเมือง และชนบทจังหวัดสระบุรี เครือข่ายชมรม STRONG -จิตพอเพียงต้านทุจริต จังหวัดสระบุรี เครือข่ายสมัชชาสุขภาพจังหวัดสระบุรี เครือข่ายอาสาสมัครแรงงานจังหวัดสระบุรี เครือข่ายอาสาพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสระบุรี คณะกรรมการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน จังหวัดสระบุรี โครงการบ้านประชารัฐจังหวัดสระบุรี สำนักชลประทานที่ 10 ชลประทานจังหวัดสระบุรี วิทยาลัยเทคนิคสระบุรี บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) ศูนย์อุตสาหกรรมอิตาลีเลียนไทย อำเภอลำลูกกา จังหวัดสระบุรี

2.1.4 เครือข่ายองค์กรชุมชนจังหวัดสตูล

จุดเริ่มต้นของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสตูลมาจากมีกระบวนการขับเคลื่อนงานพัฒนาจากกลุ่มองค์กรที่วัตถุประสงค์ไม่แสวงหาผลกำไร (หรือที่รู้จักในนาม NGOs) ภาคประชาชน ต่อมาขยายฐานพัฒนามาเป็นภาคประชาสังคม จังหวัดสตูล จนเกิดเป็น "ประชาสังคมจังหวัดสตูล" ท้ายที่สุดจึงยกระดับเป็นงานพัฒนาขบวนชาวบ้านในรูปแบบ "องค์กรชุมชน" และ "ขบวนการองค์กรชุมชน" ตามลำดับ ภายใต้เงื่อนไขของการสนับสนุนของสถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ (สปร.) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และ สำนักงาน

คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ซึ่ง

คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ซึ่งเน้นให้พื้นที่เป็นคนกำหนดอนาคตตนเองภายใต้ศักยภาพและต้นทุนทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และต้นทุนทางเศรษฐกิจของตนเอง

ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสตูลวางแนวทางการพัฒนาในทุกระดับอย่างยั่งยืน ตั้งแต่ระดับฐานรากคือ ชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด เพื่อสร้างรูปธรรมการจัดการตนเองโดยชุมชนท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานที่เป็นภาคีเครือข่าย และประชาสังคมอื่นๆ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาชุมชนท้องถิ่นระหว่างสภาองค์กรชุมชนตำบลร่วมกับหน่วยงานภาคีพัฒนาในพื้นที่ด้วยเครื่องมือการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาในระดับชุมชนฐานราก เช่น แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสตูล โดยสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนร่วมกับภาคีพัฒนาต่างๆ ผ่านแผนสภาองค์กรชุมชนจังหวัดสตูลที่ปรับแนวทางให้สอดคล้องกับแผนงานพัฒนาตำบลและแผนงานพัฒนากลุ่มจังหวัดอันดามัน เพื่อการขับเคลื่อนแผนพัฒนาภาคประชาชนในระดับพื้นที่สู่การเชื่อมโยงในระดับจังหวัด และนำผลการเชื่อมโยงในระดับจังหวัด สู่การบูรณาการเชิงนโยบายร่วมกับหน่วยงานภาคีในระดับพื้นที่

ผลการดำเนินงานหลักๆ ของขบวนองค์กรชุมชนสตูล

1) การพัฒนาคุณภาพสภาองค์กรชุมชนตำบล โดยกระบวนการพัฒนาศักยภาพแกนนำเสริมความรู้สภาองค์กรชุมชน การ

ออกแบบกระบวนการลงพื้นที่พัฒนาฟื้นฟูสภาฯ โดยใช้กลไกร่วม จากนั้น จัดทีมหนุนเสริมลงพื้นที่จัดกระบวนการพัฒนาฟื้นฟูสภาฯ และจัดเวทีสรุป ประเมินผลสภาฯ เพื่อวางแผนงานระดับจังหวัด ได้ผลลัพธ์เป็น แผนขับเคลื่อนกิจการของสภาองค์กรชุมชนตำบลสู่แผนยุทธศาสตร์ จังหวัด และเกิดพื้นที่กลางในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะระดับ ตำบล /จังหวัด

2) แผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นระดับตำบล ผ่านกระบวนการ ขับเคลื่อนจัดทำข้อมูลกิจกรรมการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิต อย่างเป็นรูปธรรม ผลลัพธ์เกิดการประสานความร่วมมือในการจัดทำ แผนพัฒนาในทุกกระดับ และสามารถผลักดันแผนยุทธศาสตร์ภาค ประชาชนสู่แผนยุทธศาสตร์จังหวัดและท้องถิ่นได้

3) กองทุนสวัสดิการชุมชน ที่สอดคล้องกับความต้องการของ สมาชิกนำไปสู่การสร้างเสริมเข้มแข็งพึ่งตนเอง และสามารถยกระดับ คุณภาพชีวิตที่ดีของสมาชิกได้ โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสได้รับการจัดสรร สวัสดิการเพิ่มขึ้น พัฒนาคุณภาพกองทุนให้สามารถเสนอโครงการเพื่อ ขอรับงบประมาณจากรัฐบาลได้

4) โครงการบ้านพอเพียง เครือข่ายองค์กรชุมชนพัฒนาความ เข้มแข็งระดับตำบลสู่การจัดทำแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยระดับจังหวัดให้แก่ผู้ มีรายได้น้อยและเดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัย ผ่านการบูรณาการทรัพยากร

จากทุนภายในชุมชน หน่วยงานภาคีในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในตำบลและนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน

5) การป้องกันและต่อต้านการทุจริตโดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและองค์กรชุมชน การจัดตั้งเครือข่ายป้องกันและต่อต้านการทุจริตโดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนผ่านพื้นที่สภาองค์กรชุมชนตำบล ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับตำบลและระดับอำเภอ นำไปสู่การสร้างข้อตกลงร่วมกันในจังหวัด การจัดสมัชชาระดับจังหวัด “สมัชชา คนสตูล ” และเกิดพื้นที่กลางในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะระดับตำบลที่ผลักดันสู่แผนยุทธศาสตร์จังหวัด

6) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบทผ่านบริบทของพื้นที่และการค้นหาต้นทุนทรัพยากรต่างๆ ที่มีในตำบล เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการต่อยอดจากฐานต้นทุนที่มีในชุมชน เกิดการพัฒนายกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างอาชีพ สร้างรายได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะการส่งเสริมอาชีพแก่ผู้มีรายได้น้อย และการดูแลกลุ่มเปราะบาง (ผู้สูงอายุ คนพิการ)

7) ตำบลบูรณาการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นสู่การพึ่งพาตนเองอย่างมั่นคงและสมดุล ผ่านกระบวนการทบทวนตำบลที่มีแผนพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อนำข้อมูลไปจัดทำแผนพัฒนาระดับตำบล และยกระดับสู่การเชื่อมโยงแผนงานและกลไกการขับเคลื่อนกับหน่วยงานต่างๆ

จุดแข็งของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสตูล คือ การมีกลไกการทำงานในทุกกระดับ ใช้สภาองค์กรชุมชนเป็นพื้นที่กลางในการเชื่อมโยง และการมีกลุ่มองค์กรที่หลากหลาย การพัฒนา แก้ปัญหาและพึ่งตนเองได้ ในขณะที่จุดอ่อน คือ 1) ขาดการบูรณาการข้อมูล / การนำเสนอต่อหน่วยงานที่ดี 2) ผู้นำท้องถิ่นท้องถิ่นไม่ให้ความร่วมมือ / ทำงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยาก และ 3) การทำงานร่วมระหว่างขบวนการชุมชนกับชุมชน และชุมชนกับภาคีในการพัฒนาตำบลยังมีน้อย ส่วนสิ่งที่เป็นโอกาสจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่จะมาหนุนเสริมขบวนการชุมชนได้ คือ หน่วยงานภาคี ภาครัฐ และภาคเอกชนให้การส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณ องค์ความรู้ และการมีส่วนร่วมกับภาคประชาชน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) เป็นต้น

ในขณะที่อุปสรรคหรือภัยคุกคามต่อกลไกเครือข่าย คือ ความไม่แน่นอนของผู้บริหารทุกระดับส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนต่อนโยบายของหน่วยงาน องค์กรที่สนับสนุนองค์กรชุมชน คน งาน เงิน

ภาคีเครือข่ายต่างๆ ที่ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสตูลทำงานและประกอบด้วย สำนักงานจังหวัดสตูล สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสตูล (สท.จ. สตูล) เครือข่ายรักจังหวัดสตูล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) รวมถึงนายอำเภอ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสตูล สำนักงานเกษตรจังหวัดสตูล สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดสตูล สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดสตูล สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสตูล สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสตูล สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสตูล การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสตูล สำนักงานประมงจังหวัดสตูล สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสตูล ศูนย์อนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนที่ 25 (เจ๊ะบิลัง สตูล) เขตการศึกษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาบรรทัด จังหวัดสตูล เกษตรอำเภอ จังหวัดสตูล วิทยาลัยชุมชนสตูล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ภายในจังหวัดสตูล กองทุนสำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร จังหวัดสตูล ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ภายในจังหวัดสตูล ศูนย์วิจัยและพัฒนาเกษตร (ศวพ.) จังหวัดสตูล สถานีเพาะชำกล้าไม้จังหวัดสตูล มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา วิทยาเขตสตูล สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดสตูล วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอัตลักษณ์วิถีสตูลสี่เหลี่ยม เครือข่ายเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมจังหวัดสตูล กรมทรัพยากร

ทางทะเลและชายฝั่ง (จังหวัดสตูล) คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูล สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร (จังหวัดสตูล) สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา สภาองค์กรผู้บริโภค

2.1.5 เครือข่ายองค์กรชุมชนจังหวัดยะลา

พัฒนาการขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดยะลาเริ่มต้นมาจากกลุ่มคนในพื้นที่รวมตัวกันจัดเก็บข้อมูลปัญหาเพื่อให้เกิดการวิเคราะห์พื้นที่ชุมชนของตนเอง และหาแนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน จนกระทั่งได้มีการจัดตั้งกองทุนผู้สูงอายุและการพัฒนากลุ่มอาชีพ ภายใต้โครงการกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (Social Investment Fund SIF) หรือ กลส. จากนั้นสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนการเงินของชุมชน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน ตั้งแต่เกิด จน ตาย และดูแลสมาชิกทุกช่วงวัย รวมไปถึงการพัฒนาอาชีพ การสนับสนุนโครงการบ้านมั่นคง (แก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยในชุมชนเมือง) อันเป็นที่มาของคณะกรรมการขับเคลื่อนบ้านมั่นคงเมืองระดับจังหวัด ร่วมกับหน่วยงาน อปท. ในพื้นที่และการสภาองค์กรชุมชนตำบล ต่อมาสภาพัฒนาการเมืองได้จัดตั้งคณะทำงานเครือข่ายภาคประชาสังคมจังหวัดยะลา (คปจ) ร่วมขับเคลื่อนให้เกิดสภาพลเมืองจังหวัด ซึ่งมีภาค

ส่วนที่เป็นหน่วยงานเข้าร่วมมากขึ้น เพื่อบำบัดไปสู่เป้าหมายของการบูรณาการแผนงานร่วมกันสู่จังหวัดจัดการตนเอง

ส่วนที่เป็นหน่วยงานเข้าร่วมมากขึ้น เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการบูรณาการแผนงานร่วมกันสู่จังหวัดจัดการตนเอง

สภาองค์กรชุมชนตำบลจังหวัดยะลามีจุดยืนของตัวเองในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาและขับเคลื่อนงานพัฒนาที่หลากหลายในพื้นที่ การมีบทบาทสำคัญในการประสานงานเชื่อมโยงการทำงานกับท้องถิ่น ท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงภาคีพัฒนาในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมต่อกันเป็นสำคัญ ทำให้การดำเนินงานตามแผนพัฒนาของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดยะลา มุ่งพัฒนาคนรุ่นใหม่เพื่อเป็นแกนนำสู่การพัฒนาชุมชนตนเองโดยการพัฒนาอบรมครู ก. และครู ก. อบรมครู ข. ต่อไป เพื่อสร้างความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาระดับพื้นที่ที่มีความสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของคนในพื้นที่สู่การแก้ไขปัญหาได้จริงตรงเป้าหมายของชุมชน ท้ายที่สุดจึงออกมาเป็นแผนพัฒนาตำบลแบบมีส่วนร่วม มีการบูรณาการคน งาน และงบประมาณที่มีอยู่ในพื้นที่ ตลอดจนการถอดบทเรียนการดำเนินงานของสภาฯ เป็นชุดความรู้ที่เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงการแก้ปัญหาของชุมชน เกิดการยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเป็นรูปธรรม

สภาองค์กรชุมชนฯ ใช้โครงการบ้านพอเพียงและโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นเครื่องมือในการทบทวนสภาฯ และสร้างความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงาน ภาคีพัฒนา ท้องถิ่น ท้องถิ่น และเครือข่ายภาคประชาสังคม รวมถึงการผลักดันแผนการทำงานของสภา

องค์กรชุมชนฯ สู่ระดับจังหวัด การนำแผนพัฒนาระดับตำบลเข้าสู่เวที
 ประชาพิจารณ์ในการประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบลระดับจังหวัด
 เพื่อให้เกิดการรับรองแผนพัฒนาระดับตำบล และยกระดับแผนพัฒนา
 ตำบลเข้าบรรจุในข้อเทศบัญญัติของท้องถิ่น ผสมกับแผนพัฒนาขบวน
 องค์กรชุมชนระดับจังหวัด และนำไปสู่การบูรณาการแผนพัฒนา
 กับแผนพัฒนาจังหวัดยะลาหรือแผนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัด/
 กลุ่มจังหวัด

ผลการดำเนินงานหลักๆ ของขบวนองค์กรชุมชนยะลาภายใต้
 การทำงานของสภาองค์กรชุมชนจังหวัดยะลามี ดังนี้

1) การจัดสวัสดิการชุมชน การสอบทาน การฟื้นฟูพัฒนา การ
 ยกระดับกองทุนสวัสดิการชุมชนให้สามารถของบประมาณสมทบได้ การ
 จัดสวัสดิการชุมชนให้กลุ่มเปราะบางและสมาชิกได้เข้าถึงสวัสดิการขั้น
 พื้นฐาน

2) การแก้ไขและพัฒนาที่อยู่อาศัยให้กับผู้มีรายได้น้อยในเมือง
 และชนบท โครงการบ้านพอเพียงและบ้านมั่นคงเมืองและชนบท ใช้สภา
 องค์กรชุมชนฯ เป็นเครื่องมือเปิดพื้นที่กลางเพื่อให้ผู้แทนกลุ่มองค์กร
 ประชาชน ท้องที่ ท้องถิ่น และหน่วยงานในพื้นที่แลกเปลี่ยนพูดคุย
 ปัญหาด้านที่อยู่อาศัย และให้คณะกรรมการสภาองค์กรชุมชนตำบล
 สืบรวจข้อมูลความเดือดร้อนดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลมาจัดทำแผนพัฒนาที่

อยู่อาศัยระดับตำบลบูรณาการเข้ากับแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์จังหวัด

3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท จากการบูรณาการแผนงานร่วมกันของกลุ่มองค์กรต่างๆ ในตำบล สภาองค์กรชุมชนตำบล พอช. ผู้นำท้องที่ ผู้บริหารท้องถิ่น พัฒนาชุมชน และเกษตรอำเภอ ด้วยการนำฐานข้อมูลแต่ละหน่วยงานในพื้นที่มาบูรณาการแผนร่วมกัน (คน งาน งบประมาณ) เพื่อกำหนดแผนงานการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของคนในพื้นที่

4) การป้องกันและต่อต้านการทุจริตโดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและองค์กรชุมชน เชื่อมประสานภาคีเครือข่ายองค์กรชุมชน มีเจตนารมณ์ร่วมกับทุกภาคีเครือข่ายในการปลูกจิตสำนึกต่อการต่อต้านทุจริต

จากการประสานความร่วมมือของเครือข่ายชุมชนในตำบล และหน่วยงานภาคี ท้องที่ ท้องถิ่น และหน่วยงานทหารในพื้นที่ ร่วมกันจัดทำข้อมูล วางแผนการพัฒนาที่อยู่อาศัย และร่วมมือกันดำเนินการซ่อมแซมปรับปรุง ต่อเติมบ้านหรือสร้างบ้านใหม่ ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน ทำให้เกิดการบูรณาการทรัพยากรจากทุนภายในชุมชน ภาคีพัฒนาที่ร่วมกันดูแลแก้ไขปัญหาผู้มีรายได้น้อย และมีความเป็นอยู่ที่ยากลำบากในที่อยู่อาศัย นำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน สิ่งที่ขบวนองค์กรชุมชนได้จากการขับเคลื่อนกลไกความร่วมมือ

หน่วยงานการพัฒนาเหล่านี้ คือ การจัดความสัมพันธ์การทำงาน จนเกิดผลลัพธ์รูปธรรมออกมาดังนี้ เกิดภาคีความร่วมมือ เกิดการสนับสนุนงบประมาณและวัตถุดิบ เกิดการบูรณาการข้อมูลและงบประมาณ เกิดการพูดคุยเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมไปในทิศทางเดียวกัน เกิดกลไกการทำงานเสนอคณะทำงานร่วม เกิดการเชื่อมโยงหน่วยงาน ภาคีเครือข่ายที่มีสัมพันธ์ที่ดี และเกิดการเสนอแผนและบรรจุแผนในระดับตำบลและจังหวัด

ภาคีเครือข่ายต่างๆ ที่ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดยะลาทำงานประกอบด้วย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (พอช.) สำนักงานจังหวัดยะลา ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนใต้ (ศอ.บต) กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน) ภาค 4 ส่วนหน้า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ทั้งองค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาล องค์กรบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) รวมถึงนายอำเภอ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน สภาพลเมืองยะลา สภาพัฒนาการเมือง (สพม.) จังหวัดยะลา สภาสันติสุขตำบล จังหวัดยะลา สถาบันพระปกเกล้า สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดยะลา สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดยะลา สำนักงานที่ดินจังหวัดยะลา เกษตรจังหวัดยะลา สำนักงานเกษตรจังหวัดยะลา เกษตรอำเภอ จังหวัดยะลา สำนักงานเกษตรจังหวัดยะลา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดยะลา (กศน.)

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยฟาฏอนี วิทยาลัยชุมชนยะลา กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นิคมสร้างตนเองพัฒนาภาคใต้ (กือลอง) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประจำจังหวัดปัตตานี สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ เขต 9 จังหวัดสงขลา (ปปท. เขต 9)

2.2 รูปแบบการบูรณาการของพื้นที่

2.2.1 การดำเนินงานของขบวนชุมชนองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรี

ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีเป็นกลุ่มประชาชนที่อาสาสมัครทำงานพัฒนาซึ่งขับเคลื่อนงานด้านกองทุนสวัสดิการ การแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน รวมทั้งเศรษฐกิจและทุนชุมชน องค์กรนี้จึงมีหน้าที่ตรงตามความหมายของการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ว่า “กระบวนการทั้งหมดที่ขยายขอบเขต [การปกครอง] ที่เคยเน้นเฉพาะสถาบันการเมืองที่เป็นทางการ เช่น รัฐบาล คณะรัฐมนตรี และสภานิติบัญญัติ เป็นต้น โดยหันมาให้ความสำคัญกับภาคส่วนอื่น เช่น

ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมในกระบวนการนโยบาย การดำเนินการตามแผนงานและกิจกรรมสาธารณะ” (คอจี การ์จี, 2561, น.28)

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีจึงถือว่าเป็นการบริหารกิจการบ้านเมืองอย่างหนึ่ง

การสร้างกลไกภาคีเครือข่ายเพื่อระดมทรัพยากรจากหน่วยงานภาคีมาใช้ในการทำโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าการทำงานขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีเป็นการจัดการปกครองร่วมกันกับหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ บริษัทเอกชน และกลุ่มประชาสังคม ทั้งนี้บริษัทเอกชนเป็นหน่วยงานภาคีที่มีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุผลที่ว่าสระบุรีเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก และภาคเอกชนมีทรัพยากรทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นสิ่งที่ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการเท่าใดนัก

ข้อมูลการประสานงานภาคีเครือข่ายที่ได้รับจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มทำให้เห็นว่าขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดมีระดับของความสัมพันธ์กับหน่วยงานภาคีในระดับที่แตกต่างกัน ในส่วนนี้ งานวิจัยได้นำข้อเสนอของวสันต์ เหลืองประภัสร์และคณะ (2557) เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการปกครองแบบร่วมกันในประเทศไทยมาทำความเข้าใจระดับของการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาคีเหล่านั้น พบว่า

โดยส่วนใหญ่แล้ว กลไกการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายของขบวนการชุมชนจังหวัดสระบุรีใช้การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีด้วยการร่วมมือในการปฏิบัติงาน (Co-Operation) กลไกการขับเคลื่อนภาคีของเครือข่ายของขบวนการชุมชนจังหวัดสระบุรีมักเกิดขึ้นจากการชักชวนหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านที่ขบวนการชุมชนจังหวัดสระบุรีต้องการพัฒนามาร่วมสนับสนุนโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนานั้นมากกว่าการออกแบบเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตขึ้นมาใหม่ โดยเป็นการชักชวนบุคลากรของหน่วยงานที่มีภาระงานที่ตรงกับเป้าหมายของโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาชีวิตนั้นมาเข้าร่วม

โดยกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของหน่วยงานภาคี ยกตัวอย่างเช่น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) ทำงานร่วมกับขบวนการชุมชนจังหวัดสระบุรีด้วยการจัดหลักสูตรต่อต้านทุจริต ศึกษาและการนำความต้องการของสมาชิกขบวนการชุมชนจังหวัดสระบุรีเข้าสู่นโยบายป้องกันและปราบปรามทุจริตของประเทศ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) และกองทุนฟื้นฟูเกษตรกรมีส่วนร่วมกับการทุนสวัสดิการชุมชน ประสานงานหาหรือปัญหาหนี้สินของสมาชิกและชำระหนี้แทนสมาชิกกองทุน สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมกิจการประกันภัย

(คปภ.) ทำงานร่วมกับกองทุนสวัสดิการชุมชนเมื่อกองทุนเข้าช่วยเหลือทางกฎหมายกับสมาชิกที่ประสบอุบัติเหตุจากการเดินทาง เป็นต้น

ภารกิจที่แต่ละหน่วยงานร่วมปฏิบัติการกับขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีเป็นภาระงานที่มีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตแต่ละช่วงวัย ดังนั้น เมื่อขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีประสานการสนับสนุนจากหลายภาคส่วนที่มีรูปแบบกิจกรรมการทำงานต่างกันแต่มีเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิตตรงกัน การพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีจึงสำเร็จจากภารกิจที่มีเป้าหมายซ้อนทับกัน

ถึงแม้ว่าการพัฒนากลไกภาคีเครือข่ายแบบร่วมมือในการปฏิบัติงานไม่เอื้อต่อการสร้างความสัมพันธ์แบบหุ้นส่วนการพัฒนา ซึ่งเปิดโอกาสให้ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดกำหนดเป้าหมายการทำงานตามความต้องการของพื้นที่มากกว่าความต้องการของหน่วยงานภาคี อย่างไรก็ตามการพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบร่วมมือในการปฏิบัติงานนี้ก็ช่วยให้โครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของภาคประชาชนอย่างขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีที่เข้าถึงความเดือดร้อนเรื่องคุณภาพชีวิตได้ใกล้ชิดกว่าหน่วยงานภาคีมีบทบาทสำคัญในการชี้แนะหน่วยงานภาคีให้นำทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่มาสนับสนุนให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยประสบความสำเร็จ

กลไกภาคีเครือข่ายเช่นนี้ยังตอบสนองต่อปรัชญาการทำงานของ ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีที่วางบทบาทตนเองเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาของประชาชนร่วมกับรัฐ โดยมีหน่วยงานเป็น “ตัวหนุนเสริม” ยกตัวอย่างเช่น การแก้ไขปัญหาคืออยู่อาศัยทรุดโทรมด้วยการสนับสนุนงบประมาณโครงการบ้านพอเพียงจาก พอช. การสำรวจบ้านด้วยการสนับสนุนช่างช่วยทำงานสำรวจความชำรุดจาก อบต. และ การแก้ไขปัญหารายได้จากเกษตรกรรมไม่เพียงพอต่อการยังชีพด้วยการสนับสนุนความรู้และเทคนิคการทำการเกษตรแบบผสมผสานจากภาคประชาสังคมด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติบนฐานภูมิสังคม เป็นต้น

นอกจากนี้การร่วมมือในการร่วมมือในการปฏิบัติงานกับภาคเอกชน โดยเน้นการทำกิจกรรมการพัฒนาคูณภาพชีวิตที่ตรงกับภารกิจในการสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมและเป้าหมายการประชาสัมพันธ์ตนเองของบริษัทเอกชนเป็นจำนวนมาก ยังเป็นผลดีต่อการผลักดันให้กิจกรรมการพัฒนานั้นดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจาก ระบบงบประมาณของภาคเอกชนไม่มีระเบียบการเบิกจ่ายที่ซับซ้อนจึงใช้เวลาในการเบิกจ่ายที่รวดเร็วกว่าหน่วยงานรัฐบาล รวมถึงมีงบประมาณในการสนับสนุนจำนวนมาก อย่างเช่น การสนับสนุนการปลูกมะม่วงพันธุ์หนองแขงจนมีชื่อเสียงและต่อยอดไปสู่การจัดงานประจำปีอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2559 จนถึงปัจจุบันด้วยงบประมาณจาก

กองทุนสนับสนุนชุมชนรอบโรงไฟฟ้าของบริษัทผลิตไฟฟ้าอย่างน้อยปีละ 1,000,000 บาท การสนับสนุนอิฐบล็อกและหินทรายในการซ่อมแซมบ้านพอเพียงจากโรงโม่หิน การสนับสนุนเครื่องจักรและงบประมาณโครงการลงแขกดำนาแปลงสาธิตจากธุรกิจรีไซเคิลขยะ เป็นต้น กลไกภาคีความร่วมมือเช่นนี้จึงเหมาะกับความตั้งใจของขบวนการชุมชนจังหวัดสระบุรีที่ต้องการแก้ปัญหาให้กับชาวบ้านได้ทันทั่วทั้งที่ เพราะหลายครั้ง ปัญหาของชาวบ้านไม่สามารถรอการแก้ไขที่ใช้ระยะเวลายาวนานได้

หากวิเคราะห์เป็นรายพื้นที่ ตัวอย่างการสร้างภาคีเครือข่ายแบบร่วมมือในการปฏิบัติงานของขบวนการชุมชนจังหวัดสระบุรี คือ การจัดตั้งและบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนดาวเรือง เงินจากกองทุนนี้ถูกออกแบบให้ใช้จ่ายในหลายโอกาสตลอดทุกวัยของสมาชิก ไม่ว่าจะเป็นวัยแรกเกิด (เช่น เงินรับขวัญ เป็นต้น) วัยทำงาน (เช่น การรับเข้าเรียน เป็นต้น) วัยแรงงาน (เช่น จัดหางาน บรรเทาหนี้เกษตรกร เป็นต้น) และวัยชรา (เช่น ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น) ซึ่งกองทุนฯ ไม่สามารถจัดหาทรัพยากรเงินและบุคลากรมาให้บริการสมาชิกได้เองทั้งหมด จึงได้ประสานให้หน่วยงานที่มีภารกิจที่สอดคล้องกับสวัสดิการแต่ละด้านสนับสนุนกองทุนสวัสดิการตามงานที่เป็นภารกิจของขบวนการชุมชน เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพกายและใจ ด้านการศึกษา

กองทุนสวัสดิการชุมชนที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือในการปฏิบัติงานระหว่างขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีและหน่วยงานภาคีที่ทำงานตามภารกิจตนเองเป็นพื้นที่ที่เอื้อให้ความมั่นคงในชีวิตของสมาชิกกองทุน เช่น กองทุนของสวัสดิการชุมชนตำบลดาวเรืองที่เกิดขึ้นได้ โดยเป้าหมายที่ทับซ้อนจากการทำงานตามภารกิจของภาคีนี้เกิดขึ้นได้จากการสมัครเป็นสมาชิกและจ่ายเงินสหบทเข้ากองทุนอย่างสม่ำเสมอของชาวบ้านตำบลดาวเรือง การทำหน้าที่ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนและสนับสนุนงบประมาณบางส่วนของ พอช. ความร่วมมือรับสมาชิกกองทุนเข้าทำงานในสถานประกอบการของตนเองของโรงงานอาหารสัตว์ โรงเรียนในพื้นที่รับสมาชิกของกองทุนเข้าศึกษา สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้ความร่วมมือส่งรายชื่อผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยตัวอย่างต่อเนื่องเพื่อให้กองทุนสวัสดิการชุมชนจัดกิจกรรมส่งมอบตระกร้าของขวัญและจัดหาอาชีพให้สมาชิกที่พ้นโทษ โรงพยาบาลสระบุรีสนับสนุนเตียงที่จำหน่ายออกแล้วให้แก่สมาชิกกองทุนที่ป่วยและชรา ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์และกองทุนฟื้นฟูเกษตรกรร่วมทำงานซื้อหนี้ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิก และสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมกิจการประกันภัยช่วยเหลือความรู้และการประสานงานให้แก่สมาชิกกองทุนที่มีความเสี่ยงต่อการถูกเอารัดเอาเปรียบเมื่อเกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุ

อีกหนึ่งรูปแบบหนึ่งของกลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายระหว่าง ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรี และหน่วยงานภาคีคือการประสาน ระหว่างหน่วยงาน (Co-Ordination) ซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบการปกครอง ร่วมที่ภาคีมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนา คุณภาพชีวิตน้อยที่สุด เนื่องจากเป็นเพียงการทำงานบางกิจกรรมของ การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามการประสานงานจากขบวนการองค์กรชุมชน จังหวัดสระบุรี ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง อีกทั้งไม่ได้ดำเนินการจากเป้าหมาย ของภารกิจของภาคีที่ทับซ้อนกันกับเป้าหมายของขบวนการองค์กรชุมชน จังหวัดสระบุรี การประสานระหว่างหน่วยงานมักเกิดขึ้นเมื่อขบวน องค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีติดต่อขอความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานให้ ช่วยเหลือในงานที่เป็นหน้าที่ประจำของตนเอง ดังเห็นได้จาก การ ประสานและร่วมปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเมื่อสมาชิกกองทุนเป็น ผู้เสียหายหรือเป็นผู้ก่อเหตุในคดีอุบัติเหตุ การส่งต่อรายชื่อบุคคลที่เป็น กลุ่มเปราะบางไปยังสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดเพื่อขอรับเงินช่วยเหลือ หากดูในภาพรวม การคัดเลือกชาวบ้าน เป็นผู้เข้ารับการอบรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการประกอบการ ชุมชนกับมูลนิธิ

ถึงแม้การพัฒนากลไกภาคีเครือข่ายแบบประสานหน่วยงานทำให้ ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีไม่มีส่วนร่วมในการชักจูงใจให้ หน่วยงานภาคีทำงานตามเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ตนเอง

ออกแบบไว้ ผู้วิจัยมองว่าขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรียังได้รับประโยชน์จากการร่วมมือดังกล่าวเช่นกัน ผู้เปราะบางที่อยู่ในพื้นที่ของตนเองเข้าถึงเงินสวัสดิการและคุณภาพชีวิตดีขึ้นจากการสนับสนุนดังกล่าว สมาชิกเข้าร่วมและยินดีส่งเงินเข้ากองทุนมากขึ้นเพราะรู้ว่าคณะกรรมการกองทุนดูแลสมาชิกกองทุนเป็นอย่างดี โดยเฉพาะเมื่อเดือดร้อนจากเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด รวมทั้งคำชื่นชมการทำงานของขบวนการองค์กรชุมชนเมื่อหลักสูตรที่เข้าอบรมมีประโยชน์กับการประกอบอาชีพของชาวบ้าน

เมื่อขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีประสานความร่วมมือหรือส่งต่อข้อมูลไปยังภาคีแล้ว จะไม่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการทั้งด้านการออกแบบเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิต ขั้นตอนการทำงาน ดังที่มูลนิธิออกแบบเนื้อหาของหลักสูตรให้เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและรายได้จากความเข้มแข็งของครอบครัวมากกว่าจุดเน้นเรื่องชุมชนเข้มแข็งแบบขบวนการองค์กรชุมชน ดำรวจทำสำนวนคดีและให้คำปรึกษาสมาชิกกองทุนตามกระบวนการทำงานของพนักงานสืบสวนและสอบสวน พมจ. ส่งต่อรายชื่อและอนุมัติเงินช่วยเหลือโดยอ้างอิงตามเกณฑ์คุณสมบัติของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เอง

จากผลการศึกษาข้างต้น กลไกภาคีเครือข่ายแบบการประสานระหว่างหน่วยงานไม่ใช่รูปแบบที่เอื้อให้ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีมีส่วนร่วมในการออกแบบและทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย

ร่วมกันเท่าใดนัก ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีและภาคีไม่ได้ใช้รูปแบบในการประสานงานนี้เป็นรูปแบบหลักของกลไกภาคีเครือข่าย

เมื่อพิจารณาแนวทางที่ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีไม่ได้ใช้การจัดการปกครองประเภทร่วมดำเนินกิจการเป็นหลักแต่ใช้ผสมผสานกับการร่วมมือในการปฏิบัติงานและการประสานระหว่างหน่วยงาน ซึ่งเป็นการจัดการปกครองที่มีการมีส่วนร่วมของหน่วยงานในเครือข่ายมีระดับรองลงมา จึงอาจกล่าวได้ว่าขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีมีศักยภาพในการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายแบบหุ้นส่วนการพัฒนาได้ในระดับหนึ่ง นั่นคือภาคประชาชนอย่างขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีมีอำนาจดำเนินกิจกรรมและโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยด้วยตนเอง ทั้งนี้ในบางสถานการณ์ขบวนการองค์กรชุมชนยังไม่มีความเป็นอิสระและความเป็นหุ้นส่วนที่เท่าเทียมกับหน่วยงานภาคี

การยกระดับแนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยแบบบูรณาการของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีจึงเป็นการเสนอแนะวิธีการปรับเปลี่ยนการทำงานแบบการร่วมมือในการปฏิบัติงานและการประสานงานระหว่างหน่วยงานให้เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่พบใน 3 มิติ (พัชรภา ตันตราจิน, 2563; อโศก พลบำรุง, 2566) ได้แก่ 1) มิติโครงสร้างและสถาบัน 2) มิติของ

ลักษณะของผู้ขับเคลื่อนกลไกภาคี เครือข่าย และ 3) มิติความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่าย ผู้วิจัยมีสมมุติฐานว่าปัจจัยที่ขาดหายไปทำให้ขบวนการองค์กรชุมชนไม่สามารถทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบร่วมดำเนินกิจการได้ การสร้างกลไกบูรณาการส่วนใหญ่จึงเป็นการทำงานในระดับที่รองลงมาอย่างการร่วมมือในการปฏิบัติงาน และการประสานงานระหว่างหน่วยงาน

1) มิติโครงสร้างและสถาบัน ปัจจัยที่ส่งผลต่อโครงการและกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีด้วยการปกครองแบบร่วมดำเนินกิจการ ประกอบด้วย

(1) การปกครอง นโยบาย และกรอบกติกากฎหมาย พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ที่เปิดโอกาสให้สภาองค์กรชุมชนมีสถานะทางกฎหมายเป็นปัจจัยทางกฎหมายที่เอื้อต่อการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบร่วมดำเนินกิจการขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรี ในมาตรา 5 ที่กำหนดให้มีผู้แทนชุมชนท้องถิ่นในแต่ละหมู่บ้านรวมอยู่ด้วย ดังจะเห็นว่า ขบวนการองค์กรชุมชนและสภาองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีมีสมาชิกเป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นจำนวนมาก ตำแหน่งดังกล่าวช่วยให้การประสานงานกับหน่วยงานภาคีซึ่งมักให้ความสำคัญกับหน้าที่การงานของผู้ติดต่อเปิดใจรับและเข้าร่วมเป็นภาคีเครือข่าย

กฎระเบียบที่ไม่เอื้อต่อการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบร่วม
ดำเนินกิจการของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีกับหน่วยงานภาคี
คือ กฎหมายที่กำกับหน่วยงานราชการมีข้อกำหนดบางอย่างที่ห้าม
หน่วยงาน สนับสนุนการทำงานของขบวนการองค์กรชุมชน ดังคำกล่าวที่ว่า
“การทำงานระหว่างหน่วยงานติดขัดในเรื่องของ ระเบียบราชการ”
โครงสร้างระบบราชการแบบดั้งเดิมยังสร้างข้อจำกัดต่อการทำงานแบบ
ร่วมดำเนินกิจการของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีเช่นกัน
ยกตัวอย่างเช่น หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกันทำงานแบบแยกส่วน
แทนการตั้งเป้าหมายในการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกันและทำงาน
เป็นกระบวนการเดียวกัน ลักษณะเช่นนี้ ทำให้หน่วยงานไม่สนใจเข้าร่วม
โครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบร่วมดำเนินกิจการที่
เป็นการระดมทรัพยากรจากหลายภาคีและมีโอกาสประสบความสำเร็จ
ในการยกระดับคุณภาพชีวิตชาวบ้านมากกว่า

(2) ทรัพยากรและความรู้ที่เอื้อต่อการสร้างความร่วมมือ ปัจจัย
ทรัพยากรมนุษย์ที่เอื้อต่อกลไกภาคีแบบร่วมดำเนินกิจการของขบวนการ
องค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีคือปรัชญาการทำงานของสมาชิกขบวนการ
องค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีที่ว่า ตนเองเป็นเครื่องมือที่ทำให้การทำงาน
แก้ไขปัญหาของชาวบ้านทำได้อย่างทันท่วงที จึงมีหลักการทำงานแบบไม่
ยึดโยงตนเองกับหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเท่านั้น และทำงานกับ
หน่วยงานใดก็ได้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับปัญหาที่ชาวบ้านเผชิญอยู่ อีกทั้งมี

ความกระตือรือร้นในการทำงานร่วมกับหน่วยงานใหม่ที่เสนอตนเองเข้ามาทำงานโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรี โดยมองว่า โครงการเหล่านั้นคือโอกาสที่ต้องรับไว้เสมอ

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยการแลกเปลี่ยนข้อมูลส่วนที่รัฐไม่มีหรือมีไม่ครบถ้วน การเล็งเห็นว่าข้อมูลที่ถูกต้องตามความเป็นจริงเป็นสิ่งที่ทำให้โครงการและกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ประโยชน์แก่ผู้เดือดร้อนที่แท้จริงทำให้องค์กรชุมชนเติมเต็มข้อมูลของตนเองและแบ่งปันข้อมูลดังกล่าวให้แก่หน่วยงานรัฐใช้งานได้สะดวกขึ้น ข้อมูลที่นำไปแลกเปลี่ยนคือ ข้อมูลที่ลงเก็บด้วยตนเองแบบ “ลงพื้นที่ทุกหมู่บ้าน” และ “ข้อมูลเชิงลึก จากการบอกเล่าของสมาชิกเอง” และ ฐานข้อมูลกลุ่มสตรีเยาวชน และอาชีพในชุมชน

นอกจากนี้ ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดยังมีข้อมูลเชิงพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ซึ่งถือเป็นทรัพยากรสำคัญที่หน่วยงานภาครัฐต้องการ เพราะ เป็นข้อมูลที่สำรวจจากสมาชิกที่ “รู้สึกและรู้จริง” เกี่ยวกับสถานการณ์ในพื้นที่ การแบ่งปันข้อมูลของตนเองและหน่วยงานรัฐจึงเป็นการ “ชิงความได้เปรียบ” ให้หน่วยงานรัฐเห็นความสำคัญของขบวนองค์กรชุมชนอันจะนำไปสู่การประสานและการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ การส่งต่อข้อมูลแก่หน่วยงานราชการซึ่งมักมีทรัพยากรเงินและบุคลากรมากกว่ายังเป็นการสร้างกลไกภาคีแบบร่วม

ดำเนินกิจการเพราะหน่วยงานรัฐสามารถนำข้อมูลไปแก้ปัญหาที่ขบวนการองค์กรชุมชนเล็งเห็นแต่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง ซึ่งทำให้เกิดโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาแบบร่วมดำเนินกิจการจากการแลกเปลี่ยนทรัพยากรกันต่อไป

(3) การจัดโครงสร้างสถาบัน ปัจจัยการจัดโครงสร้างสถาบันที่เอื้อให้กลไกภาคีเครือข่ายแบบร่วมดำเนินกิจการระหว่างขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีและหน่วยงานภาคราบริ่นคือ โครงสร้างภายในขบวนการองค์กรชุมชนแบบไม่เน้นสายการบังคับบัญชา แต่เน้นความคล่องตัวของสมาชิกที่รู้หน้าที่ของตนเอง การออกแบบขั้นตอนการทำงานให้เรียบง่าย โครงสร้างของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีเช่นนี้เปิดโอกาสให้สมาชิกประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ได้ไม่ยาก ทำให้ขบวนการองค์กรชุมชนได้ทำหน้าที่เป็นแหล่งรวบรวมทรัพยากรจากหน่วยงานหลากหลายแห่งและกระจายทรัพยากรเหล่านั้นไปยังโครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตหลายโครงการให้สามารถทำงานบรรลุเป้าหมายได้ ซึ่งก็คือการทำหน้าที่ผลักดันการจัดสรรทรัพยากรซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการทำงานแบบร่วมดำเนินกิจการนั่นเอง

(4) แรงจูงใจกับความท้าทายต่อความไม่แน่นอนของความสำเร็จ แรงจูงใจกับความท้าทายต่อความไม่แน่นอนของความสำเร็จที่เอื้อต่อการทำโครงการและกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีคือ เจตนารมณ์การทำงานที่ว่า “ประชาชนเป็นตัวตั้ง โดย

ที่สภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาาร่วมกับภาครัฐ” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีมองว่าตนเองไม่ใช่องค์กรที่แก้ปัญหาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านเพียงองค์กรเดียว แต่เป็นการทำงานร่วมกับหน่วยงาน โดยเฉพาะหน่วยงานราชการ รวมถึงความเข้าใจต่อขีดจำกัดเรื่องทรัพยากรขององค์กรภาคประชาชนอย่างตนเอง โดยเฉพาะการขาดแคลนงบประมาณ ความเข้าใจนี้ทำให้ขบวนการองค์กรชุมชนสระบุรีพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวบ้านด้วยการผสมผสานทรัพยากรที่มีอยู่ในระดับพื้นที่กับทรัพยากรที่ได้จากการประสานหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือเพิ่มเติม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตประสบความสำเร็จระดับหนึ่งแล้วต่อยอดกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้นด้วยการวางแผนหาแหล่งงบประมาณใหม่ๆ ดังนั้น การทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีจึงเป็นการสร้างกลไกภาคีเครือข่ายให้ซับซ้อนและแข็งแกร่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม การวิจัยพบว่าแรงจูงใจของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดที่เกิดจากการรับรู้ความสำเร็จจะไม่เกิดขึ้นหากไม่ประสานหน่วยงานภาคีสระบุรีให้ไม่สอดคล้องกับแรงจูงใจของหน่วยงานภาคีหน่วยงานมักมีระดับของแรงจูงใจน้อยกว่า ดังคำกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์ที่ว่า

“หน่วยงานมักไม่เปิดรับและไม่เปิดใจทำงานกับขบวนการองค์กรชุมชน ยกตัวอย่างเช่น องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นปฏิเสธการจ่ายเงิน

สมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนและไม่สนับสนุนสถานที่ตั้งสำนักงานคณะ
ประสานงานขบวนองค์กรชุมชน”

การขาดแรงจูงใจกับความท้าทายต่อความไม่แน่นอนของ
ความสำเร็จของหน่วยงานหลายแห่งจึงเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน
พัฒนาคุณภาพชีวิตแบบร่วมดำเนินกิจการ และทำให้การขยายเครือข่าย
หน่วยงานภาคีหยุดชะงักได้

2) มิติลักษณะของผู้ขับเคลื่อนกลไกภาคี

(1) ความเป็นผู้นำ

คุณลักษณะร่วมของผู้นำของขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีที่
เอื้อให้ผู้นำเหล่านี้ประสานของความร่วมมือจากหน่วยงานให้เข้ามาเป็น
ภาคีเครือข่ายได้สำเร็จ ซึ่งทำให้เกิดการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบ
ร่วมดำเนินกิจการเกิดขึ้นกับขบวนองค์กรชุมชน คือ ผู้นำมักมีภูมิหลังการ
คนทำงานเพื่อขับเคลื่อนสังคมมาก่อน อย่างเช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย
ผู้ใหญ่บ้าน และนักการเมืองท้องถิ่น ทำให้มีความรู้จักและคุ้นเคยกับ
บุคลากรของหน่วยงานภาคีเป็นทุนเดิม รวมถึงมีทักษะการใช้
ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการติดต่อหน่วยงาน ดังนั้น ดังคำบอกเล่าว่า
“คุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ สนับสนุนกับเจ้าหน้าที่ เลยทำให้การประสานงาน
เป็นไปได้อย่างไม่ยากนัก” “รู้จักกันอยู่แล้ว พอจะทำโครงการก็จะรู้ว่า
กลุ่มจะขอความ ร่วมมือยังไง” รวมทั้ง ผู้มีฐานอำนาจและบารมีทาง
สังคม ซึ่งเกิดจากตำแหน่ง หน้าที่การงานและการสะสมประสบการณ์

การทำงาน ทำให้ผู้นำเหล่านี้สามารถใช้บารมีและฐานอำนาจช่วยประสานงานหลายทิศทาง ใช้การผสมผสานบทบาทหน้าที่ที่ซับซ้อนของตัวองผลักดันขั้นตอนการดำเนินการต่างๆภายในหน่วยงานภาคีได้ รวมทั้งช่วยเชื่อมสภาองค์กรชุมชนตำบล ต่อไปยังงานของหน่วยงานระดับจังหวัดได้เป็นอย่างดี

(2) ความหลากหลายของภูมิหลังและอาชีพของผู้นำของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีเป็นปัจจัยที่เอื้อให้ ขบวนการองค์กรชุมชนสามารถเชื่อมโยงไปยังหน่วยงานภาคีได้กว้างขวางมากขึ้น ส่งผลให้ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีพัฒนากลไกภาคีเครือข่ายที่ประกอบไปด้วยภาคีที่มีความเชี่ยวชาญที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น ตำรวจ นายก อบต. ครู อาจารย์ ผู้ใหญ่บ้าน พนักงานบริษัทผลิตไฟฟ้า นักวิชาการ ประชาสังคม และผู้เดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัย เมื่อใช้สายสัมพันธ์ที่ผู้นำแต่ละอาชีพมีต่อหน่วยงานของตนเองมาการประสานงาน ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีจึงมีภาคีที่หลากหลายสาขาการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยไม่ว่าจะเป็นด้านการป้องกันการทุจริต งานช่างและแรงงานชุมชน งานด้านกฎหมาย งานด้านพัฒนาอาชีพ งานการเงิน และงานด้านการศึกษา เป็นต้น

(3) ความสัมพันธ์ทางอำนาจ การรักษาสมดุลอำนาจให้ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีและหน่วยงานภาคีมีสถานภาพที่ใกล้เคียงกัน เพื่อให้การทำงานแบบร่วมดำเนินกิจการเป็นไปได้ เห็นได้จาก “แนว

ทางการทำงานเชิงรุก” ซึ่งเกิดจากฐานผู้นำของขบวนการองค์กรชุมชน จังหวัดสระบุรีเป็นบุคคลสำคัญของการทำงานด้านพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงช่วยบุกเบิก การประสานงานผ่านการใช้เส้นสายความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีจึงมี อำนาจการต่อรองกับหน่วยงานได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ยังเกิดจากผู้นำขบวนการองค์กรชุมชน จังหวัดสระบุรีได้ ตำแหน่งอย่างเป็นทางการจากหน่วยงานราชการ (เช่น คณะกรรมการสหกรณ์ คณะกรรมการเรือนจำจังหวัดสระบุรี) ส่งผลให้ผู้นำมีตัวตนเพิ่มขึ้นและมีสถานภาพเชิงอำนาจในการต่อรองผลประโยชน์ของชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐที่ดีขึ้น

3) มิติความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขับเคลื่อนกลไกภาคี

(1) ความเชื่อมั่นและความมั่นใจ ปัจจัยความเชื่อมั่นที่ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีจากภาคีและนำไปสู่ความไว้วางใจในการเข้าร่วมทำงานแบบร่วมดำเนินกิจการมักมาจากคัสเตอร์ผู้นำในพื้นที่ ซึ่งได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มาทำงานขบวนการองค์กรชุมชน เนื่องจากขบวนการองค์กรชุมชนเล็งเห็นว่า หน่วยงานภาครัฐมักยอมรับผู้ประสานงานที่เป็นผู้นำมากกว่าชาวบ้าน ดังนั้น “ประธานสภาองค์กรชุมชน ที่มาจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พื้นที่นั้นมีโอกาสประสบความสำเร็จแน่ๆ” นอกจากนี้ยังมีวิธีการพิสูจน์ความสามารถของขบวนการองค์กรชุมชนเพื่อสร้างความไว้วางใจให้หน่วยงานภาคีทำงานร่วมกัน ด้วยการสื่อสารหน่วยงานรับรู้ถึงผลลัพธ์เชิงประจักษ์ของโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาที่ขบวนการ

ชุมชนดำเนินการ

ชุมชนดำเนินการ รวมทั้งการสื่อสารว่าในช่วงเวลานี้ หน่วยงานระดับที่สูงกว่าหน่วยงานภาคีให้ความสนใจทำงานพัฒนาชุมชนกับตนเองด้วยเช่นกัน ปัจจัยที่มักเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบร่วมดำเนินการ คือ หน่วยงานภาคีหลายแห่ง โดยเฉพาะ หน่วยงานที่ไม่มีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับสมาชิกขบวนองค์กรชุมชนสระบุรีมาก่อนและหน่วยงานที่เป็นคู่แข่งทางการเมืองกับผู้นำขบวนองค์กรชุมชนปัจจุบัน หน่วยงานเหล่านี้มักคลั่งไคล้ในศักยภาพในการทำงานของขบวนองค์กรชุมชนและไม่เข้าร่วมเป็นภาคี หรือบางครั้งเข้ามาทำงานตามรายการกิจกรรม ปฏิเสธการลงพื้นที่เพื่อทำความเข้าใจบริบทชุมชนพร้อมขบวนองค์กรชุมชน และไม่ได้ตั้งเป้าหมายในการทำงานตลอดกระบวนการร่วมกัน

(2) ความชอบธรรม ปัจจัยความชอบธรรมของขบวนองค์กรชุมชนที่เอื้อต่อการสร้างกลไกภาคีเครือข่ายแบบร่วมดำเนินการเกิดจากภาพจำของหน่วยงานราชการที่มีต่อภูมิหลังทางสังคมของผู้นำขบวนองค์กรชุมชนซึ่งผ่านประสบการณ์ขับเคลื่อนสังคมในระดับสูงมาแล้ว นั่นคือหน่วยเข้าร่วมทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยเพราะความชอบธรรมของขบวนองค์กรที่มีฐานจากภาพลักษณ์ของบุคคล ผู้วิจัยมองว่าความชอบธรรมเช่นนี้อาจไม่ยั่งยืน เพราะไม่ใช่ความชอบธรรมที่ถูกติดกับระบบองค์กรหรือความต้องการทำงานกับองค์กรที่เป็นภาคประชาชนระดับชาวบ้าน ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์สะท้อนว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตขาด

ความเชื่อมโยงระหว่างชาวบ้านในพื้นที่กับหน่วยงานที่เข้ามาดำเนินโครงการหรือกิจกรรม หลายครั้งเป็นเพราะหน่วยงานราชการระดับบนไม่ยอมรับขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ต้องการทำโครงการที่เกิดขึ้นจากภาคประชาชน

(3) ข้อตกลงและพันธะสัญญาร่วมกัน ระหว่างขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีและหน่วยงานภาคีที่เอื้อต่อการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบร่วมดำเนินกิจการ คือ ความรู้สึกเป็นเจ้าของประเด็นการพัฒนาารพัฒนาร่วมกัน ซึ่งเห็นได้จากความเอาใจใส่และว่าโครงการประสบความสำเร็จและชาวบ้านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหรือไม่ รวมถึงการปรับปรุงกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตหากยังไม่บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ตั้งไว้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนบรรลุเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ตั้งไว้ร่วมกัน ซึ่งเห็นลักษณะเช่นนี้ได้จากโครงการระยะยาวที่ขบวนการองค์กรชุมชนทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมออย่างกองทุนสวัสดิการชุมชน การสร้างรายได้ด้วยอาชีพปลูกมะม่วงหนองแขง ทั้งนี้ ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคให้ทำโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบร่วมดำเนินกิจการไม่เกิดขึ้นคือ ผู้บริหารระดับสูงขององค์กรภาคี (โดยเฉพาะองค์กรบริหารส่วนตำบล) ไม่ให้ความร่วมมือกับขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรี ปัจจัยนี้ทำให้ขบวนการองค์กรชุมชนประสบปัญหาการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เคยร่วมกันทำงานอย่างดี แต่การประสานงานและ

ความร่วมมือขาดหายไปเมื่อเปลี่ยนผู้บริหารของหน่วยงาน ดังคำพูดที่ว่า “พอเปลี่ยนนายก ทำให้คุยกยาก”

(4) การพึ่งพาอาศัยกันของแต่ละกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกันระหว่างขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีและหน่วยงานภาคีเป็นปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบบูรณาการดำเนินกิจการเป็นไปได้ ความรู้สึกพึ่งพาอาศัยกันนี้มักเกิดขึ้นจากการเห็นประโยชน์จากการร่วมกันทำงาน อย่างเช่น บริษัทเอกชนได้ผลงานที่สอดคล้องกับนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมของตนเอง ส่วนขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีทำโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำเร็จ หน่วยงานราชการที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ผลสัมฤทธิ์ของงานและผลงาน ในขณะที่ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีได้รับชื่อเสียงจากโครงการที่ยกระดับเป็นพื้นที่ตัวอย่างและบุคลากรของหน่วยงานที่เข้าร่วมสามารถลดระยะเวลาการทำงานแต่ได้ผลงานมากขึ้น เพราะมีหน่วยงานในเครือข่ายร่วมทำงานเดียวกันและแบ่งปันการใช้ประโยชน์จากผลงานด้วยกัน นอกจากนี้ยังเกิดขึ้นจากการวางกลยุทธ์การสร้างภาคีเครือข่ายของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีด้วยการให้สมาชิกของตนเองเข้าไปเป็นคณะทำงานให้กับสถานศึกษาเพื่อสร้างความสัมพันธ์เชิงการแลกเปลี่ยนให้นักเรียนจากสถานศึกษานั้นมาร่วมโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง รวมทั้งการขอให้บริษัทหรือโรงงานจ้าง

งานคนในพื้นที่เพื่อแลกเปลี่ยนกับการให้ความช่วยเหลือเรื่องปัญหาที่บริษัทประสบอยู่

จากข้อค้นพบข้างต้นที่ว่า แนวทางขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีอยู่ในรูปแบบของการร่วมมือในการปฏิบัติงานและการประสานระหว่างหน่วยงานเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น การพัฒนาต้นแบบแนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาคีของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีจึงเป็นการยกระดับให้ไปสู่อุดมคติของการจัดการปกครองที่ให้อำนาจภาคประชาชนอย่างขบวนการองค์กรชุมชนทำงานร่วมกับหน่วยงานภาคีแบบหุ้นส่วนการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มีอำนาจเท่าเทียมกัน นั่นคือ การปรับเปลี่ยนกลไกภาคีแบบการร่วมมือในการปฏิบัติงานให้เป็นกลไกภาคีแบบร่วมดำเนินกิจการ พร้อมกับการปรับเปลี่ยนกลไกภาคีแบบประสานระหว่างหน่วยงานให้เป็นการทำงานแบบร่วมมือในการปฏิบัติงานมากขึ้น

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะสร้างข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาต้นแบบแนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรี ข้อเสนอแนะนี้พัฒนาขึ้นจากปัจจัยที่ไม่เอื้อต่อการสร้างและการนำการจัดการปกครองแบบร่วมดำเนินการไปปฏิบัติที่กล่าวข้างต้น

1) มิติโครงสร้างและสถาบัน การทำโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาพร้อมกับหน่วยงานภาคีที่เป็นหน่วยงานราชการทำให้ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีนั้นต้องประสบกับนโยบายและกฎระเบียบการ

ทำงานของแต่ละหน่วยงานที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในการแก้ปัญหา การประนีประนอมกฎระเบียบที่เพื่อเอื้อให้การทำงานในสถานการณ์จริงที่มีความคล่องตัวเป็นสิ่งที่สำคัญ อย่างเช่น การลดขั้นตอนการทำงาน การเบิกจ่ายและการจัดทำรายงานการเงินให้สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละชุมชน การทำงานที่มีความยืดหยุ่นจะช่วยให้ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีและหน่วยงานภาคีบูรณาการแนวทางการทำงานร่วมกันได้และทำงานที่หนุนเสริมได้ตรงจุดและเต็มรูปแบบ ทั้งนี้การประนีประนอมกฎระเบียบอาจเป็นสิ่งที่เกินขอบเขตที่หน่วยงานภาคีจะปรับเองได้เพราะกฎระเบียบเหล่านั้นอยู่ภายใต้ข้อบังคับด้านการเงิน อีกทั้งยังเกินขอบเขตของหน่วยงานราชการที่ถูกกำกับการควบคุมด้วยระเบียบการเบิกจ่ายของสำนักงานงบประมาณ ที่สร้างกฎเกณฑ์ที่เข้มงวดขึ้น อย่างไรก็ตามหน่วยงานที่เป็นภาคีอาจทบทวนว่ามีขั้นตอนและกฎการทำงานที่ซับซ้อนเกินกว่าข้อบังคับของหน่วยงานกำกับงบประมาณหรือไม่ หากพบว่าเป็นที่ขัดกลองหรือธรรมเนียมปฏิบัติภายในหรือหน่วยงานภาคีสามารถลดทอนกฎและขั้นตอนต่างๆ ลงได้ การทำเช่นนี้จะช่วยการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบร่วมดำเนินกิจการราบรื่นมากขึ้น

2) มิติลักษณะของผู้ขับเคลื่อนกลไกภาคี ถึงแม้ความเป็นผู้นำของสมาชิกขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีจะมีความน่าเชื่อถือและเอื้อต่อการประสานงานหน่วยงานมาทำงานร่วมกัน แต่ขบวนองค์กรชุมชน

จังหวัดสระบุรียังพบอุปสรรคที่ทำให้การประสานงานภาคีให้ทำงานร่วมดำเนินกิจการกันเป็นไปได้ยาก นั่นคือ ความสามารถของผู้นำชุมชนในการเชื่อมโยงประเด็นทำงานที่หน่วยงานภาคีให้ความสำคัญลงไปทำงานกับคนในชุมชน ในการทำให้ปัจจัยอุปสรรคนี้อลดลง ควรสร้างความเข้มแข็งให้กับคนทำงานในระดับจังหวัดและระดับตำบลเป็นลำดับแรก สนับสนุนการเรียนรู้และการปรับใช้แนวคิดการพัฒนาชุมชนให้แก่ผู้นำในระดับพื้นที่

ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีมักพบปัญหาเมื่อติดต่อกับหน่วยงานภาคีที่ไม่มีความสัมพันธ์ส่วนตัวมาก่อน เนื่องจากหน่วยงานเหล่านั้นมักไม่ให้ความเชื่อถืองานพัฒนาโดยภาคประชาชนเท่าใดนัก ข้อเสนอแนะในการเพิ่มความน่าเชื่อถือเพื่อให้กลไกภาคีเครือข่ายเกิดขึ้นได้คือ การสนับสนุนจาก พอช. พื้นที่ โดยการเป็นตัวเชื่อมในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่ อาจอยู่ในรูปแบบ “การพูดคุยกับหน่วยงานท้องถิ่น” และการจัดทำหนังสือรับรองสถานะการทำงานแก่ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรี

3) มิติความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขับเคลื่อนภาคี หน่วยงานภาคี มอบความเชื่อมั่นและรับรู้ถึงความชอบธรรมในการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีผ่านตำแหน่งหน้าที่การงาน และฐานอำนาจของผู้นำขบวนการองค์กรชุมชนและสภาองค์กรชุมชน อย่างไรก็ตาม ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่ช่วยเพิ่มยกระดับความสัมพันธ์ระหว่าง

ภาคีกับขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีได้ ยังมีปัจจัยที่ไม่เอื้อต่อความน่าเชื่อถือของขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีนั้นคือ ความรู้สึกไม่มั่นใจในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตกับหน่วยงานโดยไม่ได้รับการสนับสนุนจาก พอช. อาจเพิ่มการหนุนเสริมเรื่องการประสานขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีกับหน่วยงานภาคี จนขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีมีความรู้สึกพร้อมทำงานร่วมกับภาคีด้วยตนเอง

2.2.2 การดำเนินงานของขบวนชุมชนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี

ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นกลุ่มประชาชนที่อาสาทำงานพัฒนาชุมชนที่มีเป้าหมายในการทำงานว่า “ชุมชนเข้มแข็ง จนเป็นพื้นที่ตัวอย่างสำหรับพื้นที่อื่นๆ ต่อไป” โดยความเข้มแข็งนั้นมีฐานมาจากคนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกช่วงวัย นั่นคือ พอกิน กินดี อยู่ดี สุขภาพดี มีสุข ที่อยู่อาศัยในสิ่งแวดล้อมที่ดี มีอาชีพเสริมและสวัสดิการการทำให้เป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำเร็จเป็นการทำงานร่วมกับหน่วยงานราชการและหน่วยงานอื่นๆ การทำงานของขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีจึงถือเป็นการบริหารกิจการบ้านเมืองเพราะเป็น “กระบวนการทั้งหมดที่ขยายขอบเขต [การปกครอง] ที่เคยเน้นเฉพาะสถาบันการเมืองที่เป็นทางการ เช่น รัฐบาล คณะรัฐมนตรี และสภานิติบัญญัติ เป็นต้น โดยหันมาให้ความสำคัญกับภาคส่วนอื่นเช่น ภาค เอกชน ภาคประชาสังคมในกระบวนการนโยบาย การดำเนินการตามแผนงานและกิจกรรมสาธารณะ” (คอจี การ์จี, 2561, น.28)

การสร้างกลไกภาคีเครือข่ายเพื่อระดมทรัพยากรจากหน่วยงานภาคีมาใช้ในการทำโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นการจัดการปกครองร่วมกันกับหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ บริษัทเอกชน และกลุ่มประชาสังคม ทั้งนี้ หน่วยงานที่มีส่วนร่วมเป็นอย่างมากคือ หน่วยงานภาครัฐ เนื่องจากขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีมองว่า ถึงแม้ผลงานการทำงานของตนเองจะเป็นที่ประจักษ์ แต่ภาคประชาชนไม่มีน้ำหนักเท่ากับหน่วยงานรัฐ การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐที่ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีทำอย่างสม่ำเสมอจึงเป็นส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิต

เมื่อนำข้อเสนอของวสันต์ เหลืองประภัสร์และคณะ (2557) เรื่องรูปแบบการจัดการปกครองแบบร่วมกันในประเทศไทยมาวิเคราะห์ ข้อมูลข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มพบว่า ขบวนการองค์กรชุมชน จังหวัดสุพรรณบุรีขับเคลื่อนกลไกภาคีด้วยรูปแบบการจัดการปกครองดังกล่าวครบทั้ง 3 รูปแบบ นั่นคือ การร่วมมือในการปฏิบัติงาน (ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมในระดับกลาง) มากที่สุด การร่วมมือในการปฏิบัติงาน (Co-Operation) ขององค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีโดยใช้ความต้องการของหน่วยงานที่ติดต่อเป็นตัวตั้งในการทำงานร่วมกัน เมื่อขบวนการองค์กร

ชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีสร้างกลไกภาคีเครือข่ายจากหน่วยงานที่มีภารกิจในการทำงาน ต่างกัน แต่มีเป้าหมายพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านตรงกัน เป้าหมายที่ซ้อนทับกันได้เชื่อมโยงหน่วยงานเหล่านั้นให้ทำโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีได้

ถึงแม้ว่าการประสานความร่วมมือแบบร่วมมือในการปฏิบัติงานไม่ใช่การสร้างความสัมพันธ์แบบหุ้นส่วนที่ขบวนจังหวัดสุพรรณบุรีมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายการพัฒนามากที่สุด แต่กลไกที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งเช่นนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดทำโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตตามความต้องการของพื้นที่มากกว่าความต้องการของหน่วยงานภาคีได้ดีในระดับหนึ่ง

ตัวอย่างของการร่วมมือในการปฏิบัติงานที่เห็นได้ชัด ได้แก่ พอช. เป็นเจ้าของโครงการและสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชนวันละบาทและโครงการบ้านพอเพียงชนบท สถาบันพระปกเกล้าทำงานร่วมกับขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีพัฒนาโรงเรียนพลเมือง การจัดทำโครงการส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศร่วมกับการสนับสนุนความรู้และบทบาทที่เลี้ยงเขียนโครงการพัฒนาชุมชนตามที่ถูกต้องตามระเบียบราชการจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสุพรรณบุรี วิทยาลัยสารพัดช่างร่วมสร้างหลักสูตรฝึกอาชีพเสริม (เช่น การตัดผม และการผลิตน้ำยาล้างจาน เป็นต้น) ให้ชาวบ้าน และ

บริษัทเอกชนสนับสนุนงบประมาณซื้อพันธุ์ไก่ไข่และวัสดุสร้างกรงเลี้ยงไก่ให้โครงการเลี้ยงไก่ในครัวเรือนของสภาองค์กรชุมชน เป็นต้น

โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสภาองค์กรชุมชนตำบลโคกช้างเป็นตัวอย่างโครงการที่ทำงานแบบร่วมมือในการปฏิบัติงานระหว่างสภาองค์กรชุมชนและหน่วยงานภาคี โครงการนี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างรายได้ให้ผู้สูงอายุและเกษตรกรผู้หญิงที่ว่างเว้นจากการทำนา

การร่วมมือในการปฏิบัติงานระหว่างสภาองค์กรชุมชนและหน่วยงานราชการที่ระบุด้านตนเองมีภารกิจการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยความเชี่ยวชาญของตนเอง การซ้อนทับของภารกิจที่ตรงกันนี้ทำให้เกิดกิจกรรมการที่ช่วยพัฒนาให้ผู้ที่เกิดกิจกรรมสร้างงานให้ผู้ที่ไม่มีหรือว่างจากงานหลักอย่างผู้สูงอายุและผู้หญิงอย่างสอดคล้องและเติมเต็มกัน ดังที่ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยร่วมหารือแนวทางการพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับภูมิประเทศแบบคลองและทุ่งของตำบลช้างโคก รวมทั้งช่วยจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนและจัดการการออกร้านขายผลิตภัณฑ์ชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ตำบล (ศกร.) ใช้ความรู้เรื่องการออกแบบบรรจุภัณฑ์และตราสินค้ามาพัฒนาให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนมีความทันสมัย สภาเกษตรกรนำข้อมูลที่สำคัญจากชุมชนไปสร้างแผนการตลาดให้แก่ผลิตภัณฑ์ชุมชน รวมทั้ง พอช. ที่ช่วยประสานงานที่ว่าการอำเภอเพื่อหาช่องทางเข้าถึงงบประมาณทำโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต

อีกหนึ่งรูปแบบหนึ่งของกลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายที่ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีใช้ในการทำงานอยู่บ่อยครั้ง คือ การประสานระหว่างหน่วยงาน (Co-Ordination) ซึ่งเป็นการทำกิจกรรมของการพัฒนาคุณภาพชีวิตบางอย่างและบางขั้นตอนตามที่ขบวนองค์กรชุมชนประสานขอการสนับสนุนในช่วงระยะเวลาสั้นๆ อีกทั้งยังเป็นหน้าที่ประจำของหน่วยงานภาคตามปกติ การประสานระหว่างหน่วยงานจึงเป็นรูปแบบการปกครองร่วมที่ภาคีมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตน้อยที่สุด

แม้การทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบประสานหน่วยงานไม่เอื้อให้ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี มีส่วนร่วมชักจูงใจให้หน่วยงานภาคีทำงานตามเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ตนเองออกแบบไว้ กลไกเช่นนี้ทำให้ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีได้รับประโยชน์จากการประสานและเร่งรัดการทำงานหน่วยงานจัดวางภารกิจพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเองไว้ แต่อาจไม่ได้ดำเนินการ เพราะไม่ได้รับการทราบข้อมูลความต้องการของพื้นที่ ยกตัวอย่างเช่น การรวบรวมรายชื่อผู้สูงอายุที่มีปัญหาเรื่องการเดินทางได้ยื่นเพื่อให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเบิกเครื่องช่วยฟังมาแจกจ่าย การประสานองค์กรบริหารส่วนตำบลเพื่อขอรับผ้าอ้อมผู้สูงอายุซึ่งเป็นสวัสดิการตามโครงการของหน่วยงานอยู่แล้ว การติดต่อสภากาชาดเพื่อขอรับถุงยังชีพ การขอความอนุเคราะห์สถานที่ศูนย์ปฐมวัยของ อบต. เพื่อเป็นสถานที่

จัดงานวันแม่และบัณฑิตน้อยโดยสภาองค์กรชุมชนเป็นผู้จัดงานเอง การติดต่อประมงจังหวัดมาสนับสนุนอาชีพเลี้ยงปลา การไฟฟ้าและการประปาเพื่อติดตั้งสาธารณูปโภคในสถานที่ก่อสร้างบ้านมั่นคง เป็นต้น

จากการศึกษายังพบอีกว่า ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี และสภาองค์กรชุมชนใช้การร่วมกันดำเนินภารกิจ (Collaboration) เป็นกลไกการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยเช่นกัน แต่ไม่ใช่รูปแบบการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตที่พบได้บ่อยครั้ง ความกล้าหาญในการยืนยันความต้องการของภาคประชาชนเป็นสำคัญที่ทำให้ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีชักชวนภาคีมาร่วมทำงานแบบบูรณาการเป้าหมายของร่วมกัน ดังจะเห็นได้จาก การประสานภาคีด้วยการเสนอความต้องการของตนเองและปรึกษาหารือหน่วยงานภาคีว่ามีวิธีการทำงานหรือทรัพยากรหรือปรับวิธีการทำงานเดิมขององค์กรให้เป็นไปในทางเดียวกันได้หรือไม่ รวมทั้งการจัดทำข้อเสนอสาธารณะระดับจังหวัดเพื่อทำเวทีสะท้อนปัญหาของชาวบ้านต่อผู้ว่าราชการจังหวัดสุพรรณบุรี การร่วมกันดำเนินภารกิจเช่นนี้ทำให้โครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นไปตามความต้องการของพื้นที่

นอกจากนี้ ยังได้ทำงานกับภาคีเครือข่ายที่มี “อุดมการณ์” เดียวกัน ไม่ใช่ตามภารกิจและเป้าหมายของหน่วยงานเป็นหลัก จึงเห็นขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีและหน่วยงานภาคีกำหนดวิธีการทำงานร่วมกันและตกลงความรับผิดชอบ

ทำงานร่วมกันและตกลงความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายด้วยกันภายใต้เป้าหมายเชิงอุดมการณ์ นั่นคือ คุณภาพชีวิตของชาวบ้านในจังหวัดทุกช่วงวัยดีขึ้น วิธีการทำงานจึงไม่ใช่วิธีการทำงานเดิมที่ใช้ในหน่วยงานภาคี บางครั้งความเข้มข้นของการทำงานด้วยอุดมการณ์เป็นหลักสร้างความตึงเครียดระหว่างบุคลากรของหน่วยงานภาคีที่มีเป้าหมายการทำงานใหม่ และหน่วยงานที่ทำงานตามเป้าหมายการทำงาน (ทำงานเฉพาะหน้าที่ตามภารกิจของหน่วยงาน) ตัวอย่างเช่น การเข้าร่วมออกแบบระบบการออมเงินและการลงแรงชักชวนชาวบ้านออมเงินเข้าสหกรณ์เคหะสถาน บ้านมั่นคงของบุคลากรหน่วยงานรัฐที่ทำหน้าที่สนับสนุนการจัดตั้งและดำเนินการสหกรณ์ ทำให้เขามีความเห็นแย้งกับหัวหน้างาน แต่ทำให้บ้านมั่นคงที่อยู่ภายใต้การประสานงานของขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีมีระบบออมเงินที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพเป็นอย่างมาก

หากดูในภาพรวม จะเห็นว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบร่วมดำเนินการระหว่างขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีและหน่วยงานภาคี คือ ทั้งสองฝ่ายทำงานร่วมกันเพื่อให้อุดมการณ์ “ชาวบ้านได้ประโยชน์” ที่ยึดถือร่วมกันสำเร็จ

จากการศึกษาพบตัวอย่างของกลไกภาคีเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบร่วมกันดำเนินการ ดังนี้ โรงงานน้ำตาลสนับสนุนเงินค่าจ้างผู้เฝ้าระวังการเผาอ้อยและเมล็ดพันธุ์ฝัก การสร้างข้อตกลงร่วมการไม่รื้อย้ายชุมชนดั้งเดิม กรมส่งเสริมสหกรณ์ร่วมวางระบบออมเงินสหกรณ์

เคหสถาน แรงงานอาสาปิดถนนเข้าพื้นที่ควบคุมเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 การสนับสนุนพื้นที่และสาธารณูปโภคของศาลากลางจังหวัดให้แก่สำนักงานขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี มูลนิธิชุมชนไทยเป็นหน่วยงานที่คิดค้นและทำงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และการวางแผนการตลาดและออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต เป็นต้น

หากดูเป็นรายชุมชน การประสานภาคีแบบร่วมดำเนินกิจการที่เห็นได้ชัดคือการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยของสภาองค์กรชุมชนตลาดสามชุกด้วยการทำโครงการฟื้นฟูตลาดสามชุก ที่เริ่มเมื่อปี 2546 และประสบความสำเร็จอย่างมาก จึงต่อยอดไปสู่โครงการบ้านมั่นคงเป็นที่อยู่อาศัยของผู้ค้าขายที่ตลาด

การร่วมดำเนินกิจการของสภาองค์กรชุมชนตลาดสามชุกและหน่วยงานภาคีมีการให้อำนาจภาคประชาชนเป็นตัวตั้งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยเป็นหลัก จากนั้นหน่วยงานภาคีภาครัฐและภาคประชาสังคมจึงเข้าร่วมกันดำเนินกิจการตามเป้าหมายและกระบวนการทำงานที่ออกแบบร่วมกันใหม่ ดังเห็นได้จากเทศบาลตำบลสามชุกและกรมธนารักษ์ทำงานร่วมกับชาวชุมชนในพัฒนาพื้นที่เมืองด้วยการรับฟังเสียงผู้อยู่อาศัยจริงว่าต้องการย้ายไปอยู่ในพื้นที่ที่มีแหล่งงานใหม่หรือฟื้นฟูเศรษฐกิจในที่อยู่อาศัยเดิม เมื่อชาวชุมชนยืนยันว่าไม่ต้องการที่อยู่อาศัยและเสนอทางออกในการพัฒนาที่ชุมชนที่ขอเขาให้เป็นแหล่ง

เศรษฐกิจแทนที่อยู่อาศัยใหม่ หน่วยงานภาคีทั้งสองก็รับฟังและเคารพความต้องการนั้น พอช. จึงทำงานเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณการพัฒนาชุมชน โดยให้มูลนิธิชุมชนไทยที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องการอนุรักษ์ชุมชน เป็นผู้คิดค้นและออกแบบกิจกรรมร่วมกับสภาองค์กรชุมชน

การออกแบบร่วมกันเป็นทั้งการตั้งราคาค่าเช่าแผงขายของ ราคาย่อมเยาและจัดสรรให้แก่คนในพื้นที่เป็นผู้ขาย ออกแบบกฎกติกา เพื่ออำนวยความสะดวกและความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว (ที่จอดรถ ระยะเวลาเขตปลอดรถ เวลาตั้งร้าน) และกิจกรรมประชาสัมพันธ์ตลาด เช่น งานออร์รอยดีกินฟรีทั้งตลาด เมื่อชาวบ้านมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น และมีพื้นที่ตลาดเป็นที่จุดเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของชาวชุมชน ตลาดจึงกลายเป็นพื้นที่ในการหารือการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านที่อยู่อาศัยที่ให้ประโยชน์แก่ทุกช่วงวัย โดยเลือกกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมที่ พอช. สนับสนุนงบประมาณและเป็นพี่เลี้ยงโครงการ รวมทั้งนำรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการขายสินค้าในตลาดส่งกลุ่มออมทรัพย์สำหรับซื้อที่ดินรวม และสหกรณ์อนุรักษ์บ้านมั่นคงสามชุกเพื่อก่อสร้างบ้านอย่างต่อเนื่อง จนสามารถผ่อนชำระหนี้สินจนหมดและออกโฉนดที่ดินรวมแก่สมาชิกได้

เมื่อพิจารณาแนวทางที่ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี ขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายของขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีใช้การจัดการปกครองประเพณีร่วมมือในการปฏิบัติงานและ

การประสานระหว่างหน่วยงานเป็นหลัก ส่วนประเภทการจัดการปกครองที่ใช้รองลงมาคือ การร่วมดำเนินกิจการ จึงอาจกล่าวได้ว่า ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีมีศักยภาพในการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายแบบหุ้นส่วนการพัฒนาได้ในระดับหนึ่ง นั่นคือ ภาคประชาชนอย่างขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีมีศักยภาพและอำนาจในการตั้งเป้าหมายกิจกรรมและโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยตามความต้องการของตนเอง โดยให้ภาคีเป็นหุ้นส่วนช่วยสนับสนุนให้เป้าหมายสำเร็จ ทั้งนี้พบว่าบ่อยครั้งการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรียังไม่มีความเป็นหุ้นส่วนที่เท่าเทียมกับหน่วยงานภาคีซึ่งมีสาเหตุสำคัญจากการไม่ได้รับความไว้วางใจในภาคประชาชนและสถานการณ์การเมืองท้องถิ่นในบางช่วงเวลา

ด้วยสมมุติฐานว่าปัจจัยที่ขาดหายไปทำให้ขบวนการองค์กรชุมชนไม่สามารถทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบร่วมดำเนินกิจการได้ การยกระดับแนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยแบบบูรณาการของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีจึงเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อการทำงานแบบร่วมดำเนินกิจการ ซึ่งเป็นจุดแข็งที่สร้างทำให้การทำงานแบบร่วมดำเนินกิจการคงอยู่และนำมาใช้บ่อยครั้งขึ้นในอนาคต การวิเคราะห์นี้เป็นไปตามข้อเสนอเรื่องมิติ

ที่พบในปัจจุบันเกี่ยวกับการปกครองแบบจัดการปกครองรวมกัน ของพัชราภา ตันตราจิน (2563) และ อโศก พลบำรุง (2566) ดังนี้

1) มิติโครงสร้างและสถาบัน 2) มิติของลักษณะของผู้ขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่าย และ 3) มิติความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่าย

1) มิติโครงสร้างและสถาบัน ที่เกี่ยวข้องกับการเข้าร่วมทำโครงการและกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีประกอบด้วย

(1) การปกครอง นโยบาย และกรอบกติกากฎหมาย ปัจจัยกฎหมายที่เกี่ยวข้องการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบร่วมดำเนินกิจการขององค์กรชุมชน คือ พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ที่สร้างช่องทางให้สภาองค์กรชุมชนมีสถานะที่ได้รับการรับรองทางกฎหมาย รวมทั้งข้อกำหนดที่เอื้อให้เกิดโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ต้องประสานหน่วยงานอื่นเป็นภาคีทำงานด้วย อย่างเช่น มาตรา 21 (2) ที่กำหนดให้สภาองค์กรชุมชนส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน และมาตรา 21 (5) ที่กำหนดว่าสภาองค์กรชุมชนมีหน้าที่เสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไข

หรือความต้องการของประชาชนอันเกี่ยวกับการจัดทำบริการสาธารณะของหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(2) ทรัพยากรและความรู้ที่เอื้อต่อการสร้างความร่วมมือ การดึงทรัพยากรจากขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ ผลักดันการทำงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลให้ต่อยอดการทำงานผ่านหน่วยงานต่างๆ ที่มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกัน ในขณะเดียวกัน ความร่วมมือที่เกิดขึ้นเป็นแนวทางการทำงานที่หน่วยงานให้อิสระการทำงานต่อขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี นั้นหมายความว่า หน่วยงานภาคีในจังหวัดรู้ถึงศักยภาพของทรัพยากรและอำนาจหน้าที่ ในขอบเขตของหน่วยงานตนเองและพร้อมให้ความร่วมมือต่อขบวนการองค์กรชุมชนด้วยการปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์การให้ทรัพยากรและปรับการใช้อำนาจหน้าที่ให้เอื้ออำนวยต่อการทำงานของสภาองค์กรชุมชนตำบล

สภาองค์กรชุมชนตำบลของจังหวัดสุพรรณบุรีใช้ข้อมูลจากหลายภาคส่วนมาประกอบการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นฐานข้อมูลระดับประเทศ ข้อมูลจากหน่วยงานระดับจังหวัด ข้อมูลจากหน่วยระดับท้องถิ่น ข้อมูลจากกลุ่มภายในชุมชน ข้อมูลจากตัวบุคคลในพื้นที่ และข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ อย่างระบบอินเทอร์เน็ต ภาคีเครือข่ายของชุมชน ข้อมูลเหล่านี้ถือเป็นทรัพยากรที่เอื้อต่อการพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยแบบบูรณาการในพื้นที่ ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีได้นำข้อมูลเหล่านี้มา ผสมผสานกับข้อมูลพื้นที่ของตนเอง

เนื่องจาก ข้อมูลของสภาองค์กรชุมชนจะมีรากฐานของข้อมูลจากคนในพื้นที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและติดต่อชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลจึงมีความสดใหม่เป็นปัจจุบันและตรงกับสภาพความเป็นจริงของพื้นที่มากที่สุด แตกต่างจากข้อมูลฐานข้อมูลหน่วยงานรัฐที่ “เป็นข้อมูลเก่า” และ “ไม่ได้ตรง กับสภาพความเป็นจริง” ในบางครั้ง ดังนั้น ความรู้ของคณะทำงานจึงนับได้ว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญของตนเอง และยังเป็นองค์ความรู้ที่หน่วยงานอื่นๆ สามารถเชื่อมั่นในความถูกต้องของข้อมูลได้อีกด้วย

ทั้งนี้ ข้อมูลจากทั้งหน่วยงานและขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีจะถูกนำมาพัฒนางาน คุณภาพ ชีวิตทุกช่วงวัยของพื้นที่ในรูปแบบของโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตต่างๆ ภายใต้ขอบเขต ของประเด็นการที่ พอช. กำหนดไว้และสอดคล้องกับแผนการ พัฒนาของจังหวัด จากนั้นจึงมีการใช้ความ สัมพันธ์และความสามารถในการติดต่อประสานงานในการหาช่องทางเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่มีความ สอดคล้องกับกิจกรรมหรือโครงการและมีความต้องการร่วมมือทำงานด้วยกันที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม เพื่อหาช่องทางขอใช้ทรัพยากรและขอการ สนับสนุนจากหน่วยงาน

(3) การจัดโครงสร้างสถาบัน การสร้างโอกาสทำงานร่วมกับภาคี เครือข่ายระดับท้องถิ่นในชั้นตอนนี้ คือการทำแผนพัฒนาของตนเอง เสนอองค์กรท้องถิ่นเพื่อขอเชื่อมโยงโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนา

คุณภาพชีวิตที่ตนเองได้มา จากพื้นที่ร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง โดยที่กระบวนการทำงานในขั้นตอนนี้เป็นพื้นฐานขั้นต้นในการสร้างโอกาสให้ภาคีเครือข่ายได้ เข้ามาแลกเปลี่ยนความต้องการของแต่ละฝ่าย เพื่อร่วมกันหาจุดที่เหมาะสมของกันและกันให้กับงานพัฒนาคุณภาพชีวิต ทุกช่วงวัยในพื้นที่ขับเคลื่อนการทำงานไปด้วยได้ โดยมีสภาองค์กรชุมชน ตำบลเป็นผู้ช่วยเหลือ ประสานงานหรือทำโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับหน่วยงานและคนในพื้นที่

การสร้างโอกาสเข้าร่วมการทำงานกับภาคีเครือข่ายในระดับที่สูงกว่าหน่วยงานท้องถิ่นถือเป็นภาระหน้าที่สำคัญในการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี ด้วยการนำโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของสภาองค์กรชุมชนตำบลมา เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ของขบวนการองค์กรชุมชน จังหวัดและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดสุพรรณบุรี จากนั้นถึงหาโอกาสในการเข้าร่วมนำเสนอแผนพัฒนาฯ ของตนเองต่อหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการประชุมวางแผนงานของหน่วยงานระดับ จังหวัด เพื่อการสร้างโอกาสให้องค์กรของตนเองได้มีโอกาสผลักดันแผนพัฒนาฯ ไม่ว่าเป็นในฐานะของคณะทำงานร่วมกันหน่วยงาน องค์กรที่ได้รับงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือการเป็นเพียงผู้ประสานงาน เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถประสานการทำงานร่วมกันในพื้นที่ได้ ผลลัพธ์จากการเชื่อมโยงโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตที่

เกิดขึ้นนี้สะท้อนให้เห็นถึงผลของฉันทามติ ที่ได้รับการยอมรับร่วมจากทุกภาคี ความซับซ้อนที่แฝงอยู่ในงานที่สามารถร่วมกันทำนี้เป็นผลที่เกิดจากการยินยอมปรับโครงสร้าง ความสัมพันธ์ในแง่ของการยอมให้กรอบกฎเกณฑ์ อันเป็นข้อจำกัดบางอย่างของหน่วยงาน จึงเกิดความยืดหยุ่นในการร่วมมือกันทำงานข้ามหน่วยงานได้

แรงจูงใจกับความท้าทายต่อความไม่แน่นอนของความสำเร็จ แรงจูงใจที่จะทำให้ภาคีที่เกี่ยวข้องสนใจเข้ามาทำงานร่วมกันถือเป็นเงื่อนไขหนึ่งของความสำเร็จในการบรรลุเงื่อนไขการก่อเกิดความร่วมมือที่จะนำไปพัฒนาไปสู่การทำงานแบบร่วมมือกันหลายภาคส่วนสมาชิกของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดและสภาองค์กรชุมชนตำบลของจังหวัดสุพรรณบุรีมีความมุ่งมั่นในการเชื่อมโยงโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเข้ากับหน่วยงานได้เป็นอย่างมาก เพราะสมาชิกเกิดตระหนักรู้จากประสบการณ์การทำงานในอดีตว่า “การพึ่งพาเพียงหนึ่งหน่วยงานนั้นไม่เพียงพอ”

ยกตัวอย่างเช่น การบูรณาการการทำงานระหว่างขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีและสภาองค์กรชุมชนตำบล เกิดจากแนวทางการทำงานที่คณะทำงานได้นำยุทธศาสตร์การทำงานของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดมาเชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์จังหวัด (เกษตร สิ่งแวดล้อม ท้องเที่ยว และคุณภาพชีวิต) เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองกับหน่วยงานต่างๆ แรงจูงใจ

เช่นนี้ทำให้ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัด

เช่นนี้ทำให้ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสอดแทรกตัวเองให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคีมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนยกระดับการทำงานให้ขยับสู่การร่วมดำเนินกิจการกับหน่วยงานมากขึ้น เกิดการปรับกลยุทธ์การทำงาน เปิดกว้างให้ทุกเครือข่ายเพื่อตั้งเป้าหมายการทำงานร่วมกันในแต่ละโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต หรืออย่างน้อยที่สุด แต่ละหน่วยงานได้รับทราบถึงข้อจำกัดของหน่วยงานอื่นๆ เพื่อหลีกเลี่ยงความยุ่งยากในการทำงานร่วมกันที่จะเกิดขึ้น ซึ่งหมายรวมถึงภาคียินยอมปรับเปลี่ยนโครงสร้าง ภาระเปียบ และแนวทางการทำงานของตนเอง เพื่อเอื้อให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่ายขึ้น

2) มิติลักษณะของผู้ขับเคลื่อนกลไกภาคี ที่เอื้อต่อการเข้าร่วมทำโครงการและกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย

(1) ความเป็นผู้นำ ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีให้ความสำคัญกับการค้นหาคนทำงานทั้งระดับตำบลและจังหวัด โดยการคัดสรรผู้ที่จะมาทำงานในหน้าที่ของประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลที่มีความรู้และความสามารถทำงานเพื่อชุมชน ซึ่งมักเลือกเฟ้นบุคคลที่มีศักยภาพในการประสานความร่วมมือและยังต้องเป็นบุคคลที่หน่วยงานภาคีให้การยอมรับ เคารพ และเชื่อถือ ในบางพื้นที่ผู้นำของสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นผู้นำชุมชน-ผู้ใหญ่บ้าน-กำนันที่มีทัศนวิสัยการทำงานที่มุ่งผลประโยชน์ต่อชุมชนตนเองเป็นสำคัญ แม้ว่าพื้นเพของผู้นำจะ

แตกต่างกัน แต่มีจุดมุ่งหมายในการทำงานเพื่อช่วยเหลือชุมชนเหมือนกัน เนื่องจากขบวนองค์กรจังหวัดวางบทบาทของ บุคคลที่จะอยู่ในตำแหน่งนี้ ในฐานะของตัวกลางการเชื่อมประสานความร่วมมือและเอื้ออำนวยให้เกิดการผลักดันการขับเคลื่อนการทำงานทำร่วมกันกับหน่วยงานอื่นได้

บทบาทสำคัญของผู้ที่รับหน้าที่ขับเคลื่อนการทำงานทั้งของ ขบวนองค์กรจังหวัดและสภาองค์กรชุมชนตำบลที่เห็นได้ชัดในจังหวัดนี้ คือ การรู้จักใช้ผู้นำมีอำนาจบารมีที่ไม่ถ้อยสยออย่างในการทำงาน แต่กลับนำอำนาจบารมีที่ตนเองมีมาใช้ในลักษณะดันไผ่ นั่นคือ แม้จะลู่ตามลม แต่กลับยังคงยืนต้นได้อย่างมั่นคง เห็นได้ชัดจาก แกนหลักการทำงานที่แม้จะมีตำแหน่งทางสังคมสูงแต่ใช้บารมีจากตำแหน่งเพียงการเป็นนักประสานความร่วมมือในการเจรจาผ่านกลยุทธ์ดึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมงานเพื่อให้เกิดการสร้างความน่าเชื่อถือของโครงการหรือกิจกรรมของตัวเองต่อชาวบ้านในพื้นที่ ดังเช่น การชักชวนนายกหรือรองนายกอบต.เป็นประธานโครงการ กลยุทธ์การโน้มน้าวนี้ไม่เพียงแต่ทำให้หน่วยงานสนใจเข้ามาทำงานด้วยเพียงเท่านั้น หากแต่ผลลัพธ์ที่แฝงมาด้วยกลับคุ้มค่ายิ่งนัก เพราะนำมาซึ่งความไว้นื้อเชื่อใจซึ่งกันและกัน บางครั้งนำไป สู่ข้อตกลงการทำงานร่วมกันในอนาคตอีกด้วย

(2) ความหลากหลาย ลักษณะการทำงานแบบ “องค์กรรวม” ทำให้ทุกภาคส่วนทำงานร่วมกันปรับทัศนคติการทำงานและประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ การปรับนี้ให้ความสำคัญกับวิธีการเจรจาต่อรองที่เน้น

แนวทางการใกล้เคียงและการประนีประนอมเพื่อหาจุดลงตัวที่เหมาะสม และต่างฝ่ายต่างพึงพอใจ ความแตกต่างหลากหลายของภาคีนี้ถือเป็นหนึ่งในความท้าทายความสามารถของขบวนการจังหวัดที่ได้พัฒนามาเป็นแนวการทำงานที่จะนำไปสู่การปกครองร่วมมือ

การเชื่อมโยงในแต่ละหน่วยงานในเบื้องต้นนั้น คณะทำงานจะ “ใช้การสื่อสารระหว่างกัน” โดยอาศัย ความสัมพันธ์ส่วนตัวในการขอความร่วมมือภายใต้แนวทาง “รู้เขารู้เรา” กล่าวคือ คณะทำงานจะรู้ว่า “ใครทำ อะไร ได้บ้าง รู้หน้าที่ตัวเอง รวมถึงต้องยุติธรรมกันทั้งสองฝ่าย” สิ่งเหล่านี้เรียกว่า “การแบ่งทรัพยากร” ซึ่งเป็นหนึ่งในสิ่งที่ผลักดันให้เกิดความร่วมมือกัน การที่คณะทำงานรับรู้ภาระการทำงานที่ความแตกต่างกันของ แต่ละหน่วยงานส่งผลให้หลอมรวมความแตกต่างระหว่างหน่วยงานให้มีช่องทางร่วมที่จะทำงานด้วยกันได้ นั่นคือความเข้าใจและให้ความเคารพวัฒนธรรมองค์กรร่วมกัน การลดช่องว่างความแตกต่างของแต่ละหน่วยงานย่อมต้องเป็นการทำงานที่เอาพื้นที่ดำเนินการ (หน่วยระดับตำบล) เป็นตัวตั้งหลัก เพื่อให้เกิด การกำหนดเป้าหมายร่วมกันและสร้างความเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน จากนั้นผลักดันให้แต่ละหน่วยงานร่วมกัน มองว่า “เรามีอะไร เราต้องการอะไร เรามีอะไร เราให้ช่วยอะไรได้” และคณะทำงานได้สร้างชุดความคิดที่ว่า “แต่ละพื้นที่มีลักษณะเฉพาะของตนเองที่มีความต้องการต่างกัน” ให้แก่หน่วยงานที่

เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกัน การนำนโยบายเดียวจากส่วนกลางมาทำเหมือนกันทุกพื้นที่

การตระหนักถึงความหลากหลายของหน่วยงานได้เกิดเป็นการประสานงานให้บางหน่วยงานเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงคอยสอนและให้คำแนะนำแก่คณะทำงาน สิ่งที่คณะทำงานได้รับกลับมาจึงเป็นความเข้าใจต่อบทบาทหน้าที่ ของแต่ละหน่วยงานที่นำมาซึ่งช่องทางที่จะเข้าถึงแต่ละหน่วยงานและแนวทางการทำงานร่วมกับหน่วยงานมากกว่า 1 หน่วยงานภายใต้โครงการหรือกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเดียวกันได้ ทั้งทรัพยากรจำเป็นจากเฉพาะ ของแต่ละหน่วยงานและการก้าวข้ามขอบเขตการทำงานของหน่วยงานล้วนเป็นความจำเป็นในการนำไปสู่ความสำเร็จของการทำงานแบบร่วมดำเนินกิจการได้

(3) ความสัมพันธ์ทางอำนาจ ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีถือความต้องการของพื้นที่เป็นหัวใจหลักในการผลักดันความต้องการ นั้นไปสู่โครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตลงสู่พื้นที่ เมื่อสภาองค์กรชุมชนตำบลรับฟังความต้องการ การมาแล้วจะผลักดันสู่หน่วยงานภาคี ด้วยการนำแผนพัฒนาฯ นั้นเข้าสู่หน่วยงานท้องถิ่นในรูปแบบการ ประชุมร่วมกับองค์กรท้องถิ่น ซึ่งเป็นวิธีการเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เกิดจากกลุ่มทางสังคมที่อำนาจ น้อยกว่าได้ส่งเสียงหรือมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง ขบวนการองค์กรชุมชนพยายาม ให้หน่วยงานภาคีลดบทบาทความเป็นเจ้า

ถิ่นถือครองนโยบายและงบประมาณลงมาเป็นผู้สนับสนุนและลงมือพัฒนาร่วมกับพื้นที่และหน่วยงานภาคีอื่น เช่น กรณีที่ได้รับงบประมาณจากหน่วยงานจะต้องเป็นงบประมาณ ที่ให้อิสระในการบริหารจัดการ ภายใต้กรอบการจัดขององค์กรตนเอง ไม่ขึ้นกับกรอบข้อบังคับของหน่วยงาน เจ้าของโครงการ รวมถึงการเปิดโอกาสให้เกิดการต่อยอดโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตไป ยังโครงการหรือกิจกรรมอื่นได้

ความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างสภาองค์กรชุมชนตำบลและขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ภาคีเครือข่ายสร้างความร่วมมือระหว่างกัน เริ่มต้นจากความสัมพันธ์แบบเพื่อน (ไม่เป็นทางการ) จากนั้นพัฒนาไปสู่ความสัมพันธ์ที่ขึ้นอยู่กับแนวทางการทำงานของหน่วยงาน (ผสมผสาน ระหว่างทางการและไม่ทางการ) ที่เป็นการร่วมมือกันแบบพึ่งพาอาศัยกัน สำหรับจุดเด่นของอำนาจจากฐานทางสังคมของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นอำนาจบริวารของผู้นำบางคนจากคณะทำงานระดับจังหวัดและระดับตำบลที่เกิดจากบริวารมีในการทำงานขับเคลื่อนสังคมในระดับประเทศหรือระดับอื่นที่คนทั่วไปต่างให้การยอมรับ ทำให้การสร้างอำนาจต่อรองของระดับจังหวัดเป็นรูปแบบการผูกคูกับหน่วยงานแบบไม่เป็นทางการก่อนเป็นลำดับแรก สำหรับคณะทำงานที่มีอำนาจการต่อรองน้อยจะดำเนินงานภายในความสัมพันธ์ ตามลำดับการทำงานของแต่ละหน่วยงานแบบทางการ

ทั้งนี้ยังพบว่า ความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการได้ช่วยลดทอนความเหลื่อมล้ำของการใช้อำนาจทางหน้าที่การงานของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน และเพิ่มช่องทางการร่วมงานกันแบบหุ้นส่วนการพัฒนาได้อย่างชัดเจน เช่น การติดต่อพูดคุยปรึกษาเป็นการส่วนตัว การให้ผู้ใหญ่ ออกหน้าคุยก่อน การใช้ช่องทางสื่อสารแบบรวม (ไลน์กลุ่ม) เป็นต้น

บางครั้งการดำเนินการโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาวางออกมาในใช้ความสัมพันธ์ทางอำนาจต่อหน่วยงานอย่างเป็นทางการเพื่อแสดงออกถึงการให้เกียรติที่แฝงด้วยการสร้างแรงกดดันในการผลักดันการติดตามทำงานต่อหน่วยงานควบคู่กัน ด้วยการประสานงานหน่วยงานที่เป็นทางการ เช่น การใช้หนังสือที่เป็นทางการ บันทึกการประชุมหนังสือติดตามและทวงถามงาน รวมถึงการหยิบยืมอำนาจทางราชการของ หน่วยงานในพื้นที่มาหนุนเสริมความน่าเชื่อถือให้กับการทำงานของสภาองค์กรชุมชนตำบล ยังเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ของการสร้างสมดุลอำนาจระหว่างหน่วยงานและการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับสภาองค์กรชุมชนตำบล เช่น การเชิญนายกหรือรองนายก อบต. เป็นประธานโครงการการขอความช่วยเหลือจากบุคลากรที่ทำการอำเภอให้พูดคุยกับคนในพื้นที่ เป็นต้น

ถึงกระนั้นก็ตาม การสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายที่ไม่เพียงพотоโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต จนกระทั่งในบางโครงการหรือกิจการขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนจากผู้รับ

ผลประโยชน์ในพื้นที่ พบว่า การขาดความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายที่รับผลประโยชน์โครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างคนในชุมชนหรือกลุ่มในชุมชน อุปสรรคท้ายสุดคือ บางครั้งโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตขาดการต่อยอด เพราะหน่วยงานไม่มีแผนงานต่อเนื่องโครงการ ถือเป็นอุปสรรค ของความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ฉุดรั้งการไปสู่การปกครองแบบร่วมมือกันของจังหวัดสุพรรณบุรี ขบวนการองค์กร จังหวัดไม่สามารถผลักดันการทำระหว่างหน่วยงานให้เกิดแรงจูงใจร่วมกันได้ แสดงให้เห็นว่า ขบวนการองค์กรชุมชนยังคงไม่สามารถสร้างความไว้วางใจและการยอมรับในขั้นต้นได้ เพราะไม่สามารถกระตุ้นให้เกิดการ ปฏิสัมพันธ์หรือความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในพื้นที่ได้

สิ่งที่ค้นพบจากการวิจัย คือ พื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นพื้นที่ทำงานที่มีความไม่ลงรอยของกลุ่มการเมืองค่อนข้างชัดเจน ดังคำบอกเล่าว่า “มีความขัดแย้งในเรื่องการเมืองท้องถิ่น” “มีการเล่นพรรค เล่นพวก” “คนที่มีอำนาจไม่ได้ตั้งผลประโยชน์ของชาวบ้านเป็นที่ตั้ง” และ “บางพื้นที่เกิดข้อขัดแย้งของท้องถิ่นและท้องที่” “การเมืองภายในแรงมาก” ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางอำนาจของคณะทำงานกับหน่วยงานต่างๆ จึงเป็นข้อมูลที่เป็นไปเพื่อสร้างและรักษาสมดุลอำนาจระหว่างหน่วยงานผ่านการตระหนักรู้ของขบวนการองค์กรชุมชน เพื่อไม่ให้เกิดการก้าวล่วงขอบเขตอำนาจต่อกันในอีกแง่มุม เราอาจมองได้ว่า ขบวนการ

องค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีมีทักษะการต่อรองที่ระมัดระวังในการไกล่เกลี่ย การประนีประนอมที่มาจากการใช้ประโยชน์ของหน่วยงาน สิ่งนี้ได้นำมาสู่การใช้อำนาจของตนเองสร้างสมดุลของอำนาจของภาคีเครือข่ายที่เอื้อต่อการทำงานแบบร่วมดำเนินภารกิจ

3) มิติความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่าย ที่เอื้อต่อการเข้าร่วมทำโครงการและ กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วย

(1) ความเชื่อมั่นและการสร้างความเข้าใจ การทำงานที่อาศัยเครือข่ายในการเข้าถึงงบประมาณและการทำโครงการเพื่อชาวบ้านที่เป็นกลุ่ม เป้าหมายการดูแลของหน่วยงานภาคีทำให้โครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาเป็นต้นแบบให้กับ หน่วยงานอื่นที่ “โทรมาหาเพื่อสอบถามข้อมูล และเขาก็ทำตาม” ได้สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ขบวนการชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี ส่งผลให้ขบวนการจังหวัดตระหนักถึงความ เป็นไปได้ของการร่วมมือกันทำงานเพื่อ นำไปสู่เป้าหมายเดียวกัน หลาย ครั้งเกิดจากการเข้ามาทำงานของหน่วยงานนอกพื้นที่ (หน่วยงานระดับ จังหวัด บริษัท สมาคม ฯลฯ) ที่ไม่รู้บริบทของพื้นที่ จึงมีความจำเป็นต้อง มีการพูดคุยทำความเข้าใจกับหน่วยงาน พร้อมกัน สิ่งนี้ล้วนเอื้ออำนวยให้ เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ได้นำมาซึ่งการสร้างเป็นฉันทามติที่จะช่วยหนุนเสริมให้ เกิดแรงจูงใจ ในการทำงานมากขึ้น

นอกจากนี้ ความเชื่อมั่นต่อสถานภาพของขบวนการกลุ่มชน จังหวัดเกิดจากการมีของผู้นำที่มีฐานะทางสังคมและได้รับการยอมรับจากคนในสังคม ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างกระบวนการทำงานแบบร่วมมือหลายภาคส่วน ที่นำไปสู่ความยอมรับเชื่อถือและไว้วางใจซึ่งกันและกัน กลยุทธ์การหาคนมาทำงานในองค์กรยัง เป็นการชักชวนคนที่มีแนวโน้มจะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและความมั่นใจให้กับพื้นที่ได้มาร่วมงาน ส่วนการ สร้างความเชื่อมั่นต่อขบวนการกลุ่มชนทั้งในระดับจังหวัดและตำบลในรูปแบบอื่น เช่น การประชาสัมพันธ์ การทำงานของโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาให้คนภายนอกรับรู้ การดึงหน่วยงานภาครัฐมาช่วยสร้างความ น่าเชื่อถือและความมั่นใจต่อโครงการหรือกิจกรรม การเชิญผู้มีอำนาจในท้องถิ่นหรือหน่วยงานภาครัฐมาร่วมโครงการหรือกิจกรรม

(2) ความชอบธรรม การประสานการทำงานกับหน่วยงานใหม่ เพื่อชักชวนให้มาเสริมพลังซึ่งกันและกันจะใช้รูปแบบให้ผู้มีอำนาจทางสังคมของขบวนการกลุ่มชนจังหวัดเป็นผู้ติดต่อประสานระหว่างหน่วยงานในรูปแบบไม่ทางการในเบื้องต้นก่อน เพื่อแสดงถึงการให้เกียรติซึ่งกันและกันต่อหน่วยงานนั้นๆ เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือขึ้นใหม่ ที่จะนำไปสู่การดึงดูดให้หน่วยงานยอมรับและนำไปเป็นต้นแบบแนวทางการทำงานของตนเอง (การเป็นพื้นที่ต้นแบบ) ที่ได้แสดงให้เห็นถึง ความสัมพันธ์ที่ตัดข้ามหน่วยงานให้เกิดการเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน

(3) ข้อตกลงและพันธะสัญญาร่วมกัน การเกิดข้อตกลงและพันธะสัญญาร่วมกันแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของการจัดการปกครองแบบร่วมดำเนินกิจการ สิ่งที่เกิดขึ้นนี้เป็นผลลัพธ์ของการออกแบบการทำงานร่วมกันของหน่วยงานทั้งภาครัฐ และหน่วยงานที่ไม่ใช่ภาครัฐ ในกระบวนการตัดสินใจที่เป็นทางการ มีฉันทามติร่วมกัน มีการร่วมปรึกษาหารือ ตลอดกระบวนการจนเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมอย่างการทำแผนพัฒนาของตนเองเสนอองค์กรท้องถิ่นที่มีการโยกโครงการหรือกิจกรรมของพื้นที่เข้ากับหน่วยงานภาคี รวมทั้งการพยายามผลักดันให้โครงการหรือกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนตำบลได้รับงบประมาณจากหน่วยงานราชการส่วนจังหวัดเพื่อสร้างความผูกพันภาระงานต่อหน่วยงานอื่น และผลการทำงานร่วมกันในระยะยาว ถือเป็นการประสานความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับการพึ่งพาซึ่งกันและกันที่อาศัยอยู่ภายใต้ชุดของข้อจำกัดต่างๆ ของแต่ละหน่วยงาน

(4) การพึ่งพาอาศัยกันของแต่ละกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน การเน้นการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานกับขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีด้วยการทำงาน สร้างผลประโยชน์และผลงานให้หน่วยงาน เพื่อการหลอมรวมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจุดเริ่มต้นของเริ่มจากความเป็นกลางของข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่เกิดจากการที่คณะทำงานมีการผนวกจัดการ และประสานข้อมูลจากหน่วยงานภาคี เข้าด้วยกันจนเกิดเป็นชุดข้อมูลที่ตรง

กับ สภาพพื้นที่จริงที่ในช่วงเวลาปัจจุบัน การแบ่งปันข้อมูลดังกล่าวให้กับหน่วยงานที่ต้องการสำหรับใช้เป็นฐาน ข้อมูลในการทำงาน เพื่อให้แก้ปัญหาในประเด็นเฉพาะอย่างมีประสิทธิภาพ ผลพลอยได้ที่เกิดขึ้นตามหลังมา คือ ความสัมพันธ์แนวนราบที่หน่วยงานมีอำนาจเสมอภาคกัน ไม่ใช่ความสัมพันธ์แนวตั้งที่เกิดจากภาคีมีอำนาจเหนือขบวนองค์กรชุมชน อีกทั้งยังเกิดความร่วมมือที่ขยายภาคีเครือข่ายที่หลากหลายออกไปภายใต้การใช้งานข้อมูลชุดเดียวกัน

ข้อค้นพบข้างต้นแสดงให้เห็นว่าขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีมีแนวทางขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในรูปแบบของการร่วมดำเนินกิจการไม่มากนัก การพัฒนาต้นแบบแนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาคีของขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีจึงเป็นการยกระดับการทำงานให้เป็นกลไกภาคีแบบร่วมดำเนินกิจการมากขึ้น เนื่องจากการร่วมดำเนินกิจการเป็นรูปแบบในอุดมคติของการจัดการปกครองร่วม การร่วมดำเนินกิจการเป็นรูปแบบที่เอื้อให้ภาคประชาชนอย่างขบวนองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตมากที่สุด จึงเป็นรูปแบบที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ดี

ข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาต้นแบบแนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายของขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเกิดจากการนำปัจจัยที่ไม่เอื้อต่อการสร้างและการนำการจัดการปกครองแบบร่วมดำเนินการไปปฏิบัติมาวิเคราะห์ตามมิติโครงสร้างและสถาบันลักษณะ

ของผู้ขับเคลื่อนกลไกภาคี และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขับเคลื่อนกลไกภาคี ดังต่อไปนี้

1) มิติโครงสร้างและสถาบัน

การทำโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาร่วมกับหน่วยงานภาคีที่เป็นหน่วยงานราชการทำให้ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีต้องทำตามนโยบายและกฎระเบียบการทำงานของแต่ละหน่วยงาน จึงเสนอให้ตัดเอกสารที่คล้ายคลึงกันออกไปหรือลดขั้นตอนการพิจารณาให้มีเพียงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่านั้น

นอกจากนี้ยังเป็นว่า พรบ. สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ยังไม่ได้บัญญัติให้สภาองค์กรชุมชนมีสถานะเป็นนิติบุคคลทำให้สภาองค์กรชุมชนไม่สามารถรับงบประมาณโดยตรงและจำเป็นต้องรับงบประมาณผ่านหน่วยงานการรับงบประมาณทางอ้อมส่งผลให้ขบวนองค์กรชุมชนต้องออกแบบโครงการให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่หน่วยงานราชการดูแลเท่านั้น ไม่สามารถออกแบบให้ผู้เดือดร้อนที่นอกเหนือกลุ่มเป้าหมายของหน่วยงานรับประโยชน์ได้ ถึงแม้ว่าการขอรับงบประมาณผ่านหน่วยงานเช่นนี้จะเป็นกลไกส่งเสริมให้เกิดการประสานภาคี หากมองอีกมุมหนึ่งกระบวนการนี้สร้างความซับซ้อนให้การทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตและทำให้ได้รับงบประมาณล่าช้า รวมทั้งทำให้สภาองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีไม่เป็นอิสระด้านงบประมาณและการออกแบบโครงการให้ตรงความต้องการของชุมชน ดังนั้น การทำงานทบทวนกฎหมายเพื่อเพิ่ม

สถานะให้ขบวนองค์กรชุมชนและสภาองค์กรชุมชนจึงเป็นสิ่งที่พัฒนาให้ ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีทำงานร่วมกับหน่วยงานภาคีแบบ ร่วมดำเนินกิจการมากขึ้น

2) มิติลักษณะของผู้ขับเคลื่อนกลไกภาคี

สมาชิกขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีมักเป็นผู้ขับเคลื่อน กลไกภาคีเครือข่ายที่กระตือรือร้น มีความมั่นใจในตัวเองในการนำเสนอ ความคิดเห็น มีความคล่องตัวในการประสานงานภายในขบวนองค์กร และสภาองค์กรชุมชนได้ดี และเป็นผู้เสียสละทรัพยากรส่วนตัวในการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิต แต่ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรียัง พบความท้าทายที่ทำให้การทำงานแบบร่วมดำเนินกิจการกับภาคียากขึ้น นั่นคือ ผู้นำซึ่งส่วนใหญ่มีอายุมากขึ้นและมีจำนวนคนทำงานลดลง ผู้ให้ สัมภาษณ์หลายคนต่างเล่าว่าตนเองมีเรี่ยวแรงในการทำงานลดลง เนื่องจากการทำงานระบบอาสาสมัครที่เอื้อเฉพาะสมาชิกที่เกษียณอายุ ราชการแล้ว

ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีมักพบปัญหาเมื่อผู้ ขับเคลื่อนกลไกภาคีของขบวนองค์กรชุมชนและผู้นำหน่วยงานภาคีเป็น สมาชิกหรือมีแนวคิดทางการทำงานผูกติดกับกลุ่มการเมืองที่ตรงกันข้าม กัน อันนำไปสู่สถานะผู้บังคับบัญชาไม่อนุญาตให้บุคคลากรในหน่วยงาน ตนเองสนับสนุนการทำงานของขบวนองค์กรชุมชน ดังเช่นที่โครงการ บ้านมั่นคงตำบลหนึ่ง ไม่ได้รับการสนับสนุนจาก อบต. มา 10 ปี ผู้วิจัย

มองว่า การเมืองคือส่วนหนึ่งของการทำงานพัฒนาที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ โดยเฉพาะระบบกลไกภาคีที่เน้นการระดมทรัพยากรจากหน่วยงานรัฐ อีกทั้ง ความเป็นกลุ่มการเมืองเดียวกันเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีได้งบประมาณในการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ผ่านมา ดังนั้น เมื่อเกิดสถานการณ์การขาดการสนับสนุนจากภาคีเพราะข้อขัดแย้งทางการเมือง วิธีการที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากกว่าการไม่เข้าร่วมกลุ่มการเมือง คือ การมีแหล่งทรัพยากรที่พร้อมให้การสนับสนุนหลายแหล่งเพื่อเป็นทางเลือกเมื่อพอเจอปัญหาการกีดกันทางการเมือง อย่างเช่น หน่วยงานระดับประเทศหรือจังหวัด กระทรวงและองค์กรภาคประชาสังคม วิธีการที่น่าจะเป็นไปได้คือ การเปิดให้ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีหาผู้ที่สามารถช่วยประสานงานให้กับหน่วยงานราชการระดับประเทศ โดยการประสานงานในครั้งแรกๆควรเป็นการเข้าพบโดยมีกลุ่มคนดังกล่าวร่วมเชื่อมโยง จนขบวนการองค์กรชุมชนสุพรรณบุรีมีความเหนียวแน่นกับหน่วยงานภาคี

3) มิติความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขับเคลื่อนภาคี

ถึงแม้หน่วยงานภาคีจะมองเห็นศักยภาพของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีในการคิดค้นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความสามารถในการเข้าถึงชาวบ้านในพื้นที่และในการเก็บข้อมูลพื้นที่ได้ตรงตามความเป็นจริง จึงมีความต้องการทำงานร่วมกับขบวนการองค์กรชุมชนเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมองว่ายังมีปัจจัยที่ไม่เอื้อต่อการ

สร้างความสัมพันธ์กับภาคีของขบวนการชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีนั้น คือ วิธีคิดในการทำงานของข้าราชการส่วนใหญ่ที่ว่า “ไม่อยากทำโครงการของงบประมาณ ที่ไม่ใช่งานตัวเอง เพราะเหมือนเพิ่มภาระงานให้ตัวเอง” ซึ่งเกิดจากบุคลิกภาพของข้าราชการและระบบประเมินผลที่ไม่ให้ความสำคัญกับงานที่เกินขอบเขตงานประจำ การแก้ไขระยะยาว อาจเป็นการปรับปรุงระบบการบริหารบุคลากรในระบบราชการให้มีตัวชี้วัดการประเมินผลงานข้าราชการที่ยืดหยุ่น เช่น การนำโครงการที่ทำร่วมกับชุมชนและมีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นหนึ่งในภาระงานได้ ในระยะสั้นเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นจากความผูกพันในการทำงานที่มีคุณค่าต่อคุณภาพชีวิตร่วมกันและการมีอุดมการณ์ร่วมกัน ดังเห็นได้จาก การที่ข้าราชการกรมส่งเสริมสหกรณ์ใช้เวลาที่นอกเหนือจากเวลางานและเงินส่วนตัว เข้าร่วมส่งเสริมสหกรณ์ และทำโครงการปลูกผักให้แก่ขบวนการชุมชน ทั้งนี้วิธีการดังกล่าวเป็นวิธีที่ไม่ได้ผลในระยะยาว เพราะเป็นการให้ทรัพยากรส่วนบุคคลฝ่ายเดียว

หน่วยงานราชการในพื้นที่ระดับอำเภอและตำบลไม่ให้ความสำคัญกับขบวนการชุมชนและสภาองค์กรชุมชนมากนักทำให้หน่วยงานเหล่านั้น “ไม่ดูแล” และ “ไม่ต้อนรับ” สมาชิกที่ทำงานในขบวนการและสภาองค์กรชุมชน ผู้วิจัยเสนอว่า ควรบรรจุกฎหมายเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของสภาองค์กรชุมชน จากมุมมองนี้ อาจเป็นไปได้ว่า

ภาระหน้าที่ที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ. สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ยังไม่เป็นที่รับรู้ภายในสมาชิกขบวนองค์กรชุมชน ทำให้สมาชิกไม่สามารถนำข้อมูลนี้ไปพูดคุยเมื่อประสานองค์กรภาคี และ/หรือ การมีเพียงข้อกำหนดทางกฎหมายที่ขาดการสนับสนุนทรัพยากรเงินในการขับเคลื่อนให้สภาองค์กรชุมชนไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ ข้อเสนอแนะเพื่อสร้างการทำงานร่วมและยกระดับไปสู่การร่วมดำเนินกิจการคือ การเปลี่ยนกลยุทธ์การประสานงานโดยใช้ข้อมูล พ.ร.บ. สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ชักจูงใจว่า การดูแลสภาองค์กรชุมชนเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของหน่วยงานและการเข้าร่วมมีประโยชน์อย่างไร โดยในระยะแรก เจ้าหน้าที่ พอช. เข้าร่วมการเข้าพบและประสานงานด้วย รวมทั้งการจัดทำบัตรให้แก่สมาชิกขบวนองค์กรชุมชนและสภาองค์กรชุมชนที่ออกโดยหน่วยงานราชการ เพื่อใช้ในการติดต่อหน่วยงานราชการ สะดวกและเพิ่มความน่าเชื่อถือแก่สมาชิกที่ทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิต นอกจากนี้ ผู้วิจัยมองว่า ในระยะยาว การออกแบบระบบงบประมาณที่เพียงพอต่อการทำงานของสภาองค์กรชุมชนเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างมาก ยกตัวอย่างเช่น การกำหนดให้ส่วนหนึ่งของภาษีจากธุรกิจบางประเภทเป็นกองทุนที่กระจายให้สภาองค์กรชุมชนทั่วทุกแห่งในไทย การกำหนดให้ส่วนหนึ่งของภาษีท้องถิ่นเข้ากองทุนของสภาองค์กรตำบล สม่่าเสมอ เป็นต้น

2.2.3 การดำเนินงานของขบวนการชุมชนองค์กรชุมชนจังหวัดตราด

การทำงานขององค์กรชุมชนคนตราดเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยแบบบูรณาการเป็นการจัดโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สำเร็จโดยการทำงานแบบประสานและระดมความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน การทำงานเช่นนี้ถือเป็นการบริหารกิจการบ้านเมือง (Governance) ถึงแม้้องค์กรชุมชนคนตราดจะไม่ใช่วงงานปกครองของรัฐบาล ทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายตุลาการ และฝ่ายบริหารตามองค์ประกอบของการบริหารกิจการบ้านเมืองของประเทศไทย อีกทั้งยังนิยมตนเองว่าเป็นชาวบ้าน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมองว่าการทำงานขององค์กรชุมชนคนตราดเป็นการบริหารกิจการบ้านเมือง ด้วยเหตุผลว่าองค์กรชุมชนคนตราดได้ทำหน้าที่ในทางรัฐศาสตร์เช่นเดียวกับหน่วยงานปกครองของรัฐ องค์กรชุมชนคนตราดเป็นองค์กรภาคประชาชนที่มีบทบาทในการใช้อำนาจและอิทธิพลในการกำหนดนโยบายพัฒนาทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง รวมทั้งมีส่วนในการตัดสินใจต่อประเด็นสาธารณะที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เนื่องจากหลักการการทำงานโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตคือ องค์กรชุมชนคนตราดไม่ทำงานพัฒนาเพียงลำพัง แต่จะประสานของความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาคีหลายแห่งที่เกี่ยวข้องกับมิติการพัฒนาที่ตนเองทำอยู่เสมอ

การขอความร่วมมือจากภาคีถือเป็นการชักชวนให้หน่วยงานลงมือทำงานในประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์กรชุมชนคนตราด ต้องการขับเคลื่อนประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ยังเป็นการทำให้มิติการ

พัฒนาดังกล่าวกลายเป็นประเด็นสาธารณะของจังหวัดตราด ซึ่งเป็นการ ชักจูงให้หน่วยงานต้องระดมทรัพยากรของตนเองมาร่วมผลักดันประเด็น นั้น ตัวอย่างเช่น ธรรมนูญสุขภาพประเด็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นอันตรายต่อ สุขภาพ ศูนย์เตือนภัยและเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์สุขภาพชุมชนดำเนินงานได้ จากความร่วมมือของสถานีอนามัยตำบลบางบอน อาสาสมัคร สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ (สังกัดกระทรวงสาธารณสุข) หน่วยออกตรวจผลิตภัณฑ์มีความน่าเชื่อถือและมีความสามารถในการ ยับยั้งการจำหน่ายผลิตภัณฑ์อันตรายได้จากการออกตรวจการจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ที่ตลาดนัดพร้อมกับตำรวจท้องที่ (สังกัดสำนักงานกฤษฎีกาตร) ทหารและแพทย์ทหาร (สังกัดกระทรวงกลาโหม) และกำนัน (สังกัด กระทรวงมหาดไทย) เป็นต้น

หากมองในภาพรวม เราจะเห็นได้ว่า องค์กรชุมชนคนตราดมี แนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายด้วยรูปแบบการจัดการ ปกครองร่วมกันอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิง ลึกและการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายทำให้เราเห็น ว่าองค์กรชุมชนคนตราดใช้วิธีการที่หลากหลายหน่วยงานภาคีและมี ระดับของความสัมพันธ์ที่มากน้อยต่างกัน เพื่อทำความเข้าใจระดับของ การมีส่วนร่วม ผู้วิจัยจะใช้รูปแบบการจัดการปกครองแบบร่วมกันใน ประเทศไทยของวสันต์ เหลืองประภัสร์และคณะ (2557) มาวิเคราะห์ว่า การเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายเพื่อทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยของ

องค์กรชุมชนคนตราด

องค์กรชุมชนคนตราดว่าเป็นการจัดการร่วมกันประเภทใด เพื่อให้เห็นว่า องค์กรชุมชนคนตราดขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายเป็นจัดการ ปกครองร่วมกันในระดับใดบ้าง

ภาคีมีส่วนร่วมเป็นอย่างมากจนนำไปสู่การจัดการปกครองแบบ การร่วมกันดำเนินภารกิจ (Collaborative Governance) ซึ่งถือเป็น ระดับการจัดการปกครองแบบร่วมกันในระดับที่สูงหรือไม่และอย่างไร ผู้ ศึกษาพบว่า กลไกการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายขององค์กรชุมชนคนตราด ส่วนใหญ่เป็นการประสานความร่วมมือหน่วยงานภาคีในรูปแบบของการ ร่วมกันดำเนินภารกิจ (Collaboration) ลักษณะการทำงานของกลไก การขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายขององค์กรชุมชนคนตราดส่วนใหญ่เป็นการ ชักชวนภาคีมาทำงานในลักษณะที่มากกว่าการบูรณาการเป้าหมาย ของหน่วยงาน แต่เป็นการขยายขอบเขตการทำงานของหน่วยงานให้ ตอบสนองภารกิจที่องค์กรชุมชนคนตราดและหน่วยงานภาคีออกแบบ ร่วมกัน การร่วมทำงานเช่นนี้ทำให้หน่วยงานภาคีทำงานเกินกว่า เป้าหมายเฉพาะของหน่วยงานตนเองด้วยการออกแบบงานให้ตอบสนอง ภารกิจการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดตราดด้วย

ดังจะเห็นได้จาก การประสานภาคีด้วยการปรึกษาพูดคุยและขอ คำแนะนำในการแก้ปัญหาที่เป็นความต้องการของพื้นที่กับหน่วยงาน การทำหน้าที่เชื่อมประสานสภาองค์กรชุมชนที่ทำงานระดับตำบลให้ ทำงานร่วมกับหน่วยงาน

ทำงานร่วมกับหน่วยงานภาคีทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน การหารือและระดมสมองกับหน่วยงานก่อนการจัดทำแผนงาน การประชาสัมพันธ์โครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่หน่วยงานและเปิดโอกาสให้หน่วยงานเสนอว่าสามารถช่วยหนุนงานส่วนใดให้งานโครงการหรือกิจกรรมที่องค์กรชุมชนคนตราดวางไว้สำเร็จ การจัดทำแผนพัฒนาชุมชนก่อนมองหาภาคีที่สามารถทำงานสนับสนุนแผนที่วางไว้ รวมทั้ง การติดต่อผู้มีอำนาจในหน่วยงานราชการ (เช่น นายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นต้น) เพื่อให้ประสานหน่วยงานที่สภามหาวิทยาลัยชุมชนต้องการการสนับสนุนมาช่วยทำงาน เมื่อถูกหน่วยงานนั้นเพิกเฉย เพราะเห็นว่าไม่ได้เป็นไปตามเป้าหมายเฉพาะของตนเอง

การประสานหน่วยงานภาคีลักษณะนี้ส่งผลให้องค์กรชุมชนคนตราดและหน่วยงานภาคีมองเห็นการทำงานที่สอดคล้องกันตลอดกระบวนการทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยให้ประชาชนจังหวัดตราด เราจึงเห็นองค์กรชุมชนคนตราดและหน่วยงานภาคีกำหนดวิธีการทำงานร่วมกันและตกลงความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายด้วยกัน รวมทั้งจัดระบบการทำงานของตนเองและหน่วยงานที่มาร่วมมือกันใหม่ ไม่ใช่รูปแบบเดิมที่ใช้เป็นปกติในหน่วยงานภาคี ดังจะเห็นได้จาก การจัดทำโครงสร้างของคนทำงานที่มาจากทั้งองค์กรชุมชนคนตราดและหน่วยงานภาคีในแต่ละโครงการและกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตัวอย่างเช่น การแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างขบวนองค์กรชุมชน

และหน่วยงานภาคี การแต่งตั้งบุคลากรของหน่วยงานภาคีเป็นที่ปรึกษา
สภาองค์กรชุมชน การต่อรองให้มีตำแหน่งของผู้แทนจากขบวนองค์กร
ชุมชนคนตราดหรือสภาองค์กรชุมชนในที่ประชุมหัวหน้าภาคส่วนระดับ
อำเภอและจังหวัด เป็นต้น

กลยุทธ์การชักชวนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือ
กิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตเข้าไปเยี่ยมชมพื้นที่จริงเพื่อให้ได้
หน่วยงานภาคีที่เข้าใจที่มากขึ้นของโครงการหรือกิจกรรมอันจะนำไปสู่
การออกแบบการมีส่วนร่วมว่าหน่วยงานนั้นจะมีส่วนรับผิดชอบใน
ขั้นตอนใดบ้าง อีกกลยุทธ์ที่น่าสนใจคือ การพัฒนากลไกที่ต่างจาก
การทำงานใหม่ดังให้หน่วยงานภาคีเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานรูปแบบ
ที่ต่างการทำงานแบบบนลงล่างแบบเดิม นั่นคือ การเป็นหุ้นส่วนการ
พัฒนา ไม่ใช่การทำงานตามเป้าหมายเฉพาะของหน่วยงาน กลไกการ
ทำงานนี้เรียกว่า “เอาสภาองค์กรชุมชนเข้าสู่หน่วยงานรัฐให้เป็น
ทางการ” ซึ่งได้แก่ การผลักดันให้โครงการหรือกิจกรรมการพัฒนา
คุณภาพชีวิตเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาจังหวัด การสร้างโครงการจาก
นโยบายร่วมโดยนำโครงการจากภาคประชาชนผนวกรวมกับยุทธศาสตร์
จังหวัดที่เป็นของภาครัฐ และการผลักดันแนวคิดการพัฒนา 5 ดีวิถีตราด
ให้เข้าสู่ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดผ่านการนำเสนอต่อผู้ว่าราชการ
จังหวัด

หากดูในภาพรวม จะเห็นว่าการทำงานร่วมกันแบบหุ้นส่วนการ
พัฒนาขององค์กรชุมชนคนตราดเป็นไปตามแผนภาพความสัมพันธ์ของ
หน่วยงานที่ร่วมกันดำเนินกิจการ

หน่วยงานที่ร่วมกันดำเนินกิจการ นั่นคือ องค์การชุมชนคนตราดและหน่วยงานภาคีมาทำงานร่วมกันเพื่อให้เป้าหมายที่ยึดถือร่วมกันสำเร็จ ด้วยการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ จัดทำข้อตกลง ออกกฎหมาย และแบ่งสรรทรัพยากร เช่น บุคลากร งบประมาณ เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม พบรูปธรรมของการร่วมกันดำเนินกิจการเป็นจำนวนมาก เรียกได้ว่าเป็นวิธีการหลักของสภาองค์การชุมชนคนตราด ยกตัวอย่างเช่น ระบบการทำงานแบบเจ้าภาพร่วม การสนับสนุนงบประมาณ ความรู้ คนทำงาน แรงงานอาสา และเครื่องจักรเพื่อใช้ในโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาจากหน่วยงานและภาคส่วนที่เป็นภาคี การสนับสนุนพื้นที่และสาธารณูปโภคให้แก่สำนักงานของสภาองค์การชุมชนคนตราด สิ่งที่น่าสนใจคือ สภาองค์การชุมชนคนตราดไม่ได้เป็นเพียงผู้รับการแบ่งสรรทรัพยากรฝ่ายเดียว แต่จัดวางตนเองเป็นผู้ให้แก่หน่วยงานภาคีและภาคส่วนอื่นๆ เช่นกัน อย่างเช่น การลงแรงจัดทำฐานข้อมูลประชาชนในจังหวัดตราด (เช่น วิทยแรงงาน ผู้สูงอายุ กลุ่มเปราะบาง ผู้พิการ) และแบ่งปันข้อมูลนั้นแก่หน่วยงานภาคีใช้ และ การสร้างผลงานและชื่อเสียงให้หน่วยงานภาคีเพื่อสร้างการยอมรับจากชาวบ้าน เป็นต้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์แบบต่างตอบแทนเป็นหนึ่งในกระบวนการร่วมกันดำเนินกิจการระหว่างสภาองค์การชุมชนคนตราดและหน่วยงานภาคี การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ

หากดูเป็นรายชุมชน ตัวอย่างการประสานภาคีแบบร่วมดำเนินกิจการที่เห็นได้ชัดคือการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยของสภาองค์กรชุมชนเทศบาลเกาะช้างได้ด้วยการทำโครงการบ้านพอเพียง บ้านมั่นคง และต่อเนื่องไปยังการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน

การร่วมดำเนินกิจการของสภาองค์กรชุมชนเทศบาลเกาะช้างและหน่วยงานภาคีเป็นการเล็งเห็นเป้าหมายร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยขึ้นมาร่วมกันและปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานของตนเองทำให้เกิดการทำงานแบบใหม่ที่ไม่อิงกับวิธีการทำงานเดิมของแต่ละหน่วยงาน เช่น พอช.เป็นผู้ให้งบประมาณและเป็นพี่เลี้ยงช่วยสร้างผู้นำชุมชนและชาวบ้านที่สำรวจและก่อสร้างบ้านด้วยตนเอง สภาองค์กรชุมชนเทศบาลเกาะช้างทำแผนพัฒนาชุมชนจากการสำรวจความต้องการชาวบ้าน สำรวจพื้นที่หมู่บ้านเพื่อค้นหาผู้เดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัย บริหารบ้านมั่นคงและบ้านพอเพียงทั้งเรื่องการเงินและงานช่าง ภาคประชาชนหรือชาวบ้านลงแรงในการเป็นช่างชุมชนและสนับสนุนค่าอาหารช่าง กรมเจ้าท่ามาร่วมตรวจสอบเขตที่ดินชายฝั่ง จัดทำข้อตกลงการใช้ที่ดินและให้เช่าที่ดินเพื่อทำบ้านมั่นคง กรมการพัฒนาชุมชนประสานให้งบประมาณจากโครงการ OTOP นวัตกรรม มาเชื่อมกับแผนพัฒนาชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนมีรายได้เพียงพอจ่ายค่าบ้านและค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

การร่วมกันดำเนินกิจการในโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาทำให้องค์กรชุมชนคนตราดและภาคีทำงานตอบสนองความต้องการของประชาชนในจังหวัดตราดได้ดีขึ้น เพราะเป็นการทำงานโดยใช้ผลประโยชน์ของชุมชนเป็นตัวตั้ง วิธีการที่องค์กรชุมชนคนตราดใช้อยู่เสมอคือการปรึกษาผู้นำชุมชนและชาวบ้านก่อน แล้วจึงนำข้อมูลนั้นมาออกแบบโครงการหรือกิจกรรม การนำเสนอประเด็นการพัฒนาที่ตั้งจากคณะกรรมการสภาฯในที่ประชุมชุมชนเพื่อให้ชุมชนพิจารณาว่าต้องการพัฒนาพื้นที่ตนเองในประเด็นใดและจะมีส่วนร่วมอย่างไรที่เรียกว่าการทำประชาคม การใช้ชุมชนเสนอแผนการพัฒนาที่ทำขึ้นเองเพื่อนำไปเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาชุมชนของสภาองค์กรชุมชน

องค์กรชุมชนคนตราดยังใช้ชุมชนเป็นฐานในการออกแบบโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนา แทนการทำตามความต้องการของหน่วยงานรัฐแบบเดิม โดยยึดหลักการทำงานที่ว่าพัฒนาต้องสอดคล้องกับบริบทของชุมชนและเป็นการนำวิถีชีวิตของคนในชุมชนมายกระดับ การพัฒนาควรต่อยอดจากอัตลักษณ์และทรัพยากรของชุมชน ผลที่ตามมาคือ โครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาขององค์กรชุมชนคนตราดเข้าถึงความต้องการที่แท้จริงของคนในชุมชน และเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง ยกตัวอย่างเช่น โครงการปลูกต้นจากเพื่อสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มเปราะบางหลังจากได้ทำงานเพื่อพัฒนาที่อยู่อาศัยจากโครงการบ้านพอเพียงชนบทและพบเจอว่าผู้เข้าร่วมโครงการนั้นเดือดร้อนเรื่อง

เศรษฐกิจด้วย และ ธรรมนูญสุขภาพประเด็นการยับยั้งการระบาดโรคโควิด-19 ที่มีความทันสมัยแก้ปัญหาที่ประชาชนกำลังเผชิญอยู่ได้ทันที และกฎกติกาเรื่องการป้องกันการเติบโตของลูกน้ำยุงลายที่สามารถบังคับให้คนในชุมชนได้จริง เป็นต้น

สภาองค์กรชุมชนคนตราดใช้การร่วมกันดำเนินภารกิจเป็นรูปแบบในการประสานภาคีมากที่สุด วิธีการนี้เป็นเหมือนวิธีการทำงานหลักและเป็นปรัชญาการทำงานที่สภาองค์กรชุมชนคนตราดยึดถือ องค์กรชุมชนคนตราดไม่ได้ทำงานกับหน่วยงานภาคีแบบร่วมกันดำเนินภารกิจ (Collaboration) เสียทั้งหมด พบรูปแบบการประสานความร่วมมือในระดับที่รองลงมา นั่นคือ การร่วมมือปฏิบัติงาน (Co-Operation) นั่นคือ สภาองค์กรชุมชนคนตราดและหน่วยงานภาคีไม่ได้กำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกันขึ้นมาใหม่ แต่กำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกันจากบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบปกติของหน่วยงานภาคี ยกตัวอย่างเช่น การดูแลผู้ป่วยติดเตียงของฝ่ายสาธารณสุขของเทศบาล การอบรมทักษะอาชีพของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ (กสร.) เป็นต้น

การร่วมมือในการปฏิบัติงานทำให้สภาองค์กรชุมชนคนตราด และหน่วยงานภาคีแสดงบทบาทในการทำกิจกรรมบางอย่างหรือปฏิบัติงานในบางขั้นตอนในกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกัน บทบาทและหน้าที่ในการทำโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นสิ่งที่สภาองค์กรชุมชนคนตราดและหน่วยงานภาคีตกลงกันไว้

ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบลายลักษณ์อักษรแบบเป็นทางการ เช่น การจัดทำบันทึกความร่วมมือ (Memorandum of Understanding-MOU) การตั้งคณะกรรมการร่วมเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมบางอย่าง เป็นต้น ทั้งนี้ สภาองค์กรชุมชนคนตราดได้ปรับตัวให้การประสานระหว่างหน่วยงานเป็นไปได้ตามระเบียบขั้นตอนของระบบราชการแทนการทำงานแบบไม่มีขั้นตอนที่ชัดเจนและไม่เป็นทางการที่ตนเองคุ้นเคยเมื่อต้องทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตกับหน่วยงานรัฐ

ในการขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาเป็นการทำงานตามกลไกและกระบวนการปฏิบัติงานที่เป็นความรับผิดชอบที่ภาคีทำอยู่เดิม เป้าหมายที่สภาองค์กรชุมชนคนตราดและหน่วยงานตั้งไว้ร่วมกันจึงเป็นเป้าหมายที่ต้องตอบสนองบทบาทและหน้าที่ของภาคีความเหมือนของบทบาทหน้าที่นี้เอง เป็นแกนยึดโยงให้สภาองค์กรชุมชนฯ และภาคียอมรับโครงการหรือกิจกรรมตามขอบเขตที่กำหนดไว้

องค์กรชุมชนคนตราดใช้การร่วมมือในการปฏิบัติงานในพัฒนาคุณภาพชีวิตบ่อยครั้ง ถึงแม้จะไม่มากเท่ากับการร่วมดำเนินภารกิจตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ได้แก่ การเข้ามาหนุนเสริมสภาองค์กรชุมชนเพราะเป็นบุคลากรที่ทำงานด้านการพัฒนาของหน่วยงานภาคีอยู่แล้ว ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวกับการซ่อมแซมบ้านมาทำการอบรมช่างชุมชน การใช้ข้อมูลที่เข้าถึงได้จากงานอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนของที่ตนเองทำอยู่มาใช้ในการทำโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ

การทำงานเป็นส่วนเสริมในโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาที่หน่วยงานได้ประสานกันเองแล้วและพบว่ามีส่วนที่ตรงกับหน้าที่พัฒนาองค์กรชุมชนคนตราดยังขาดคนทำงานอยู่ เป็นต้น

หากดูเป็นรายชุมชน ตัวอย่างการร่วมมือในการปฏิบัติงานของสภาองค์กรชุมชนและภาคีเพื่อทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย คือวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเชี่ยวที่ต่อยอดมาจากการสร้างบ้านมั่นคง ด้วยแนวคิดที่ว่า ทำบ้านแล้วต้องมีคนอยู่และทำให้คนที่ทำบ้านอยู่ต่อไปได้ จึงนำบ้านมั่นคงมาทำเป็นบ้านพักนักท่องเที่ยว (โฮมสเตย์) พร้อมทั้งทำกิจกรรมและสถานที่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมและพักที่บ้านน้ำเชี่ยว

การร่วมมือในการปฏิบัติงานระหว่างสภาองค์กรชุมชนและหน่วยงานเป็นการทำงานโดยที่แต่ละภาคีมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของหน่วยงานและส่วนตัวเป็นของตนเอง และเป้าหมายนั้นของแต่ละส่วนเหมือนกันจึงเกิดความต้องการที่ทับซ้อนกัน ความต้องการที่ทับซ้อนกันนี้เองเป็นพื้นที่เชื่อมโยงให้ภาคีมาทำงานร่วมกัน ดังที่ พอช. สนับสนุนงบประมาณและทำหน้าที่พี่เลี้ยงในการสำรวจและก่อสร้างบ้านมั่นคง สภาองค์กรชุมชนทำงานต่อด้วยการบริหารงานก่อสร้างและจัดการที่อยู่อาศัยด้วยตนเอง ภาคประชาชนออมเงินและลงแรงในการก่อสร้าง สภาองค์กรชุมชนยังออกแบบให้ผู้อยู่อาศัยใช้ประโยชน์และมีรายได้จากการมีบ้านมั่นคงด้วยการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน โดยมี

ภาพที่

ททท.และหน่วยงานได้กำกับอย่างการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด (ททจ.)
 แนะนำจุดอ่อนและจุดแข็งในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนและดูแล
 การท่องเที่ยวชุมชน ธนาคารออมสินสอบถามความต้องการของชุมชน
 และสนับสนุนผ้าเช็ดตัว ถังขยะ และแก้วนํ้าบริการนักท่องเที่ยวและให้
 เงินกู้ราคาถูกในการติดตั้งเครื่องปรับอากาศเพื่อยกระดับโฮมสเตย์
 เทศบาลให้การสนับสนุนรพพยาบาลจัดส่งนักท่องเที่ยวที่ประสบอุบัติเหตุ
 และสนับสนุนการสร้างหลังคาและพื้นที่ในการทำกิจกรรมส่งเสริมการ
 ท่องเที่ยว

จะเห็นได้ว่า การร่วมมือในการปฏิบัติงานเป็นกลไกภาคีที่เกิดขึ้น
 จากสภาองค์กรชุมชนคนตราดและหน่วยงานภาคียังคงมีส่วนร่วมกัน
 ระดับที่น้อยกว่าการร่วมดำเนินกิจการ เพราะภาคียังคงยึดความ
 รับผิดชอบของหน่วยงานตนเองอยู่ หากมองจากข้อมูลการสัมภาษณ์และ
 การสนทนากลุ่มเราจะพบว่า สภาองค์กรชุมชนคนตราดใช้กลไกภาคี
 บ่อยทีเดียว ถึงแม้จะไม่ได้ตรงกับเป้าหมายการบูรณาการสูงสุดอย่างการ
 ร่วมดำเนินกิจการ แต่รูปแบบการร่วมมือในการปฏิบัติงานที่เอื้อให้
 หน่วยงานภาคีเข้าร่วมได้ง่ายกว่า

อีกหนึ่งรูปแบบหนึ่งของกลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายระหว่าง
 องค์กรชุมชนคนตราดและหน่วยงานภาคีคือ “การประสานระหว่าง
 หน่วยงาน” (Co-Ordination) ซึ่งเป็นการประสานขอความร่วมมือไปยัง
 หน่วยงานภาคีเพื่อให้มีการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเพื่อให้

ดำเนินงานบางอย่างให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การร่วมมือในการปฏิบัติงานนี้ถือเป็นรูปแบบที่ภาคีมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาระดับที่น้อยที่สุด เนื่องจากองค์กรชุมชนคนตราดและหน่วยงานภาคีไม่ได้กำหนดเป้าหมายในการทำงานร่วมและออกแบบโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาดังแต่ต้น เช่น การส่งปัญหาที่พบในชุมชนต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือต่อ การส่งสมาชิกสภาเข้าร่วมโครงการพัฒนาที่จัดโดยหน่วยงานภาคี เป็นต้น

การร่วมมือในการปฏิบัติงานไม่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างการทำงานของสภาองค์กรชุมชนคนตราดและภาคีเป็นเพียงการขอความร่วมมือทำกิจกรรมเฉพาะอย่าง การประสานงานกันเป็นไปเพื่อทำให้เป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น ดังที่กลุ่มเปราะบางในชุมชนได้รับการดูแลและมีคุณภาพชีวิตที่ดีจากหน่วยงานภาคีขึ้น โดยที่สภาองค์กรชุมชนคนตราดไม่ต้องร่วมทำงานหรือให้งบประมาณสนับสนุน หากดูในภาพรวม เราจะเห็นว่า การประสานงานข้างต้นสอดคล้องกับแผนภาพการประสานงานระหว่างหน่วยงาน เนื่องจากหน่วยงานที่เข้าร่วมไม่ได้ตั้งเป้าหมายใหม่ร่วมกัน

อย่างไรก็ตาม ประโยชน์ประสานระหว่างหน่วยงานไม่เพียงตกอยู่กับหน่วยงานภาคีเท่านั้น สภาองค์กรชุมชนคนตราดก็ได้รับผลพลอยได้จากการร่วมมือดังกล่าวเช่นกัน อย่างเช่น สภาองค์กรชุมชนส่งข้อมูลผู้พิการในชุมชนให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

จังหวัดตราดช่วยให้เข้าถึงเงินสวัสดิการ การส่งต่อทำให้เป้าหมายย่อยของการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยของสภาองค์กรชุมชนคนตราดสำเร็จบรรลุเป้าหมายตามไปด้วย

สภาองค์กรชุมชนคนตราดประสานหน่วยงานภาคีเพื่อส่งต่องานที่เกินขอบเขตความสามารถของตนเองให้กับหน่วยงานภาคีซึ่งมักเป็นหน่วยงานรัฐที่มีความชำนาญเฉพาะด้านในด้านที่ต้องการให้ช่วยเหลือ อย่างเช่น การประสานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเพื่อส่งผู้ป่วยจิตเวชในชุมชนให้เข้ารับการรักษา การติดต่อกระทรวงสาธารณสุขเพื่อให้ขึ้นทะเบียนหมอยาพื้นบ้านให้แก่ปราชญ์และชาวบ้านที่เชี่ยวชาญเรื่องสมุนไพรในชุมชน การคัดเลือกโครงการบ้านมั่นคงที่มีความเข้มแข็งเข้าร่วมโครงการลดปริมาณขยะในชุมชนให้แก่เทศบาลที่กำลังมองหาชุมชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นต้นแบบ การส่งรายชื่อผู้พิการในชุมชนที่สำรวจพบในระหว่างการทำโครงการบ้านมั่นคงและบ้านพอเพียงไปยังสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดตราดให้มาช่วยเหลือตามหลักเกณฑ์และกระบวนการขอรับความช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคมของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นอกจากนี้ยังเป็นการใช้ศักยภาพของบุคลากรองค์กรชุมชนคนตราดให้เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาคีเอกชนที่ชักชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมความรับผิดชอบทางสังคมขององค์กรตนเอง อย่างการส่งสมาชิกสภาองค์กรชุมชนคนตราดและชาวบ้านเข้าร่วมส่งต่อความรู้และเรียนรู้แนวทางการ

พัฒนาแบบยั่งยืนในโครงการรักษ์ป่า สร้างคน 84 ตำบล วิถีพอเพียงของ
บริษัทการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย

เมื่อองค์กรชุมชนคนตราดประสานความร่วมมือไปยังภาคีแล้ว
องค์กรชุมชนคนตราดจะไม่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการทั้งด้านการ
ออกแบบเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพชีวิต ขั้นตอนการทำงาน เกณฑ์
การคัดเลือกผู้รับความช่วยเหลือและรับผลประโยชน์ กระบวนการ
ทำงานหลังจากนั้นเป็นการลงมือทำงานและการจัดสรรงบประมาณของ
หน่วยงานภาคีเอง ดังที่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประเมิน
ความสามารถในการรักษาโรคจิตเภทของตนเองและส่งต่อไปยัง
โรงพยาบาลระดับจังหวัดที่มีความชำนาญเฉพาะด้วยระเบียบภายในของ
กระทรวงสาธารณสุข บุคลากรกระทรวงสาธารณสุขใช้ดุลยพินิจในการ
ขึ้นทะเบียนหมอยาพื้นบ้านตามศักยภาพและงบประมาณที่มีอยู่ เทศบาล
ออกแบบโครงการลดปริมาณขยะด้วยวิถีถึงหมักชีวภาพที่เทศบาลเลือก
และจัดการเอง

จะเห็นได้ว่า กลไกภาคีเครือข่ายแบบการประสานระหว่าง
หน่วยงานไม่เอื้อให้องค์กรชุมชนคนตราดและหน่วยงานภาคีมีส่วนร่วมใน
การออกแบบและทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยร่วมกันเท่าใดนัก
ทั้งนี้้องค์กรชุมชนคนตราดและภาคีไม่ได้ประสานภาคีด้วยรูปแบบนี้
มากนัก

จากการพิจารณาแนวทางที่องค์กรชุมชนคนตราดขับเคลื่อน กลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตข้างต้นที่พบว่า สภาองค์กรชุมชนคนตราดใช้การจัดการปกครองประเภทร่วมดำเนินกิจการ (Collaboration) เป็นจำนวนมากและบ่อยครั้ง เนื่องจากการจัดการปกครองประเภทนี้เป็นระดับสูงสุดของการจัดการปกครองร่วมกันในประเทศไทย จึงอาจกล่าวได้ว่า องค์กรชุมชนคนตราดมีศักยภาพในการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายแบบหุ้นส่วนการพัฒนาได้เป็นอย่างดี นั่นคือ ภาคประชาชนอย่างองค์กรชุมชนคนตราดมีอำนาจดำเนินกิจกรรมและโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ องค์กรชุมชนคนตราดยังคงดำเนินโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตบางส่วนแบบการร่วมมือในการปฏิบัติงานและการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ซึ่งเป็นรูปแบบการบูรณาการหน่วยงานภาคีที่เอื้อให้หน่วยงานภาคีมีอำนาจในการตัดสินใจในกิจกรรมและโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตมากกว่า และอาจทำให้องค์กรชุมชนคนตราดทำงานภายใต้การชี้นำจากหน่วยงานภาคีตามระบบราชการแบบดั้งเดิม

การยกระดับแนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยแบบบูรณาการขององค์กรชุมชนคนตราด เป็นการเสนอแนะวิธีการทำให้องค์กรชุมชนคนตราดปรับเปลี่ยนการทำงานแบบการร่วมมือในการปฏิบัติงานและการประสานงานระหว่างหน่วยงานให้เป็นการทำงานพัฒนาแบบร่วมดำเนินกิจการให้มากที่สุด

ผู้วิจัยจะใช้ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างและนำการจัดการปกครองแบบร่วมดำเนินกิจการ (พัชรภา ตันตราจิน, 2563; อโศก พลบำรุง, 2566) วิเคราะห์ปัจจัยที่พบใน 3 มิติ ได้แก่ 1) มิติโครงสร้างและสถาบัน 2) มิติของลักษณะของผู้ขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่าย และ 3) มิติความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่าย โดยพิจารณาว่าปัจจัยใดทำให้การทำงานแบบร่วมดำเนินกิจการขององค์กรชุมชนคนตราดเกิดขึ้นและคงอยู่อย่างต่อเนื่อง ปัจจัยใดเป็นอุปสรรคต่อการทำงานรูปแบบดังกล่าว ผู้วิจัยมีสมมุติฐานว่าปัจจัยที่ขาดหายไปทำให้องค์กรชุมชนคนตราดไม่สามารถทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบร่วมดำเนินกิจการได้เต็มที่ ดังนั้น การยกระดับแนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงเป็นการเสนอแนะว่าเราจะทำให้ปัจจัยที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการทำงานแบบร่วมดำเนินกิจการเพิ่มขึ้นและลดลงได้อย่างไร

1) มิติโครงสร้างและสถาบัน ที่เอื้อต่อการเข้าร่วมทำโครงการและกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์กรชุมชนคนตราด ประกอบด้วย

(1) การปกครอง นโยบาย และกรอบกติกากฎหมาย

ปัจจัยกฎหมายที่เอื้อต่อการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบร่วมดำเนินกิจการขององค์กรชุมชนคนตราด คือ พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ที่สร้างช่องทางให้สภาองค์กรชุมชนมีสถานะที่ได้รับการรับรองทางกฎหมาย โดยเฉพาะมาตรา 22 ที่กำหนดให้องค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐสนับสนุนและทำความเข้าใจต่อสิ่งที่สภาองค์กรชุมชนตำบลและชุมชนร้องขอ จังหวัดตราดได้ใช้ประโยชน์จากกฎหมายนี้อย่างคุ้มค่า ดังเห็นได้จากความกระตือรือร้นในการก่อตั้งสภาองค์กรชุมชนทุกตำบล ทุกพื้นที่ของจังหวัดตราดมีโอกาในการทำงานแบบร่วมดำเนินกิจการและมีช่องทางในการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายเป็นอย่างมาก เมื่อหน่วยงานภาคีไม่ให้ความร่วมมือ องค์กรชุมชนคนตราดจะยื่นพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้หน่วยงานดู พร้อมทั้งชี้ให้เห็นหน้าที่ในการสนับสนุนของหน่วยงานที่ระบุอยู่ในแต่ละมาตรา ซึ่งถือว่าเป็นการผลักดันให้กฎหมายถูกนำไปใช้ในทางปฏิบัติมากขึ้น

ในส่วนของนโยบายการทำงาน โดยปกติ องค์กรชุมชนคนตราดซึ่งเป็นขบวนจังหวัดได้มีนโยบายการทำงานที่ยึดความต้องการของพื้นที่เป็นหลักและหลีกเลี่ยงการทำงานตามความต้องการหรือคำสั่งของหน่วยงานราชการ องค์กรชุมชนคนตราดจึงกำหนดเพียงประเด็นการพัฒนาเพื่อเปิดกว้างไว้ให้สภาองค์กรชุมชนระดับตำบลและพื้นที่ออกแบบโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยตนเอง นโยบายเช่นนี้เป็นวิธีประสานภาคีที่ต่างจากการทำงานตามสายบังคับบัญชาแบบเดิม หากแต่เป็นการทำงานแบบหุ้นส่วนที่มีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน นโยบายเช่นนี้มีส่วนช่วยให้การทำงานแบบร่วมดำเนินกิจการเป็นไปได้ด้วยดี

ปัจจัยกฎหมายและกฎระเบียบที่ทำให้การทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบร่วมดำเนินกิจการขององค์กรชุมชนคนตราดติดขัด เห็นได้จาก โครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตขัดกับกฎระเบียบภายในของหน่วยงานราชการ ยกตัวอย่างเช่น การสร้างบ้านมั่นคงให้แก่ชาวบ้านที่ตั้งบ้านเรือนชายฝั่งทะเลไม่สามารถทำได้เพราะติดกฎระเบียบของกรมเจ้าท่า เป็นต้น รวมทั้ง ข้อบังคับของโครงการที่มาจากหน่วยงานราชการโดยเฉพาะหน่วยงานส่วนกลางที่ “ยึดถือตามข้อกำหนดที่มาจากระเบียบทุกตัวอักษร” ไม่ปรับเปลี่ยนตามบริบทพื้นที่ จึงไม่เอื้อให้ภาคีความร่วมมือออกแบบกิจกรรมร่วมกัน ดังข้อกำหนดให้วัสดุซ่อมแซมบ้านพอเพียงให้เป็นหลักแทนการให้พื้นที่เลือกวัสดุไม้ที่ทนทานต่อการกัดกร่อนของภูมิอากาศชายฝั่งทะเลมากกว่า

(2) ทรัพยากรและความรู้ที่เอื้อต่อการสร้างความร่วมมือ

ปัจจัยทรัพยากรมนุษย์ที่เอื้อให้เข้าร่วมกลไกภาคีแบบร่วมดำเนินกิจการขององค์กรชุมชนคนตราดคือศักยภาพของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนคนตราดที่มีความเอาการเอางานเป็นอย่างมาก ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์พูดถึงฐานของการทำงานระดับตำบลที่เข้มแข็งมาจากการมีกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่มุ่งมั่นทำงานและรับผิดชอบในภาระหน้าที่อย่างจริงจัง

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยการแลกเปลี่ยนข้อมูลในส่วนที่รัฐ ไม่มีหรือมีไม่ครบถ้วน การเล็งเห็นว่าข้อมูลที่ต้องการตามความเป็นจริงเป็นสิ่งที่ทำให้โครงการและกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ประโยชน์แก่ผู้เดือดร้อนที่

แท้จริงทำให้องค์กรชุมชนคนตราดเติมเต็มข้อมูลของตนเองและแบ่งปันข้อมูลดังกล่าวให้แก่หน่วยงานรัฐใช้งานได้สะดวกขึ้น ข้อมูลที่นำไปแลกเปลี่ยน คือ ข้อมูลที่ลงทะเบียนด้วยตนเองแบบ “ลงพื้นที่ทุกหมู่บ้าน” และ “ข้อมูลเชิงลึก จากการบอกเล่าของสมาชิกเอง” และ ฐานข้อมูลกลุ่มสตรี เยาวชน และอาชีพในชุมชน

ปัจจัยเรื่องการแลกเปลี่ยนทรัพยากรเพื่อเติมเต็มในส่วนที่รัฐต้องการยังเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการเข้าร่วมดำเนินกิจการกับหน่วยงานภาคีเป็นอย่างมาก ผู้ให้สัมภาษณ์หลายคนกล่าวว่า พวกเขาจะหยิบยื่นผลประโยชน์ที่ได้จากโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่หน่วยงานที่เข้าร่วมเสมอ อย่างเช่น การให้ความดีความชอบและชื่อเสียงแก่เทศบาลด้วยการระบุงการสนับสนุนจากเทศบาลไว้ที่ป้ายที่มอบให้ผู้เดือดร้อนในวันรับมอบบ้านพอเพียงชนบท รวมทั้งกลยุทธ์การชักชวนหน่วยงานเข้าร่วมงานด้วยการหยิบยื่นความช่วยเหลือสิ่งที่หน่วยงานที่ตนเองต้องการให้เป็นภาคีก่อน หลังจากนั้นจึงร้องขอความช่วยเหลือหน่วยงานให้ช่วยสนับสนุนโครงการขององค์กรชุมชนคนตราดเป็นการตอบแทน

(3) การจัดโครงสร้างสถาบัน

ปัจจัยการจัดโครงสร้างองค์กรชุมชนคนตราดให้เอื้อต่อการสร้างกลไกภาคีเครือข่ายที่ทำงานแบบร่วมดำเนินกิจการคือ การจัดวางความรับผิดชอบขององค์กรชุมชนคนตราดไว้อย่างชัดเจนว่าจะทำหน้าที่ที่เลี้ยง

แก่สภาองค์กรชุมชน

แกสภาคองคกรชุมชนและประสานเชื่อมโยงงานของสภาเหล่านั้นให้เป็นภาพรวมของการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยของจังหวัดตราด รวมทั้งการสร้างคณะทำงานให้มีตัวตนจริงในรูปแบบที่เป็นทางการในการทำการระดมทุนที่นั้น เช่น โครงการองคกรที่มีประธาน รองประธาน เลขานุการ ฯลฯ รวมถึงแต่งตั้งตำแหน่งกรรมการในที่ประชุมร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัดที่ทำให้สภาองคกรชุมชนคนตราดสามารถทำหน้าที่ผลักดันแผนจากสภาองคกรชุมชนตำบลต่างๆบรรจุเข้าในแผนพัฒนาของหน่วยงานท้องถิ่นและผนวกรวมแผนเหล่านั้นกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดตราดในที่ประชุมระดับจังหวัดได้อย่างราบรื่น

ที่ตั้งของสำนักงานองคกรชุมชนคนตราดก็ถือเป็นปัจจัยการจัดโครงสร้างสถาบันอีกปัจจัยหนึ่ง สถานที่ตั้งที่ชัดเจนในทำเลที่เป็นหน่วยงานราชการ การจัดสำนักงานที่มีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่เสมอ และการแบ่งสัดส่วนของเลขานุการและประธาน มีส่วนช่วยให้องคกรชุมชนคนตราดมีความเป็นหน่วยงานทางการและมีสถานภาพองคกรที่น่าเชื่อถือ จึงเป็นโครงสร้างทางกายภาพที่เปิดให้หน่วยงานภาครัฐสักใจเนื้อชื้อใจ รวมทั้งเข้าถึงสมาชิกของสภาองคกรชุมชนคนตราดได้ง่าย จึงเข้าร่วมทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมได้มากขึ้น

(4) แรงจูงใจกับความท้าทายต่อความไม่แน่นอนของความสำเร็จ

ปัจจัยแรงจูงใจกับความท้าทายต่อความไม่แน่นอนของความสำเร็จนี้เป็นปัจจัยพบได้ชัดเจนในองคกรชุมชนคนตราด เนื่องจาก แรงจูงใจนี้เป็น

พื้นฐานการทำงานหลักของคนในองค์กรชุมชนคนตราด ทุกคนต่างมีความคิดว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวบ้านเป็นภาระหน้าที่ที่ยิ่งใหญ่เกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน และองค์กรเองไม่มีทรัพยากรที่มากพอที่จะทำสำเร็จได้เพียงลำพัง ดังจะเห็นได้จากวิธีคิดที่ว่า “การบูรณาการงานในชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน รวมถึงการใช้ทรัพยากรและงบประมาณร่วมกันจากหน่วยงานต่างๆ” รวมทั้ง ความพยายามในการแสวงหาการสนับสนุนจากคำพูดว่า “อะไรที่เราทำไม่ได้ ก็จะมีคนที่จะช่วยได้ เามาช่วย เามาเชื่อมโยง”

2) มิติลักษณะของผู้ขับเคลื่อนกลไกภาคี ที่เอื้อต่อการเข้าร่วมทำโครงการและกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์กรชุมชนคนตราด ประกอบด้วย

(1) ความเป็นผู้นำ

ผู้นำที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิกขององค์กรชุมชนคนตราด สภาองค์กรชุมชน และหน่วยงานภาคีเป็นปัจจัยที่สร้างความสำเร็จในการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบการร่วมดำเนินกิจการเป็นอย่างมาก ในการประสานหน่วยงานรัฐ บารมีของผู้นำองค์กรชุมชนคนตราดและสภาองค์กรชุมชนมีส่วนสำคัญให้หน่วยงานเข้าร่วมเป็นภาคี ผู้ให้สัมภาษณ์สะท้อนว่า ผู้นำขององค์กรชุมชนคนตราดพูดจน่าเชื่อถือและลงมือทำจริงจึงมี “เครดิต” ที่ดีมากพอที่ผู้ว่าราชการจังหวัดไว้วางใจและให้การสนับสนุนได้โดยง่าย รวมทั้งทำให้ผู้ทรงอิทธิพลและเป็นที่ยอมรับ

และเป็นที่ยึดถือของชาวบ้านในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้วิจัยมองว่า บารมีเหล่านี้ยังเกิดขึ้นจากเทคนิคในการติดต่อหน่วยงานรัฐ ที่ผู้นำหลายท่านใช้ อย่างเช่น การใช้บทบาทผู้นำน้อยของภาคประชาชนเมื่อ ต้องการความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การใช้สายสัมพันธ์ในการทำงาน เป็นต้น ผู้นำหลายคนมีทัศนคติที่เปิดรับความเห็น ของสมาชิกในองค์กรและภาคีที่เข้าร่วม อย่างเช่น การไม่ตั้งธงในใจเมื่อ ทำงานร่วมกับผู้อื่น การไม่แทรกแซงการทำงานของผู้นำพื้นที่ และการ เปิดช่องให้ความต้องการของพื้นที่เข้าสู่นโยบายระดับจังหวัด ความเป็น กันเองและเข้าถึงได้ง่าย เป็นต้น

(2) ความหลากหลาย

ความคล้ายคลึงกันของผู้นำองค์กรชุมชนคนตราดและผู้นำ หน่วยงานภาคีเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างภาคีเครือข่ายแบบร่วมดำเนิน กิจการ ผู้วิจัยมองว่า ผู้นำทั้งสองฝ่ายคือบุคคลากรที่ทำงานในภาครัฐและ ฝ่ายการเมือง ผู้นำองค์กรชุมชนคนตราดจำนวนมากรับราชการหรือเป็น นักการเมืองท้องถิ่น (เช่น ครูอาจารย์ ผู้ใหญ่บ้าน และปลัดอำเภอ) มา ก่อนและบางท่านยังดำรงตำแหน่งอยู่ ภูมิหลังการทำงานเช่นนี้ทำให้ผู้นำ องค์กรชุมชนคนตราดเข้าใจการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้ระบบ งบประมาณแผ่นดิน รวมถึงคุ้นเคยกับวัฒนธรรมการทำงานของ หน่วยงานรัฐ จึงเลือกวิธีประสานให้หน่วยงานรัฐมาสนับสนุนการทำงาน พัฒนาคุณภาพชีวิตชาวบ้านขององค์กรด้วยวิธีการเจรจา การเข้าหา

ข้าราชการที่ตนมีสายสัมพันธ์ด้วยอย่างละมุนละม่อม การใช้สายการบังคับบัญชาสั่งการให้บุคลากรในหน่วยงานภายใต้การปกครองให้ความร่วมมือ ซึ่งมีสำคัญต่อการสร้างความเป็นหุ้นส่วนร่วมการพัฒนา ระหว่างองค์กรชุมชนคนตราดและหน่วยงานรัฐ

(3) ความสัมพันธ์ทางอำนาจ

การรักษาดุลอำนาจระหว่างองค์กรชุมชนคนตราดและหน่วยงานภาควิชาให้มีอำนาจต่อรองใกล้เคียงกันถือเป็นปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการทำงานแบบร่วมดำเนินภารกิจเช่นกัน ดุลอำนาจนั้นเกิดจากฐานคิดในการทำงานขององค์กรชุมชนคนตราดที่ว่า “การทำงานที่เกิดขึ้นจะอยู่ได้ต้องมาจากภาคประชาชน ยึดหลักอัตลักษณ์เดิมเป็นฐานพร้อมกับการใช้ทรัพยากรของชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาชุมชน” รวมทั้ง การร่วมทำงานกับหน่วยงานภาครัฐอย่างเป็นทางการ โดยให้องค์กรชุมชนคนตราดและสภาองค์กรชุมชนมีฐานะเป็นองค์กรหนึ่งในวาระการประชุมของหัวหน้าภาคส่วนระดับอำเภอหรือระดับจังหวัด

ทั้งนี้ การรักษาดุลอำนาจดังกล่าวเป็นไปตามหลักการสร้างความเสมอภาคกับหน่วยงานภาควิชา เช่นเดียวกับการที่หน่วยงานราชการไม่มีอำนาจบังคับบัญชาขององค์กรชุมชนคนตราด ชุมชนคนตราดไม่ใช่อำนาจจากประชาชนในการสั่งการหรือกดดันให้หน่วยงานภาควิชาสนับสนุนตนเอง หากแต่ใช้การชักจูงใจให้หน่วยงานเหล่านั้นเห็นด้วยกับโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาและเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ ดังคำบอกเล่าวิธีการ

ประสานหน่วยงานที่ว่า

ประสานหน่วยงานที่ว่า “ถ่อมตัวสักนิด เวลาทำงาน” “ถ้าเขาปิดรับก็ไม่เป็นไร ไว้ค่อยเจอกัน แล้วคุยกันใหม่ ใช้ความคุ้นเคย” และ “เราไม่สามารถสั่งหน่วยงานได้ เป็นการขอร้องให้เค้าช่วยเรา”

การรักษาความเท่าเทียมทางอำนาจระหว่างองค์กรชุมชนคนตราดและหน่วยงานมักติดขัดเมื่อหน่วยงานเป็นเจ้าของงบประมาณและไม่เปิดโอกาสให้องค์กรชุมชนคนตราดเสนอความต้องการของตนและจำเป็นต้องทำตามกฎเกณฑ์ของผู้ให้บ อย่างเช่น หน่วยงานราชการทุกแห่งยกเว้น พอช. กำหนดให้เบิกค่าใช้จ่ายผ่านหน่วยงานตนเองเท่านั้น กฎการขอรับบ้านพอเพียงตามจำนวนครอบครัวที่ไม่อนุญาตให้สภาองค์กรชุมชนจัดสรรบ้านให้แก่ครอบครัวขยายที่เดือดร้อนเรื่องความแออัดของบ้านได้ เป็นต้น

3) มิติความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่าย ที่เอื้อต่อการเข้าร่วมทำโครงการและกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์กรชุมชนคนตราด ประกอบด้วย

(1) ความเชื่อมั่นและการสร้างความเข้าใจ

การได้รับความเชื่อมั่นที่หน่วยงานภาคีมีต่อองค์กรชุมชนคนตราดมีผลเป็นอย่างมากต่อการเข้าร่วมทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบร่วมดำเนินกิจการ ดังที่หน่วยงานปกครองท้องถิ่นอย่างเทศบาลตำบลบ่อพลอยสนับสนุนงบประมาณโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่องค์กรชุมชนคนตราดเพราะเชื่อมั่นว่าองค์กรชุมชนคนตราดทำงานให้

สำเร็จแน่นอน อีกทั้งยังมีสายสัมพันธ์ในการทำงานที่แน่นแฟ้นจาก
 พันธมิตรในการทำงานร่วมกันว่า “ปัญหาเป็นสิ่งที่แก้ไขได้ อาจไม่ได้สำเร็จ
 วันนี้ แต่สามารถแก้ปัญหาไปได้ทีละเล็กละน้อย”

นอกจากนี้ องค์กรชุมชนคนตราดยังสร้างความเข้าใจกับ
 หน่วยงานภาคีด้วยวิธีการเล่าความจริงให้แก่หน่วยงานที่ต้องการ
 ประสานทราบด้วยความจริงใจ เพื่อให้หน่วยงานเข้าใจสภาพความเป็น
 จริงและข้อติดขัดของโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนา วิธีนี้ช่วยลดความ
 คลางแคลงใจในการทำงานและเชื่อมั่นในการทำงานขององค์กรชุมชนคน
 ตราดเป็นอย่างมาก และพร้อมที่จะยอมรับความเสี่ยงจากการเข้า
 ร่วมงานพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกัน

(2) ความชอบธรรม

ความชอบธรรมในการเป็นตัวแทนภาคประชาชนที่สามารถ
 บริหารงบประมาณและระดมสมาชิกให้ทำพัฒนาคุณภาพชีวิตได้สำเร็จ
 เป็นปัจจัยที่ทำให้หน่วยงานภาคีเลือกทำงานแบบร่วมดำเนินกิจการกับ
 องค์กรชุมชนคนตราด ความชอบธรรมเหล่านั้นสร้างขึ้นจากการสื่อสาร
 ให้หน่วยงานภาคีรับรู้ว่าองค์กรชุมชนคนตราดเป็นหน่วยงานที่ได้รับรอง
 ทางกฎหมายอย่างเป็นทางการและตัวตนของคนทำงานที่ชัดเจนทำให้
 หน่วยงานภาคีจดจำสมาชิกและตำแหน่งงานของแต่ละคนได้ จึงมีการ
 ติดต่อขอให้องค์กรชุมชนคนตราดร่วมทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตกับ
 หน่วยงานตนเองเข้ามาอย่างสม่ำเสมอ

ปัจจัยที่ทำให้หน่วยงานลังเลใจที่จะเข้าร่วมทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตกับองค์กรชุมชนคนตราดและสภาองค์กรชุมชนคือ หน่วยงานขาดความเชื่อมั่นในศักยภาพในการทำงานและไม่เชื่อมั่นว่าโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตที่นำมาเสนอเพื่อขอการสนับสนุน

(3) ข้อตกลงและพันธะสัญญาร่วมกัน

ปัจจัยที่ทำให้องค์กรชุมชนคนตราดสนใจให้หน่วยงานภาคีเข้าร่วมทำงานแบบดำเนินกิจการร่วมกัน คือการสร้างข้อตกลงและพันธะสัญญาร่วมกัน กล่าวอีกอย่างคือ การทำให้หน่วยงานภาคีเป็นเจ้าของร่วมกับงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ในระดับจังหวัด องค์กรชุมชนคนตราดใช้วิธีการนำเสนอแนวคิด 5 ดีวิถีตราด ที่ใช้เป็นพันธะสัญญาร่วมในองค์กร นำเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อผลักดันให้แนวคิดนี้กลายเป็นวาระแห่งชาติของจังหวัดตราดได้สำเร็จ ในส่วนของพันธะสัญญาที่เป็นทางการ องค์กรชุมชนคนตราดได้จัดทำเอกสารลายลักษณ์อักษรที่เรียกว่าบันทึกความเข้าใจ (MOU) เพื่อสร้างข้อตกลงร่วมกันว่าภาคีที่เข้าร่วมมีภาระหน้าที่เพื่อผลักดันเป้าหมายของโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยึดร่วมกันสำเร็จได้อย่างไร

ในบางครั้ง องค์กรชุมชนคนตราดประสบปัญหาหน่วยงานภาคีรับผิดชอบโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่ให้ความสำคัญร่วมมือเข้าร่วม หลีกเลี่ยงการสร้างกรอบการทำงานและกฎระเบียบที่

ตอบรับ

ตอบรับการทำงานร่วมกับองค์กร ส่งบุคลากรมาร่วมงานในจำนวนที่ไม่เพียงพอให้งานสำเร็จ และส่งบุคลากรที่ไม่มีความรู้ความสามารถตรงตามภารกิจที่ร่วมทำงานกับองค์กรชุมชน การเข้าร่วมเพียงบางส่วนเช่นนี้ส่งผลให้การทำงานร่วมไม่สามารถสร้างเครือข่ายที่ทำงานระดับที่ต้องการการมีส่วนร่วมอย่างมากแบบดำเนินกิจการร่วมกันได้

(4) การพึ่งพาอาศัยกันของแต่ละกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน

ความรู้สึถึงถึงความสำคัญของการร่วมทำงานแบบกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาด้วยกันของหน่วยงานภาคีเป็นปัจจัยที่ทำให้การทำงานแบบร่วมดำเนินกิจการกับองค์กรชุมชนคนตราดเกิดขึ้น ในการประสานหน่วยงานภาคีองค์กรชุมชนคนตราดมักทำให้หน่วยงานที่เข้าร่วมและตนเองได้ผลประโยชน์ด้วยกันทั้งสองฝ่าย อันเกิดจากความสัมพันธ์ขององค์กรชุมชนคนตราดและหน่วยงานภาคีแบบพึ่งพาอาศัยกันเพื่อให้การแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตสำเร็จ ยกตัวอย่างเช่น การฝึกอบรมให้โครงการขององค์กรชุมชนคนตราดทำให้การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ทำกิจกรรมที่นับเป็นผลงานตามภารกิจของตนเอง เทศบาลได้รับการยอมรับจากประชาชนจากการประกาศในวันรับมอบบ้านพอเพียงว่าโครงการนี้สำเร็จเพราะเทศบาลเข้ามาช่วยเหลือสภาองค์กรชุมชนเสมอ เป็นต้น ในขณะเดียวกัน ผลงานที่มอบให้ กศน. และชื่อเสียงที่มอบให้เทศบาลเต็มใจสนับสนุนอย่างต่อเนื่องส่งผลให้องค์กร

ชุมชนคนตราดทำโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจและที่อยู่อาศัยได้สำเร็จอย่างต่อเนื่อง

ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดตราด

จากข้อค้นพบข้างต้น เราจะเห็นได้ว่า สภาองค์กรชุมชนคนตราดสร้างกลไกภาคีเครือข่ายด้วยการจัดการปกครองประเพณีร่วมดำเนินกิจการร่วมกันเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น การพัฒนาต้นแบบแนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายจึงเป็นการยกระดับต้นแบบแนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายไปสู่แนวคิดเชิงอุดมคติ นั่นคือ สภาองค์กรชุมชนคนตราดสร้างกลไกภาคีเครือข่ายแบบร่วมดำเนินกิจการร่วมกันมากยิ่งขึ้น และอาจพัฒนาไปสู่การทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยแบบร่วมดำเนินกิจการร่วมกันทั้งหมด ภาคประชาชนมีอำนาจในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตมากที่สุด

ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาต้นแบบแนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายของสภาชุมชนคนตราด โดยใช้ปัจจัยที่ไม่เอื้อต่อการสร้างและนำการจัดการปกครองแบบร่วมดำเนินการไปปฏิบัติที่พบในสภาองค์กรชุมชนคนตราดก่อนหน้านี้มาเป็นฐานในการสร้างข้อเสนอแนะ

1) มิติโครงสร้างและสถาบัน

ถึงแม้ว่าสภาองค์กรชุมชนคนตราดจะแก้ปัญหาหน่วยงานราชการหลีกเลี่ยงเข้าร่วมเป็นภาคีเพราะกังวลว่าเกินขอบเขตหน้าที่ของตนเองด้วยการทำความเข้าใจว่าพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ.

2551 กำหนดให้หน้าที่ “ส่งเสริม สนับสนุน ให้ความร่วมมือ” สภาองค์กรชุมชน ผู้วิจัยมองว่า พอช. ซึ่งมีฐานะเป็นผู้ผลักดันกฎหมายและใช้กฎหมายนี้เป็นกลไกในการพัฒนาองค์กรชุมชนน่าจะมีบทบาทในการเพิ่มการรับรู้หน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานรัฐ และทำให้ความเข้าใจเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับของหน่วยงานราชการ การทำเช่นนี้จะช่วยลดระยะเวลาในการประสานงานและลดความยุ่งยากในการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่สภาองค์กรชุมชนคนตราดและสภาองค์กรชุมชนอื่นๆ ทั้งนี้ หน่วยงานที่ควรดำเนินการเป็นอันดับต้นๆ คือ หน่วยงานภายใต้กระทรวงมหาดไทย เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหาชุมชนกับสภาองค์กรชุมชนตราดเมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่นๆ

2) แบบการร่วมดำเนินกิจการ

ปัญหาเรื่องระเบียบภายในของหน่วยงานราชการ ควรได้รับการมองว่าเป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง ไม่ใช่ปัญหาของกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนแต่ละแห่งและหน่วยงานแต่ละจังหวัด เพราะมีที่มาจากกฎหมายที่บังคับใช้และรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาที่นำไปใช้ทั่วประเทศ การออกหรือปรับกฎหมายเพื่อให้เกิดการออกแบบกฎกติการ่วมกันตามหลักของการร่วมดำเนินกิจการจึงควรเริ่มต้นจากการประสานงานกันระหว่างผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงที่กำกับการทำงานของสำนักงานประจำ

จังหวัดและ พอช. ที่มีอำนาจในการผลักดันการแก้กฎหมายหรือ กฎกระทรวง

3) มิติลักษณะของผู้ขับเคลื่อนกลไกภาคี

ถึงแม้ว่าองค์กรชุมชนคนตราดจะมีหลักการใช้ความต้องการของ ชุมชนและทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นตัวตั้งในการทำโครงการหรือ กิจกรรมการพัฒนา เพื่อช่วยภาคประชาชนในจังหวัดตราดมีส่วนร่วม และมีอำนาจในการออกแบบโครงการพัฒนาที่ตรงกับความต้องการของ ตนเองและหลีกเลี่ยงความสัมพันธ์แบบเป็นผู้ทำตามหน่วยงานราชการ อย่างไรก็ดีตาม สถานะของภาคร่วมที่ไม่มีทรัพยากรด้านการเงินที่เพียงพอ และประสานความร่วมมือหน่วยงานเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ เป็นสถานะที่เปิดโอกาสให้สภาองค์กรชุมชนคนตราดมีสถานะเป็นผู้ลง แรงทำโครงการพัฒนาตามกฎเกณฑ์และขั้นตอนของหน่วยงาน เพื่อ หลีกเลี่ยงการถูกระงับงบประมาณ กฎเกณฑ์ที่ไม่เอื้อให้สภาองค์กร ชุมชนคนตราดออกแบบกิจกรรมที่ตรงตามความต้องการของตนเองมา จากทั้งหน่วยงานราชการที่มีกฎระเบียบที่ตายตัว และหน่วยงานเอกชนที่ ตั้งเป้าหมายจากภารกิจการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ของตนเองฝ่าย เดียว ความสัมพันธ์เช่นนี้ไม่ใช่ว่าการออกแบบโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทุกช่วงวัยร่วมกันแบบการร่วมดำเนินกิจการ ดังนั้น การยกระดับให้เกิด การพัฒนาแบบร่วมดำเนินกิจการมากขึ้น อาจต้องเสริมสร้างอำนาจด้าน เศรษฐกิจด้วยการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมเพื่อลดการพึ่งพิง

งบประมาณจากหน่วยงานภาคีฝ่ายเดียว หรือ การปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้ให้งบประมาณสื่อสารตนเองในฐานะภาคีร่วมพัฒนาแทนสถานะเจ้าของโครงการ

4) มิติความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขับเคลื่อนกลไกภาคี

การสร้างควมไว้วางใจระหว่างหน่วยงานภาคีและความเชื่อมั่นต่อกันคือปัจจัยที่สำคัญต่อการความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นระหว่างสภาองค์กรชุมชนคนตราดและหน่วยงานเหล่านั้น การสื่อสารที่บอกเล่าถึงอุปสรรคและความยากลำบากระหว่างกระบวนการทำงานร่วมกัน รวมทั้งการสื่อสารด้วยเรียบง่ายและจริงใจที่บ่งบอกถึงความต้องการที่ชัดเจนเป็นสิ่งที่ส่งผลดีต่อความไว้วางใจกันภายในกลไกภาคีเครือข่าย การยกระดับการทำงานแบบร่วมดำเนินกิจการที่ให้ความสำคัญการทำงานแบบมีเป้าหมายใหม่ร่วมกันตลอดกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงน่าจะเป็นการให้ความสำคัญกับการสื่อสารจากหน่วยงานภาคีที่มีความตรงไปตรงมา สื่อสารความต้องการแบบกระชับและชัดเจน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย สื่อสารในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความต้องการและบริบทของท้องถิ่น ปรับสมดุลระหว่างภาษาวิชาการและภาษาชาวบ้านเพื่อลดระยะห่างระหว่างเมื่อชาวบ้านและหน่วยงานต้องดำเนินการกิจการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยกัน

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบร่วมดำเนินกิจการ คือ บุคคลากรไม่เพียงพอต่อการะงาน ข้อเสนอแนะที่อาจ

ทำให้ปัจจัยอุปสรรคนี้อลดลงมี 2 ข้อ คือ ข้อแรก การแก้ไขจากปัจจัยภายนอกสภาองค์กรชุมชน นั่นคือ การปรับเปลี่ยนแนวคิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของหน่วยงานโดยการปรับวิธีคิดจากการเข้าร่วมเพียงเพื่อตอบรับการประสานงานจากสภาองค์กรชุมชนหรือการทำตาม พรบ. สภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 เป็นการเข้าร่วมในฐานะภาคีที่ร่วมดำเนินกิจการแบบเต็มตัว เพราะมีเป้าหมายของความสำเร็จที่ออกแบบไว้ร่วมกัน ข้อที่สองคือ การเปลี่ยนจากภายในสภาองค์กรชุมชนคนตราดเอง นั่นคือ ด้วยการปรับเปลี่ยนการทำงานเป็นชักชวนให้หน่วยงานภาคีร่วมออกแบบโครงการร่วมกันตั้งแต่ต้น แทนวิธีการประสานงานแบบขอความช่วยเหลือรายการกิจกรรมหรือขอเพียงการสนับสนุนทรัพยากรงบประมาณและสิ่งของ การเปลี่ยนวิธีประสานภาคีเช่นนี้น่าจะกระตุ้นการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาคีให้เกิดขึ้นตลอดกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิต และผลักดันให้โครงการที่ยังประสบปัญหานี้เปลี่ยนเป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ภารกิจที่หน่วยงานทำร่วมกันช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างแท้จริง

2.2.4 การดำเนินงานของขบวนชุมชนองค์กรชุมชนจังหวัดสตูล

การศึกษาเรื่อง การบูรณาการภาคร่วมพัฒนาเพื่อส่งเสริมชุมชนเข้มแข็งสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย โดยอาศัยกระบวนการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มผู้นำขบวนองค์กรชุมชน และภาคประชาสังคม

ต่างๆ

ต่างๆ ในจังหวัดสตูล จากตัวแทนงานประเพณีและเชิงพื้นที่ที่มีผลการศึกษา ดังนี้

1. การขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยแบบบูรณาการ บริบทการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยในภาพรวมของจังหวัดสตูล พบว่า มีประเด็นในการ ดำเนินการอย่างหลากหลาย ผ่านสภาองค์กรชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มการพัฒนาเชิงประเด็น เช่น ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านเด็กและเยาวชน การศึกษา การส่งเสริมอาชีพ ด้านที่อยู่อาศัย และด้านสวัสดิการชุมชน

การขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย อาศัยปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 2 ส่วน คือ

1) ปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้นำในกระบวนการพัฒนามีศักยภาพสูง และกระจายตัวปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตในหลากหลายประเด็น เชื่อมการทำงานเป็นเครือข่ายผ่านสภาองค์กรชุมชนทั้งในรูปแบบข้อมูลข่าวสาร ทรัพยากรการดำเนินงาน ตลอดจนการเป็นตัวกลางระหว่างประเด็นการพัฒนาใน จังหวัดกับหน่วยงานและเครือข่ายการพัฒนาภายนอก

2) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน สถาบันการศึกษา องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และหน่วยงานพัฒนาเอกชนต่าง ๆ ได้เข้ามาสนับสนุนภารกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในรูปแบบต่างๆ เช่น เงินทุน

สนับสนุน ปัจจัยการผลิต องค์ความรู้ การเป็นตัวกลางด้านการตลาด ตลอดจนการให้การรับรองหรือการให้รางวัลเพื่อยืนยันความสำเร็จ

ทั้งนี้พิจารณาจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้นำในกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่ากิจกรรมงานพัฒนาภาคประชาชน ประชาสังคมที่ดำเนินการมีความเกี่ยวข้องและครอบคลุมการดูแลคนทุกช่วงวัย ตั้งแต่เด็ก สตรี ผู้พิการ ผู้สูงอายุ รวมถึงกลุ่มเปราะบางต่างๆ ครอบคลุมทั้งด้านสุขภาพ เช่น การดูแลเด็กแรกเกิด การให้ความช่วยเหลือทางการเงินสำหรับเด็กแรกเกิด และการส่งเสริมสุขอนามัย รวมถึงการดูแลด้านการศึกษาและสิทธิประโยชน์จากภาครัฐ เช่น บัตรผู้พิการ บัตรผู้สูงอายุ และบัตรคนจน เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิที่ตนพึงได้รับตั้งแต่เกิดจนถึงเสียชีวิต หรือการพัฒนาสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย ซึ่งประกอบด้วยโครงการบ้านพอเพียง บ้านมั่นคง การสร้างหรือซ่อมแซมบ้านใหม่

นอกจากนี้ยังมีการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และการส่งเสริมอาชีพ ความช่วยเหลือด้านกระบวนการยุติธรรมก็เป็นส่วนหนึ่งในการกิจ โดยดูแลผู้ที่ได้รับความเสียหายหรือไม่ได้รับความเป็นธรรมในชุมชน รวมถึงกิจกรรมที่เข้าไปช่วยเหลือในระดับครอบครัว เช่น การดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ช่วยเหลือ ดูแลสวัสดิการขั้นพื้นฐานต่างๆ ช่วยเหลือด้านการศึกษา และมีส่วนต่อการ

พัฒนาสังคมที่มีการมุ่งเน้นไปยังความสัมพันธ์ของครอบครัว ซึ่งเป็นการมองเห็นต้นเหตุไม่ใช่เพียงการแก้ไขที่ปลายเหตุ

ดังนั้นกล่าวได้ว่าบริบทการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยในภาพรวมของจังหวัดสตูล เป็นการสอดประสานจากปัจจัยภายในซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้นำการพัฒนาที่มีจำนวนมากและหลากหลายประเด็น มีการจัดตั้งกลุ่มหรือเครือข่ายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเด็นต่างๆ และมีการสื่อสารความร่วมมือและขับเคลื่อนงานในระดับจังหวัดผ่านเครือข่ายที่มีชื่อว่า “รักจังสตูล” ส่วนปัจจัยภายนอกที่เข้าไปหนุนเสริมมีทั้งองค์กรภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน ทำให้การขับเคลื่อนกลไกการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นทั้งในเรื่องงบประมาณ องค์ความรู้ ปัจจัยการผลิต ตลอดจนการขยายเครือข่ายความร่วมมือให้กว้างขวางออกไปในจังหวัดต่างๆ

กระบวนการทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกมิติในพื้นที่จังหวัดสตูล ในจังหวัดสตูลมีการเคลื่อนไหวงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างหลากหลาย ผ่านกลุ่มที่จัดตั้งเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มีเป้าหมายต่างๆ เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งการเกิดขึ้นของกลุ่มต่างๆ เกิดจากการเผชิญปัญหาภายใน เช่น รายได้ไม่เพียงพอ สวัสดิภาพและภัยคุกคามที่มีต่อประชาชน หรือการมองเห็นโอกาสในการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเป็นต้น

มีอยู่ในชุมชน เป็นต้น ลักษณะการทำงานโดยส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นการทำงานเชิงเดี่ยวของแต่ละประเด็นการพัฒนา แต่มีการบูรณาการระหว่างกลุ่ม หรือประชาชนหนึ่งคนสามารถเข้าร่วมการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตในหลายๆ ประเด็นสามารถจำแนกอธิบายได้ดังนี้

1) การก่อตัวของประเด็นการพัฒนา เกิดขึ้นใน 2 ปัจจัยหลัก กล่าวคือ

1.1) สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน พบว่า ประชาชนจังหวัดสตูลต่างเผชิญสภาพปัญหาทางสังคมเหมือนเช่นสังคมอื่นๆ โดยทั่วไป และเมื่อพิจารณาเฉพาะปัญหาคุณภาพชีวิตพบว่า สภาพปัญหาครอบคลุมในทุกมิติกล่าวคือ ด้านสุขอนามัย ด้านการศึกษา ด้านความยากจนและการมีอาชีพที่สามารถเลี้ยงชีพได้อย่างเพียงพอ ด้านปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือปัญหาด้านสวัสดิการสังคม เป็นต้น ซึ่งพบว่ามีกรรวมกลุ่มของเครือข่ายต่างๆ ในพื้นที่ในนามของกลุ่ม“รักจังสตูล” ซึ่งประกอบด้วยองค์กรต่างๆ มากกว่า 30 องค์กร โดยรวมกลุ่มนี้ช่วยให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับชุมชนมีความครอบคลุมและยั่งยืน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ได้กล่าวถึงบทบาทของกลุ่มเครือข่ายว่ามีกลุ่มเปราะบางและกลุ่มภาวะเสี่ยงที่ได้รับการช่วยเหลือจากเครือข่าย “รักจังสตูล” แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการรวมกลุ่มและการสนับสนุนจากเครือข่ายต่างๆ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดสตูล ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขอนามัย การศึกษา หรือการ

หรือการคุ้มครองทางสังคม การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและความร่วมมือจากทุกภาคส่วนมีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกมิติ

1.2) นโยบายการพัฒนาของรัฐ พบว่า การทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตในจังหวัดสตูล มีการดำเนินการผ่านการสนับสนุนหรือส่งเสริมจากรัฐ สามารถยกระดับการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การยกระดับกองทุนหมู่บ้านเป็นสถาบันการเงินชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจนมีผลการรับรองคุณภาพ การคงอยู่ของกองทุนสวัสดิการชุมชนและสามารถขยายจำนวนสมาชิกอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

2) การเคลื่อนไหวของงานพัฒนาคุณภาพชีวิต

2.1) บริบทการเคลื่อนไหวงานพัฒนาคุณภาพชีวิตในพื้นที่ พบว่า การเคลื่อนไหวงานพัฒนาคุณภาพชีวิตมีการดำเนินการในหลายระดับนับตั้งแต่ระดับกลุ่มบุคคล ระดับชุมชน ระดับตำบล เครือข่ายเชิงประเด็น และมีการสอดประสานกันผ่านสภาองค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์การภาคประชาสังคมในนาม “รักจังสตูล” เป็นต้น ซึ่งการเคลื่อนไหวงานพัฒนาคุณภาพชีวิตในพื้นที่เกิดจากสภาพปัญหาที่คนในชุมชนประสบแล้วเกิดการรวมกลุ่มกันเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ และมีภาคีเครือข่ายเข้ามาหนุนเสริม โดยการดำเนินงานของกลุ่มต่างๆ ในชุมชนมีทั้งที่เกิดขึ้นเองและได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย โดยมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการต่างๆ เช่น การฝึกอบรมและการสร้าง

กลุ่มอาชีพ นอกจากนี้ยังมีการใช้กองทุนฌาปนกิจในวัดและมัสยิดเพื่อขยายสมาชิกและให้สวัสดิการในด้านต่างๆ รวมถึงการสนับสนุนการคลอดบุตร การช่วยเหลือผู้ยากจน และการจัดตั้งยังชีพในช่วงโควิด-19 การดำเนินงานยังครอบคลุมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกช่วงวัย ตั้งแต่เด็กแรกเกิดจนถึงผู้สูงอายุ โดยเน้นการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน การพัฒนาคน และการเก็บข้อมูลเพื่อแก้ปัญหาอย่างตรงจุด นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมความมั่นคงด้านอาหารและการจัดการขยะ รวมถึงการสร้างเครือข่ายธนาคารต้นไม้และธนาคารขยะในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความยั่งยืนและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2.2) สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไข พบว่าการเคลื่อนไหวงานพัฒนาคุณภาพชีวิตในจังหวัดสตูลประสบปัญหาบ้างเป็นปกติ เช่น ปัญหาด้านทรัพยากรการทำงาน ปัญหาความไว้วางใจซึ่งกันและกันในกระบวนการทำงาน ปัญหาการแทรกแซงทางการเมือง หรือปัญหาการสร้าง ความเข้าใจกับประชาชนเป้าหมายของกิจกรรม/โครงการ เป็นต้น ซึ่งในการแก้ไขปัญหานั้นพบว่า สตูลเน้นการใช้พื้นที่กลางในการสื่อสารทางสังคมและการแก้ไขปัญหาลำบากต่างๆ ในการทำงาน เช่น องค์กรทางศาสนา สภาองค์กรชุมชน หรือ เครือข่ายรักจังสตูล เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป กระบวนการทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกมิติในพื้นที่จังหวัดสตูลเริ่มจากการก่อตัวของประเด็นปัญหาการพัฒนา ซึ่งพบว่าเกิดจากหลายส่วนด้วยกัน คือ สภาพปัญหาและความต้องการของ

ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับสภาพทางเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม ปัญหาความมั่นคง ปลอดภัย หรือการเล็งเห็นถึงความยั่งยืนของทรัพยากรต่างๆ นอกจากนี้ นโยบายของรัฐที่กำหนดมาในแต่ละช่วงเวลา พบว่ามีการบริหารจัดการ ขยายผลและต่อยอดจนประสบความสำเร็จในหลายชุมชน

3) การสร้างเครือข่ายการทำงาน

3.1) บริบทการสร้างเครือข่ายการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิต

การทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับชุมชนมีการสร้างร่วมมือกัน ระหว่างกลุ่มในด้านแรงงาน การจัดหาทรัพยากร การสร้างเสริมความรู้ โดยการสร้างเครือข่ายนั้น มีทั้งเครือข่ายการทำงานในระดับชุมชน และ เครือข่ายการทำงานกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก ซึ่งการสร้าง เครือข่ายนี้ทำให้กระบวนการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนมี ความคล่องตัวมากขึ้น และสามารถขยายงานได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ส่วนการประสานงานระดับจังหวัด เป็นการดำเนินการผ่านสภาองค์กร ชุมชนจังหวัดสตูล ซึ่งมี ลักษณะเป็นการประสานงานเชิงนโยบายจาก ส่วนกลางสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ มีความใกล้ชิดกับระบบราชการสูง ในด้านการบริหารงาน และการบริหารงบประมาณ อย่างไรก็ตามเมื่อ พิจารณาเฉพาะในการยกระดับคุณค่าการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของ พื้นที่ สภาองค์กรชุมชนจังหวัดสตูลมีส่วนสำคัญในการขยายการทำงาน ตลอดจนผลสำเร็จของงานให้ได้รับการรับรู้ และการยกย่องในวงกว้าง

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า การสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน โดยองค์กรต่างๆ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เช่น อบต., อบจ., และหน่วยงานด้านการเกษตรและพัฒนาที่ดิน ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายและการทำงานร่วมกับชุมชนในระดับต่างๆ ยังช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความเชื่อมั่นในชุมชน การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกช่วงวัยได้รับการสนับสนุนจากโครงการต่าง ๆ เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิต การจัดการด้านสุขภาพ และการส่งเสริมอาชีพ ทั้งนี้มีการวางแผนและการทำงานร่วมกันของชุมชนอย่างเป็นระบบเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาแก้ไขปัญหา

การสร้างเครือข่ายการทำงานของภาคประชาสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนทุกช่วงวัยของจังหวัดสตูล มีการสร้างเครือข่ายทั้งภายในชุมชน ระหว่างชุมชน และเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก โดยมีเป้าหมายที่แตกต่างกันไปตามแต่สภาพบริบทการทำงาน กล่าวคือ หากเป็นการสร้างเครือข่ายภายในชุมชนหรือระหว่างชุมชนจะมีลักษณะของการเพิ่มจำนวนแรงงาน หรือแลกเปลี่ยนทรัพยากรบุคคล การจัดการหรือแลกเปลี่ยนทรัพยากรการผลิตต่างๆ หรือการสร้างความสัมพันธ์ผ่านการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือกองทุนต่างๆ เพื่อการจัดสรรสวัสดิการสังคม ส่วนการสร้างเครือข่ายกับบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก เป็นลักษณะของ

การแสวงหาแหล่งทุน องค์ความรู้ การประชาสัมพันธ์หรือการขยายตลาดของผลิตภัณฑ์ชุมชน หรือการได้รับการรับรองมาตรฐานหรือรางวัลต่างๆ เป็นต้น

2.การยกระดับการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย แบบบูรณาการ

การยกระดับแนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยเชิง บูรณาการ คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์บริบทการบริหารงาน “กองทุนสวัสดิการชุมชน” ของจังหวัดสตูลเพื่อสะท้อนจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค ตลอดจนการสร้างข้อเสนอในการพัฒนาเป็น “ต้นแบบ” การดำเนินการดังนี้

1. การดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นการดำเนินการตามคู่มือการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) นับตั้งแต่การประชุมแกนนำ การชักชวนสมาชิกเพื่อเข้ามาเป็นองค์ประกอบในการจัดตั้งกองทุนชุมชน ตำบลในส่วนการวางแผนงานในลักษณะของการเป็นภาคีเครือข่ายระดับจังหวัดนั้น พบว่า มีการจัดตั้งคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนระดับจังหวัด เพื่อทำหน้าที่ในการประสานงานด้านนโยบาย และการปฏิบัติ

2.การจัดองค์กรเป็นไปตามคู่มือการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบล ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) โดยมีคณะกรรมการกองทุนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานกองทุน ซึ่ง

ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ประชาสัมพันธ์ ฝ่ายทะเบียน และฝ่ายตรวจสอบส่วนการดำเนินงานในรูปแบบภาคี เครือข่ายระดับจังหวัด พบว่า นอกจากการแต่งตั้ง คณะกรรมการกองทุน สวัสดิการชุมชนระดับจังหวัดแล้ว ยังมีการแบ่งเขตในการบริหารงาน กองทุนเป็นโซน ต่างๆ 3 โซนเพื่อทำหน้าที่ในการสนับสนุน ส่งเสริม บทบาทการบริหารงานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล 3.การบังคับบัญชา หรือสั่งการ เป็นไปตามคู่มือการบริหาร กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล ของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) โดยอำนาจสั่งการอยู่ ในรูปแบบคณะกรรมการ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งของตนการบังคับ บัญชาหรือสั่งการในรูปแบบภาคีเครือข่ายระดับจังหวัด พบว่า ประสบ ปัญหาพอสมควร เนื่องจากการบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการ ระดับจังหวัด ไม่มีระเบียบหรือข้อกำหนด รองรับ อำนาจสั่งการไม่มี เพราะอำนาจที่แท้จริงอยู่ที่คณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล ซึ่งต่างก็มี อิสระต่อกัน ขณะที่การบริหารงานของระบบโซน 3 โซนนี้นี้ก็ ยังไม่พบผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม

4.การประสานงานการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการตำบล เป็น บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการในแต่ละตำแหน่งหน้าที่ โดยการ ประสานงานมีลักษณะเป็นแนวนราบ (Horizontal Communication) กล่าวคือ เป็นการประสานงานในลักษณะระหว่างคนในระดับเดียวกัน มี

ความเป็นเครือญาติ

ความเป็นเครือญาติ เพื่อนบ้าน หรือสมาชิกในชุมชนเหมือนกัน แต่อยู่ภายใต้ระเบียบข้อบังคับของกองทุน ส่วนการประสานงานของภาคีเครือข่ายระดับจังหวัดนั้น เป็นการสื่อสารแนวราบ เช่นเดียวกัน เพียงแต่การยึดโยงของคณะกรรมการระดับจังหวัดนั้น มีลักษณะของบุคคลที่มีตำแหน่งเป็น ประธานกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลเหมือนกัน ไม่มีระเบียบหรือข้อกำหนดในการควบคุมการทำงาน ดังนั้น การประสานงานและการดำเนินการต่อจึงเป็นลักษณะของความพึงพอใจส่วนบุคคล

5.การควบคุมของกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นไปตามระเบียบ/ข้อบังคับของ กองทุน โดยเฉพาะในหมวดที่เกี่ยวข้องกับการเงิน บัญชี และการตรวจสอบภายใน ส่วนการควบคุมของ คณะกรรมการระดับจังหวัดยังไม่พบระบบการดำเนินงาน

2.2.5 การดำเนินงานของขบวนชุมชนองค์กรชุมชนจังหวัดยะลา

การศึกษาเรื่อง การบูรณาการภาควิชาการเพื่อส่งเสริมชุมชนเข้มแข็งสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย โดยอาศัยกระบวนการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มผู้นำขบวนองค์กรชุมชน และภาคประชาสังคมต่างๆ ในจังหวัดยะลา จากตัวแทนงานประเด็นและเชิงพื้นที่ที่มีผลการศึกษา ดังนี้

1. การขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ทุกช่วงวัยแบบบูรณาการ บริบทการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยใน
ภาพรวมของจังหวัดยะลา พบว่า มีประเด็นในการดำเนินการอย่าง
หลากหลาย ผ่านสภาองค์กรชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มการ
พัฒนาเชิงประเด็น เช่น ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านเด็กและเยาวชน
ด้านที่อยู่อาศัย และด้านสวัสดิการชุมชน

การขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุก
ช่วงวัย อาศัยปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 2 ส่วนคือ

1) ปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้นำในกระบวนการพัฒนามีจำนวนมาก
และมีความยึดโยงกับแหล่งทรัพยากรต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และ
องค์กรศาสนา ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดมีบทบาทสำคัญในการ
ขับเคลื่อนงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ โดยทำ
หน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานการปฏิบัติระหว่างพื้นที่เป้าหมายกับ
ส่วนราชการ และองค์กรภาคีร่วมในการพัฒนาต่างๆ มีการทำงานร่วมกับ
วิทยาลัยชุมชนและภาควิชาการจากราชภัฏยะลา อาทิเช่น ส่งเสริมการ
ปลูกผักปลอดสารพิษ ทั้งนี้ได้มีการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นส่วนสำคัญ
ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน นอกจากนี้ยังมีการรณรงค์เรื่อง
อาหารปลอดภัยและการส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพที่ดีขึ้น
การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนในแต่ละตำบลช่วยให้ชาวบ้านสามารถ
จัดการตนเองและมีสวัสดิการที่มั่นคง โดยมีการสนับสนุนจากหน่วยงาน

ภาครัฐและภาคประชาสังคม การสร้างเครือข่ายและการทำงานร่วมกันในระดับชุมชนและจังหวัด

2) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และหน่วยงานพัฒนาเอกชนต่างๆ ได้เข้ามาสนับสนุนภารกิจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในรูปแบบต่างๆ ประเด็นสำคัญคือพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่รับงบประมาณในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจำนวนมาก ผ่านหน่วยงานราชการและองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ ทำให้การเคลื่อนไหวงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตมีอย่างหลากหลาย และซับซ้อนทั้งในแง่ของหน่วยงานที่จัดโครงการและประชาชนที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยในภาพรวมของจังหวัดยะลา มีการขับเคลื่อนในหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน โดยมีประเด็นที่แตกต่างหลากหลาย เช่น ในเรื่องศาสนาและวัฒนธรรม การส่งเสริมอาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบาง การจัดสวัสดิการที่อยู่อาศัย การพัฒนาเด็กและเยาวชน การส่งเสริมค่านิยมประชาธิปไตยและความเป็นพลเมือง และกองทุนสวัสดิการชุมชน เป็นต้น ปัจจัยที่นำไปสู่การเคลื่อนไหวงาน คือ การมีผู้นำภาคประชาสังคมที่มีศักยภาพในการทำงานและการเชื่อมประสานระหว่างหน่วยงานที่สนับสนุนงบประมาณกับประชาชนผู้จะต้องได้รับการพัฒนา นอกจากนี้

ถ้าพิจารณาในแง่ของการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในพื้นที่ จังหวัดยะลาซึ่งเป็นพื้นที่พัฒนาพิเศษเฉพาะกิจ พบว่ามีหน่วยงานภาครัฐ เข้ามาดำเนินการจำนวนมาก และมีงบประมาณอุดหนุนเป็นประจำทุกปี

กระบวนการทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกมิติในพื้นที่ จังหวัดยะลา สามารถจำแนกอธิบายได้ ดังนี้

การก่อตัวของประเด็นการพัฒนา เกิดขึ้นใน 2 ปัจจัยหลัก กล่าวคือ

1) สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน พบว่า ในจังหวัด ยะลามีการเคลื่อนไหวงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างหลากหลาย โดยส่วนราชการต่างๆ ในพื้นที่ ทั้งนี้การเคลื่อนไหวงานการพัฒนา คุณภาพชีวิตของภาคประชาชนนั้น ภาพที่เด่นชัดมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมหรือการรับงบประมาณจากหน่วยงานรัฐมาดำเนินการ ด้วยสภาพ ฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนที่ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ทำให้มีการ ส่งเสริมอาชีพแก่ประชาชนในรูปแบบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่าง หลากหลาย ผ่านหน่วยงานรัฐหลายหน่วยงาน เช่น หน่วยงานในสังกัด กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือสถาบัน การศึกษาในพื้นที่ เป็นต้น ซึ่งจากการสัมภาษณ์ยังไม่พบว่ามีกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จ และดำเนินการในรูปแบบวิสาหกิจ ชุมชนอย่างแท้จริง

ประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกช่วงวัยนั้น พบว่าส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการโดยรัฐ หรือรัฐร่วมมือกับภาคประชาสังคม เช่น ประเด็นด้านที่อยู่อาศัย ผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน สวัสดิการชุมชน เป็นต้น สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ดำเนินการโดยองค์กรทางศาสนา เช่น มูลนิธิ มัสยิด โรงเรียนสอนศาสนา พบว่ามุ่งเน้นไปในประเด็น การพัฒนาเด็กและเยาวชน และการสงเคราะห์เด็กกำพร้า ด้านการศึกษาและศาสนา มีการเรียนการสอนกีรออาตี (การเรียนอัลกุรอาน) และการอบรมครูสอนศาสนาในมัสยิด การสนับสนุนกิจกรรมของเด็กในวันสำคัญต่างๆ และการจัดการแข่งขันกีฬาสัมพันธ์ชุมชนเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน การดำเนินงานนี้ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่น

นโยบายการพัฒนาของรัฐ พบว่า พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จัดอยู่ในพื้นที่พัฒนาพิเศษ เนื่องมาจากปัญหาความรุนแรงของพื้นที่ ก่อปรกับประชาชนยังมีปัญหาคุณภาพชีวิตในหลายด้าน เช่น ความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน เศรษฐกิจ การศึกษา สาธารณสุขฯ เป็นต้น ทำให้รัฐมีนโยบายในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นกรณีพิเศษผ่านกลไกของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และส่วนราชการเฉพาะกิจของกระทรวงต่างๆ ดังนั้นการเคลื่อนไหวงานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจึงมีหลากหลายประเด็นและมีปริมาณของกิจกรรม/โครงการจำนวนมากตามไปด้วยทั้งในรูปแบบที่รัฐ

ดำเนินงานเอง และการสนับสนุนงบประมาณแก่ภาคประชาชนในการดำเนินการ ทั้งนี้นโยบายหรือกิจกรรมการพัฒนาต่างๆของรัฐมีทั้งส่งผลดีหรืออาจส่งผลกระทบในเชิงลบต่อคนในพื้นที่ โดยเฉพาะเงื่อนไขที่ไม่สอดคล้องกับหลักศาสนา ยกตัวอย่างเรื่องกัญชาเสรี

กล่าวโดยสรุป การก่อตัวของประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยของจังหวัดยะลา เกิดขึ้นด้วยสภาพทางเศรษฐกิจที่ประชาชนยังมีสัดส่วนที่ยากจนสูง สภาพทางสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายและมีความขัดแย้ง ตลอดจนปัญหาความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินอันเนื่องมาจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ทำให้เกิดกิจกรรมโครงการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการดำเนินการของรัฐเป็นจำนวนมากผ่านหน่วยรับงบประมาณที่เป็นส่วนราชการต่างๆ ของพื้นที่ นอกจากนี้ภาคประชาสังคมเองก็ได้ออกมาเคลื่อนไหวในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในลักษณะองค์กรมูลนิธิ องค์กรประชาสังคม หรือกลุ่มอาชีพต่างๆ โดยส่วนใหญ่มีการเชื่อมโยงการทำงานกับภาครัฐในลักษณะรับการสนับสนุนงบประมาณหรือการพัฒนาองค์ความรู้ ส่วนในมิติของการดำเนินงานภายใต้การกำกับของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) มีการขับเคลื่อนงานผ่านขบวนองค์กรชุมชนจังหวัด สมาองค์กรชุมชน ในประเด็นกองทุนสวัสดิการชุมชน การส่งเสริมอาชีพ โครงการบ้านมั่นคง

การสร้างเครือข่ายการทำงาน พบว่า การทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงเครือข่ายในระดับชุมชนยังไม่ปรากฏภาพที่เด่นชัด และยังไม่สามารถยืนยันได้ว่ามีกิจกรรม โครงการ หรือประเด็นการพัฒนาใดที่เกิดเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนระหว่างองค์กรภาคประชาชนด้วยกัน ขณะที่เครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรภาคประชาสังคมกับหน่วยงานของรัฐนั้นมีเป็นจำนวนมาก

อย่างไรก็ตามก็ได้มีรูปแบบการดำเนินงานพัฒนาชุมชนในพื้นที่ตำบลบาลอและจังหวัดยะลา มีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและองค์กรชุมชนเพื่อตอบสนองต่อปัญหาสังคมและเศรษฐกิจในพื้นที่ ตัวอย่างเช่น การสร้างส้วมให้ชาวบ้านและการจัดหาน้ำในช่วงอุทกภัย โดยความร่วมมือระหว่างเทศบาลและชลประทาน รวมถึงการซ่อมแซมและสร้างบ้านใหม่ผ่านการเชื่อมโยงงบประมาณจาก พอช.และองค์กรปกครองท้องถิ่น การดำเนินงานในลักษณะนี้ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้กระบวนการเวทีประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ สภาองค์กรชุมชนได้ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนและสนับสนุนการพัฒนาทั้งในด้านคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของชาวบ้าน เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและการจัดทำแผนพัฒนาองค์กร นอกจากนี้ ยังพบปัญหาด้านการเชื่อมโยงนโยบาย การบริหาร

งบประมาณ และความต่อเนื่องของการดำเนินงานในชุมชน ซึ่งเป็นความท้าทายในการผลักดันให้จังหวัดยะลาเป็นเมืองน่าอยู่

ทั้งนี้การสร้างเครือข่ายการทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยในพื้นที่จังหวัดยะลามีการดำเนินงานผ่านสภาองค์กรชุมชน โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนในพื้นที่เป็นตัวกลางในการขับเคลื่อนในรูปแบบการส่งเสริมกระบวนการทำงาน การส่งเสริมความรู้ รวมไปถึงการสนับสนุนงบประมาณ การทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนพบว่ามีความหลากหลายประเด็น แต่การสร้างเครือข่ายการทำงานเชิงประเด็นระหว่างองค์กรภาคประชาสังคมโดยตรงยังไม่ปรากฏภาพที่เด่นชัด

การประสานงานระดับจังหวัด เป็นการดำเนินการผ่านขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัด ซึ่งมีลักษณะเป็นการประสานงานเชิงนโยบายจากส่วนกลางสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ มีความใกล้ชิดกับระบบราชการสูง ในด้านการบริหารงาน และการบริหารงบประมาณ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเฉพาะในการยกระดับคุณค่าการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของพื้นที่ ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดยะลามีส่วนสำคัญในการขยายการทำงาน ตลอดจนผลสำเร็จของงานให้ได้รับการรับรู้

โดยสรุปแล้วการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกช่วงวัยในลักษณะเครือข่ายบูรณาการระดับจังหวัดของจังหวัดยะลา ยังไม่ปรากฏภาพที่เด่นชัดว่ามีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในลักษณะรายประเด็นย่อย หรือการทำงานภาพรวมของจังหวัด พบเพียง

เฉพาะการดำเนินงาน

เฉพาะการดำเนินงานภายใต้ภารกิจในกำกับของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนเท่านั้น ทั้งนี้เพราะการเคลื่อนไหวงานของภาคประชาสังคมแต่ละกลุ่มนั้นมีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานสนับสนุนที่มีอยู่อย่างหลากหลาย โดยเฉพาะหน่วยรับงบประมาณที่เป็นภาครัฐซึ่งล้วนมีอิสระต่อกัน

แนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย

ผลจากการสัมภาษณ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดยะลาได้ให้ข้อมูลจำแนกได้ 2 แนวทางคือ การพัฒนาพื้นที่กลางเพื่อเชื่อมกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการเลือกประเด็นเฉพาะเจาะจงไปที่การแก้ไขปัญหาความยากจน ผ่านการดำเนินการด้านวิสาหกิจชุมชน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประเด็นพื้นที่กลางในการเชื่อมกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตพบว่าที่ดำเนินการอยู่ปัจจุบันมีขบวนองค์กรชุมชนที่ดำเนินการอยู่ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าเป็นกระบวนการสำคัญและมีประโยชน์ในการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนต่างๆ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพียงแต่การดำเนินการที่ผ่านมามีข้อจำกัดมากทั้งที่เกิดจากความแตกต่างหลากหลาย ความไม่พร้อมของขบวนองค์กรชุมชน และปัญหาในการเชื่อมประสานกับหน่วยงานรัฐ

การยกระดับขบวนกรรมการองค์กรชุมชนจังหวัดยะลา ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าการต้องมีการสร้างความเข้มแข็งผ่านระบบโครงการการบริหารงานที่เป็น

ทางการ มีทรัพยากรทางการบริหารครบถ้วนทั้งในเรื่องบุคลากร งบประมาณ ระเบียบข้อบังคับ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตลอดจนการปรับกระบวนการของหน่วยงานรัฐที่ควรสนับสนุนภารกิจของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดอย่างจริงจัง

ทั้งนี้การขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย โดยการสร้างพื้นที่กลา่งนั้น ปัจจุบันพบว่าพื้นที่กลา่งนั้นมีอยู่แล้วคือ ขบวนจังหวัด หรือสภาองค์กรชุมชน แต่ปัจจุบันยังประสบปัญหาในการจัดการโครงสร้างการปฏิบัติงาน โครงสร้างการบังคับบัญชา การไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนภาครัฐยังไม่เห็นความสำคัญ หรือมีการสนับสนุนที่เป็นรูปธรรม ดังนั้นการปฏิบัติงานที่ผ่านมาจึงมีลักษณะต่างคนต่างทำในประเด็นการพัฒนาต่างๆ ไม่ได้เกิดการขับเคลื่อนงานอย่างบูรณาการทั้งในระดับพื้นที่กลา่งเดียวกันหรือกับหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน

ประเด็น “การแก้ไขปัญหาความยากจน ผู้ให้ข้อมูลมองว่าเป็นประเด็นที่สามารถขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยให้เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการสร้างระบบอาชีพผ่าน “วิสาหกิจชุมชน” เพราะมีส่วนเกี่ยวข้องกับประชาชนในด้านการประกอบอาชีพ หรือการมีรายได้เสริมเพื่อการเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว ขณะที่สภาพปัญหาที่ผ่านมาพบว่า การดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนยัง

ไม่ประสบความสำเร็จ

ไม่ประสบความสำเร็จ เช่น ไม่มีความยั่งยืน เปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะการอุดหนุนของรัฐ หรือการเป็นเจ้าของรายเดียวหรือกลุ่มเดียว ไม่เกิดระบบการจัดการตามแบบแผนของวิสาหกิจชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นหากมีการออกแบบการบริหารจัดการระบบสนับสนุนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนตั้งแต่ระดับจังหวัดลงมาถึงกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ ก็จะเป็นการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดเครือข่ายการทำงานเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากรต่างๆ นอกจากนี้ยังสามารถกำหนดเป้าหมายร่วมกันกับส่วนของราชการในพื้นที่เพื่อขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลาไปพร้อมกันอย่างมีระบบ นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลชี้ให้เห็นว่า การมีรายได้ที่เพียงพอทำให้คุณภาพชีวิตของคนในครอบครัวดีขึ้น สามารถเข้าถึงการศึกษา ระบบสาธารณสุข สุขภาพกายและสุขภาพจิตของคนในครอบครัวก็จะดีตามไปด้วย

แนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย มีการนำเสนอใน 2 ประเด็นคือ การสร้างพื้นที่กลางในการขับเคลื่อนงาน และการขับเคลื่อนงานรายประเด็นที่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งในกรณีแรกนั้นสามารถดำเนินการได้ในทันทีเพราะมีการวางระบบไว้แล้วผ่านสภาองค์กรชุมชน เพียงแต่ปัญหาหลักคือต้องมีการปรับโครงสร้างการบริหารและการทำงานให้เป็นระบบมีสายการบังคับบัญชา และมีการสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งจะต้องมีการออกกฎระเบียบเพื่อรองรับการทำงานที่จะต้องเกี่ยวข้องกับ

กระบวนการตรากฎหมายหรือกฎระเบียบซึ่งต้องอาศัยการเห็นพ้องต้องกันและดำเนินการในระดับประเทศ ขณะที่อีกประเด็นซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาคความยากจนผ่านกระบวนการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนซึ่งภาคประชาชนสามารถดำเนินการได้ทันที อาจสามารถดำเนินการได้ง่ายกว่า และเห็นผลได้อย่างเป็นรูปธรรม เพียงแต่ต้องมีการจัดการเงื่อนไขอุปสรรคในด้านการหลอมรวมภาคประชาชนที่มีความสนใจและการหนุนเสริมจากภาครัฐและภาคประชาสังคมที่มีศักยภาพในพื้นที่

2. การยกระดับการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย แบบบูรณาการ

การยกระดับแนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยเชิงบูรณาการ คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์บริบทการบริหารงาน “กลุ่มวิสาหกิจชุมชน” ผ่านการสนทนากลุ่มภาคประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลาของจังหวัดยะลาเพื่อสะท้อนจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคตลอดจนการสร้างข้อเสนอในการพัฒนาเป็น “ต้นแบบ” การดำเนินการดังนี้

1. การดำเนินการเพื่อเป็นเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดยะลา ยังไม่มีระบบการวางแผนการทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งและสามารถขับเคลื่อนงานอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

ส่วนการวางแผนงานกันเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนยังไม่พบว่ามี การดำเนินการ

2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่างๆ ในจังหวัดยะลา มีการจัดองค์กร ภายในของแต่ละกลุ่ม เมื่อพิจารณาว่ากลุ่มพบว่าการดำเนินงานไม่ได้ อยู่ในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนอย่างแท้จริง ระบบการจัดการยังยึดโยงกับ ธุรกิจครอบครัว หรือหากมีการจัดองค์กรพบแต่เพียงเพื่อสร้าง องค์ประกอบให้ครบถ้วนตามรูปแบบเพื่อยื่นขอขบประมาณสนับสนุน ส่วนการจัดองค์กรกันเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนยังไม่พบว่ามี การดำเนินการ

3. การบังคับบัญชาหรือสั่งการ พบว่า การสั่งการในกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนเป็นกระบวนการภายใน ขึ้นอยู่กับผู้นำหรือเจ้าของ วิสาหกิจชุมชนนั้นๆ หรือหากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนใดเกิดขึ้นเพราะการ จัดตั้งของหน่วยงานรัฐ การสั่งการหรือการกำหนดเงื่อนไขหรือรูปแบบก็ จะถูกกำหนดโดยหน่วยงานที่ให้ทุน ส่วนการกำหนดการบังคับบัญชาเป็น เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนยังไม่พบว่ามี การดำเนินการ

4. การประสานงาน พบว่า การประสานงานภายในเป็นการ ประสานงานระหว่างผู้นำกับสมาชิกในกลุ่มหรือระหว่างสมาชิกด้วยกัน ซึ่งเป็นการประสานงานเพื่อการปฏิบัติให้ถูกต้องตามเงื่อนไขหรือรูปแบบ การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งอาจถูกกำหนดโดยเจ้าของหรือ ผู้นำของกลุ่ม หรือหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน ส่วนการกำหนดรูปแบบ

การประสานงานเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนยังไม่พบว่ามี การดำเนินการ

5.การควบคุม พบว่า การควบคุมการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้งในด้านการผลิต การจำหน่าย และการประเมินผลการดำเนินงาน ยังไม่พบว่ามี การดำเนินงานอย่างเด่นชัด ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากยังไม่เห็นการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน ส่วนการวางระบบการควบคุมเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนยังไม่พบว่ามี การดำเนินการเช่นเดียวกัน

ส่วนที่ 3 บทวิเคราะห์การดำเนินงานบูรณาการ
ของขบวนองค์กรชุมชน

งานศึกษารูปแบบการบูรณาการภาคีร่วมพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยในระดับพื้นที่และเชื่อมโยงให้เห็นภาพรวมในระดับจังหวัด ซึ่งผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างผู้แทนขบวนองค์กรชุมชนที่ขับเคลื่อนงานพัฒนาในเชิงประเด็น และการพัฒนาเชิงพื้นที่ระดับตำบล อำเภอ จังหวัด รวมถึงข้อมูลจากหน่วยงานภาคี ทั้งภาครัฐ เอกชน และกลุ่มประชาสังคม

การศึกษาพิจารณารูปแบบการบูรณาการร่วมกันของกลไกการขับเคลื่อนงานพัฒนาทั้ง 5 จังหวัดที่ได้ทำการศึกษา ประกอบด้วย จังหวัดสระบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดตราด จังหวัดสตูล และจังหวัดยะลา โดยต่างมีบริบทการทำงานที่เป็นปัจจัยเงื่อนไขต่อการบูรณาการตามแต่ละพื้นที่ การศึกษาดังกล่าวทำให้พบความแตกต่างของ

กระบวนการทำงาน การเชื่อมโยงทรัพยากรในการทำงาน เป้าหมายหรือประเด็นหลักของการขับเคลื่อนซึ่งมีความสำคัญและเป็นแก่นในการเชื่อมโยงภาคีต่างๆ ขยายผลสู่การพัฒนาในมิติอื่นๆ ที่ครอบคลุมคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมเกือบทุกช่วงวัย อย่างไรก็ตามจะพบได้ว่าในพื้นที่เป้าหมายที่มีขบวนการองค์กรชุมชนหรือกลุ่มแกนนำได้ขับเคลื่อนงานพัฒนายภายใต้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ อาศัยบทบาทของสภาองค์กรชุมชน เป็นเครื่องมือสร้างกลไกการมีส่วนร่วมพัฒนาในระดับที่แตกต่างกันออกไป โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 กลไกภาคีเครือข่ายของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรี

สิ่งที่ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีทำก่อนการเชื่อมโยงกับภาคีเครือข่ายอื่นๆ คือ มุ่งให้ความสำคัญกับรากฐานของสภาองค์กรชุมชนตำบลด้วยการขับเคลื่อนการทำงานแบบค่อยเป็นค่อยไปอย่างมั่นคง เริ่มจากพื้นที่ตำบลที่พร้อมทำงานขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ตนเองในแต่ละตำบล และค่อยๆ เพิ่มขึ้นทีละอำเภอ จากนั้นขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีจึงเพิ่มการมีบทบาทการทำงานกลไกภาคีเครือข่ายด้วย “การเป็นตัวกลางระหว่างสภาองค์กรชุมชนตำบลและภาครัฐ” เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างสภาองค์กรชุมชนตำบลกับหน่วยงานอื่นๆ โดยแบ่งกลยุทธ์การเชื่อมโยงออกเป็น

1) การเชื่อมโยงระดับล่าง เป็นการทำงานในพื้นที่ระดับตำบลและอำเภอ ทำหน้าที่ประสานงานตามประเด็นต่างๆ ของแต่ละพื้นที่พร้อมกับทำงานบนฐานข้อมูลที่ชุมชนมีอยู่ ณ ปัจจุบัน และ 2) การ

เชื่อมโยงระดับบน เป็นการทำงานในกับหน่วยงานต่างๆ ในสำนักงาน จังหวัดและภาคอื่นๆ และอาจขยายขอบเขตการผลักดันแนวทางการทำงานของตนเองไปถึงระดับนโยบาย เช่น การหาประเด็นงานและนำเสนอแผนงานไปตามกระทรวงต่างๆ โดยขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีวางบทบาทการทำงานของตัวเองในรูปแบบ “ตัวขง ตัวรับ ตัวส่ง” ในการทำงาน

การสร้างกลไกภาคีเครือข่ายการทำงานของขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรี กำหนดประเด็นการทำงานเป็นหัวข้อใหญ่ตามแนวทางของ พอช. ร่วมกับแผนการพัฒนาจังหวัด (สังคม เศรษฐกิจ ท่องเที่ยว ที่อยู่อาศัย และสื่อประชาสัมพันธ์/เลขานุการ) เพื่อให้สะดวกต่อการผนวกเข้ากับประเด็นการพัฒนาย่อยในระดับตำบลของแผนพัฒนาของสภาองค์กรชุมชนตำบล (สวัสดิการชุมชน เศรษฐกิจชุมชน บ้านมั่นคง/บ้านพอเพียง ธรรมนูญ/ป้องกันทุจริต และสื่อประชาสัมพันธ์/เลขานุการ) โดยที่แผนพัฒนาของสภาองค์กรชุมชนตำบลจะนำไปบูรณาการกับแผนการทำงานของส่วนจังหวัดอีกครั้งโดยคณะทำงานของขบวนองค์กรจังหวัด ซึ่งลำดับของการจัดทำแผนสภาองค์กรชุมชนตำบลมี ดังนี้

สภาองค์กรชุมชนตำบลจัดทำแผนพัฒนาชุมชนของตนเองเพื่อนำเสนอและหาแนวทางทำงานร่วมกันต่อส่วนท้องถิ่นระดับอำเภอ จากนั้นจึงขยับแผนงานระดับอำเภอเข้าสู่แผนพัฒนาเป็นระดับโซน เป็นการจับคู่อำเภอในการทำงานร่วมกัน และนำแผนพัฒนาระดับโซนเข้าสู่การบูรณาการกับแผนพัฒนาระดับจังหวัดในลักษณะของ 1 แผนพัฒนา 1 ขบวนจังหวัด

การสร้างกลไกภาคีเครือข่ายขับเคลื่อนด้วยการทำให้หน่วยงานต่างๆ รู้จักสภาองค์กรชุมชนตำบลผ่านการสร้างการรับรู้ฐานะของตนเองว่า ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีและสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นหน่วยงานที่ “ไม่มีขีด เป็นกลาง เน้นผลประโยชน์ประชาชน” ในลักษณะของการดึงดูดการเข้ามาทำงานร่วมกัน (บูรณาการการทำงาน) การนำแผนพัฒนาที่บูรณาการร่วมกับส่วนราชการระดับต่างๆ ด้วยกลไกคณะกรรมการ กล่าวคือ การพยายามผลักดันให้คนทำงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลได้เข้าไปเป็นคณะกรรมการการทำงานอย่างเป็นทางการของแผนพัฒนาหรือหน่วยงานเหล่านั้น หน่วยงานท้องถิ่นระดับอำเภอจะใช้รูปแบบการทำงานแบบการเปิดเวทีพูดคุยระหว่างหน่วยงานตนเองกับสภาองค์กรชุมชนตำบล เพื่อก่อให้เกิดเป็นภาคีเครือข่ายร่วมกันเป็นศูนย์รวมการทำงานร่วมกันที่มีผู้นำในตำบลเป็น “เครือข่ายแกนนำ” ทั้งนี้ ในทุกการทำงานของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีจะพยายามแทรกแนวทางความเป็นธรรมาภิบาลไปตามกิจกรรม/โครงการอื่นๆ เพื่อให้การทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายมีธรรมาภิบาล (Good Governance) ควบคู่กันไปอันเป็นจุดเด่นของจังหวัด

รูปแบบการสร้างความสัมพันธ์ของกลไกภาคีเครือข่ายแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ 1) ระดับตำบล ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีมีแนวคิดที่ว่า “แค่ต้องรู้จักเรา ไม่ใช่เราไปรู้จักเค้า” ด้วยการที่เจ้าหน้าที่ต้องมานั่งนำตัวในสภาองค์กรชุมชนตำบล และการที่มีตัวแทนสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นคณะกรรมการเข้าร่วมประชุมวาระตามสมควรของหน่วยงานระดับตำบลด้วย และ 2) ระดับอำเภอ จะเป็นการที่สภาองค์กรชุมชนตำบลจะเข้าพบนายอำเภอ เพื่อเอาแผนพัฒนาตำบลของ

ตนเองไปคุยโดยตรงกับผู้ที่เกี่ยวข้องและผลักดันให้เกิดการประสานแผนพัฒนาของสภาองค์กรชุมชนตำบลให้ผลักดันเข้าสู่ระดับอำเภอ หากสภาองค์กรชุมชนตำบลใดประสบปัญหาการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐจะมีประธานหรือตัวแทนของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดดำเนินการประสานงานเป็นการส่วนตัวไปยังปลัดอำเภอของพื้นที่นั้นให้ก่อน จากนั้นตัวแทนแต่ละสภาองค์กรชุมชนตำบลจึงจะไปเข้าพบหน่วยงานอย่างเป็นทางการเป็นลำดับต่อไป

วัฒนธรรมและวิธีการทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดที่ทำงานแบบสายบู๊จะทำหน้าที่เสนอแผนภาพรวมฝั่งของสภาองค์กรชุมชนตำบลในระดับจังหวัด ในขณะที่สายบันจะทำหน้าที่ต่อรอง แสดงจุดยืนที่ว่า “งานเขางานเราสามารถรวมทำงานได้” โดยการทำงานทางอ้อมจะเป็นการใช้บาร์มีและฐานอำนาจที่มีอยู่ในการช่วยประสานงานหลายทิศทางให้กับสภาองค์กรชุมชนตำบลที่จะเชื่อมต่อไปถึงงานระดับจังหวัด ส่วนสภาองค์กรชุมชนตำบลจะทำหน้าที่เป็นเงาให้ชาวบ้านมาคุยกัน เพื่อค้นหาประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ตรงตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง และสภาองค์กรชุมชนตำบลจะถือบทบาทเป็นเพียงเครื่องมือที่จะทำให้การทำงานแก้ไขปัญหาวชาวบ้านได้ทันท่วงที เพราะถือว่าตนเป็นองค์กรที่มีขั้นตอนการทำงานที่ไม่ยุ่งยากเท่ากับภาครัฐ แต่ในขณะเดียวกันตนก็ไม่ได้ทั้งภาครัฐ เพราะถือเป็นหน่วยงานภาคีเครือข่ายร่วมงานกัน (“ประชาชนเป็นตัวตั้ง ส่วนสภาองค์กรชุมชนตำบลเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาพร้อมกับภาครัฐ”)

แนวทางการทำงานทั้งหมดทั้งระดับจังหวัดและระดับตำบลต่างมุ่งประโยชน์กับชุมชนและทำงานภายใต้ภาคประชาชน

แก่นหลักของการทำงานเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งมีประเด็นการพัฒนาตาม พอช.และหน่วยงานภาครัฐ โดยที่สภาองค์กรชุมชนจังหวัดจะลงพื้นที่สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการทำงานของตนเองให้พื้นที่รับทราบ พร้อมสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ทุกคนทั้งผู้จัดทำและผู้เข้าร่วมกิจกรรม/โครงการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และมีผลประโยชน์ร่วมกัน จากนั้นจึงแบ่งบทบาทความรับผิดชอบของคนทำงานสภาองค์กรชุมชนตำบลในแต่ละพื้นที่ระดับตำบล โดยจุดหมายปลายทางคือ การแสดงศักยภาพการทำงาน การนำเสนอผลของงานที่เกิดขึ้น และการเอาผลงานไปโชว์ให้สังคมภายนอกได้รับรู้ ซึ่งกระบวนการทำงานของขบวนการสภาองค์กรชุมชนจังหวัดจะเป็นแบบเอื้อกันและส่งเสริมภาคีเครือข่ายซึ่งกันและกัน และการพยายามทำให้เกิดพื้นที่ตัวแบบขึ้นเพื่อให้เกิดพื้นที่ตัวแบบที่จะสามารถขยายเข้าสู่พื้นที่อื่นๆ และขยายความสำเร็จต่อไป ทั้งยังเป็นกลยุทธ์ที่จะทำให้หน่วยงานระดับที่สูงกว่าให้ความสนใจรวมถึงยังจะช่วยเพิ่มโอกาสที่จะเกิดการบูรณาการความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นๆ ได้ โดยเฉพาะการได้รับกิจกรรม/โครงการอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง

การทำงานระดับสภาองค์กรชุมชนตำบลจะเป็นการให้คณะทำงานลงไปค้นหาและพัฒนากิจกรรม/โครงการตามบริบทของแต่ละตำบล ทั้งในรูปแบบที่เป็นประเด็นใหม่หรือการรื้อฟื้นกิจกรรม/โครงการเดิม ผ่านการจัดเวทีกลางในการพูดคุยของแต่ละตำบล หาความถนัดของพื้นที่ โดยให้ตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านเป็นผู้เขียนโครงการหลัก

เพราะคณะทำงานเชื่อว่า แต่ละพื้นที่มีวิถีชีวิตและทุนเดิมต่างกัน (“เน้นให้ผู้เข้าร่วมโครงการช่วยตัวเอง”) เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการจัดทำกิจกรรม/โครงการที่จะสามารถเชื่อมโยงและได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน คณะทำงานจะช่วยทำหน้าที่วิเคราะห์โครงการ ปรับปรุง ตัดงบประมาณที่ไม่จำเป็นออก และสนับสนุนงบประมาณ ให้การหนุนเสริม/ยกระดับการทำกิจกรรม/โครงการ พร้อมเชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ ที่มีหน่วยงานประสานงานมา

สำหรับการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายจะเริ่มจากการหาช่องทางที่จะบรรจุแผนงานของชุมชน (แผนพัฒนาของสภาองค์กรชุมชนตำบล) เข้าร่วมกับหน่วยงานของรัฐ ตั้งแต่แผนพัฒนาระดับตำบลไปสู่แผนพัฒนาระดับอำเภอ และแผนพัฒนายุทธศาสตร์จังหวัด

ความเชื่อมโยงหลักระหว่างสภาองค์กรชุมชนตำบลกับภาคีเครือข่าย สภาองค์กรชุมชนตำบลจะมองเป้าหมายร่วมกันกับภาคีเครือข่ายและให้ความช่วยเหลือระหว่างหน่วยงานที่ช่วยเหลือภาระหน้าที่ต่อกัน ผ่านการชิงความได้เปรียบด้วยการเอาข้อมูลของตนเองที่ได้สำรวจไว้แล้ว ส่งมอบให้หน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ในการทำงาน ทำให้หน่วยงานสามารถปรับเปลี่ยนแนวทางการช่วยเหลือตามขอบเขตหน้าที่ของตนเองได้ เน้นให้การทำงานร่วมกันอยู่ในหลักพื้นฐานที่ว่า “แกนนำหลักในการทำงาน คือ ชุมชน เพราะชุมชนรู้ว่า ชุมชนต้องการอะไร มีปัญหาอะไร โดยมีหน่วยงานอื่นๆ เป็นเครื่องมือหนุนเสริม” ดังนั้น แนวทางการทำงานร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายจึงเป็นการให้คนในพื้นที่เดินนำ แล้วหน่วยงานเป็นคนตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบูรณาการงบประมาณกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งการจัดสรร

งบประมาณ การผันงบประมาณไปต่อยอดกิจกรรม/โครงการอื่นๆ การหาแหล่งภาคีเครือข่ายสนับสนุนงบประมาณจากหลายแห่ง รวมถึงการวางแผนต่อยอดกิจกรรม/โครงการเพื่อหาแหล่งงบประมาณใหม่ๆ อันหมายถึงการขยายภาคีเครือข่ายออกไปเพิ่มมากขึ้นด้วย

กลไกภาคีเครือข่ายของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี

การทำงานเพื่อสร้างกลไกภาคีเครือข่าย ในการทำงานของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นการนำยุทธศาสตร์ของขบวนการองค์กรชุมชนเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัด (เกษตร สิ่งแวดล้อม ท้องเที่ยว และคุณภาพชีวิต) เริ่มต้นจากการผลักดันให้สภาองค์กรชุมชนตำบลแต่ละตำบลค้นหาปัญหา แนวทางแก้ปัญหาหารือร่วมกับคนในชุมชน โดยเน้นที่กิจกรรม/โครงการเพื่อดูแลคนในชุมชน เช่น ประเด็นที่อยู่อาศัย (บ้านมั่นคง บ้านพอเพียง บ้านไร้รื้อ ฯลฯ) ประเด็นเศรษฐกิจ (การส่งเสริมหรือเสริมสร้างอาชีพให้กลุ่มเปราะบาง) ประเด็นกองทุนสวัสดิการ (กองทุนวันละบาท) เพื่อทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตจากชุมชนขึ้นมาในรูปของแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตของสภาองค์กรชุมชนตำบล สภาองค์กรชุมชนตำบลตระหนักถึงความสำคัญของการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ เพราะบางหน่วยงานคิดว่า “ภารกิจของหน่วยงานอาจไม่สอดคล้องกับสภาองค์กรชุมชน ถ้ามาทำงานร่วมกันจะเป็นภาระของหน่วยงานได้” สภาองค์กรชุมชนตำบลจึงต้องแสดงแนวทางการทำงานของตนเองที่จะทำให้หน่วยงานต่างๆ ได้มองเห็นผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้ามาร่วมทำงานกัน เพราะสภาองค์กรชุมชนตำบลเปรียบเสมือนเครื่องมือดูแลผู้คนในชุมชนที่จะทำให้เกิดความร่วมมือ

ระหว่างหน่วยงานกับชุมชน โดยแผนพัฒนาของสภาองค์กรชุมชนตำบล จะได้รับการปรับแผนงานให้เข้ากับประเด็นการพัฒนาของหน่วยงานท้องถิ่นอย่างเป็นทางการ

มีการนำแผนพัฒนาของสภาองค์กรชุมชนตำบลเสนอต่อ อบต. เพื่อผลักดันให้แผนงานของสภาฯ ผสมเข้ากับแผนของ อบต. และเข้าสู่กระบวนการทำงานของภาครัฐที่อยู่ในรูปแบบของคณะกรรมการบริหารงานอำเภอ (ก.บ.อ.) ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการเชื่อมโยงกิจกรรม/โครงการของสภาองค์กรชุมชนตำบลกับการทำงานของหน่วยงานท้องถิ่น และนำไปสู่การผลักดันเชื่อมโยงในระดับจังหวัดโดยอัตโนมัติ ผ่านคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) ตามแนวทางการทำงานของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานเชิงพื้นที่แบบบูรณาการ ภายใต้แนวคิดการบริหารงานแบบ กลุ่มภารกิจ เพื่อเชื่อมโยงการทำงานในเชิงพื้นที่ (Area - Based Management) ตามแนวคิด AFP (Area - Function - Participation) อันจะนำมาสู่การพัฒนาและแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงตามความต้องการ สภาพปัญหา และศักยภาพอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งหมดนี้เป็นรูปแบบหนึ่งของการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับเครือข่ายของหน่วยงานภาครัฐ

วัฒนธรรมและวิธีการทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
วัฒนธรรมการทำงานที่สำคัญของขบวนการองค์กรชุมชนยึดมั่นต่อการทำงานเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับผู้ได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริงและถึงผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรง ขณะเดียวกันการทำงานกิจกรรม/โครงการต่างๆ จะมุ่งเน้นให้สภาองค์กรชุมชนตำบลสามารถทำงานและดำรงอยู่ได้

ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือหรืองบประมาณจากภาครัฐเป็นสำคัญ (สามารถประสานความร่วมมือกับเครือข่ายของตนเองได้เอง) ก่อนที่จะพึ่งพาหน่วยงานอื่นๆ และกิจกรรม/โครงการต่างๆ ที่ได้ดำเนินการลุล่วงแล้วนั้น ทางสภาองค์กรชุมชนตำบลจะพยายามผลักดันให้มีการต่อยอดกิจกรรม/โครงการต่อไป ส่วนแนวทางการทำงานของ ขบวนการองค์กรชุมชนจะอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานท้องถิ่น (อบต.) ชาวบ้านในพื้นที่ (ชุมชน) และ พอช. (รัฐบาล) ทั้งการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ภายในและภายนอก ซึ่งในการประสานงานนั้นจะให้ “ผู้ใหญ่” ในขบวนการองค์กรชุมชนเป็นผู้ติดต่อประสานระหว่างหน่วยงานภายนอกในรูปแบบไม่เป็นทางการ เพราะถือว่าการพูดคุยที่จำเป็นจะต้องให้เกียรติกันและกัน กับการประสานงานระหว่างคนในพื้นที่กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อดึงหน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยกิจกรรม/โครงการ ซึ่งจะใช้บทบาทที่เป็นทางการ แต่พูดคุยแบบไม่เป็นทางการ อันมีกุศโลบายที่ต้องการทำให้คนในพื้นที่ได้รับการดูแลจากหน่วยงานต่างๆ รวมถึงการสร้างที่น่าเชื่อถือของกิจกรรม/โครงการภายใต้การทำงานของสภาองค์กรชุมชนตำบลให้กับคนในพื้นที่ โดยพยายามให้มีการประชาสัมพันธ์การทำงานให้คนภายนอกรับรู้ เช่น การเชิญนายกหรือรองนายก อบต.มาเป็นประธานในกิจกรรม/โครงการ เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่น และแสดงให้เห็นว่ากิจกรรม/โครงการที่ดำเนินการได้รับความไว้วางใจจากผู้นำท้องถิ่นจึงส่งผลให้กิจกรรม/โครงการมีโอกาสประสบความสำเร็จมากขึ้น

การทำงานร่วมกับหน่วยงานจะเป็นการทำงานเป็นโซนคู่อำเภอ เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการดำเนินงานและอาศัยเครือข่ายในการ

ของงบประมาณและทำกิจกรรม/โครงการเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายที่หน่วยงานต่างๆ ดูแล โดยมีหน่วยงานเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงคอยสอนและให้คำแนะนำ ลักษณะการทำงานเป็นการเข้าไปทำความเข้าใจและขอความช่วยเหลือจากอำเภอ เพื่อให้อำเภอพูดคุยกับคนในพื้นที่และช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้กับสภาองค์กรชุมชนตำบล เพราะขบวนองค์กรชุมชนมีฐานคิดในการทำงานที่มองว่า “การพึ่งพาเพียงหนึ่งเครือข่ายไม่เพียงพอ” จึงเป็นที่มาของการทำกิจกรรม/โครงการผ่านหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้ได้งบประมาณทำงานที่พร้อมแก้ไขแนวทางการทำงานด้วยการปรับกลยุทธ์ใหม่ให้สอดคล้องกับแหล่งทุน โดยการเปิดกว้างให้ทุกเครือข่ายเข้าทำงานร่วมกัน การตั้งเป้าหมายร่วมกันในแต่ละโครงการ และสามารถต่อยอดกิจกรรม/โครงการไปยังกิจกรรม/โครงการอื่นๆ ที่สอดคล้องได้ มีการเชื่อมโยงกิจกรรม/โครงการกับหน่วยงานต่างๆ ผ่านการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานต่างๆ อย่างไม่เป็นทางการสม่ำเสมอ เป้าหมายสุดท้ายของกิจกรรม/โครงการต่างๆ ที่ทำคือการพยายามผลักดันให้แนวทางการทำงานเป็นต้นแบบให้กับหน่วยงานอื่นๆ (“เมื่อเขาเห็นว่าเราทำได้เยอะมาก เขาจึงโทรมาหาเพื่อสอบถามข้อมูล และเขาก็ทำตาม”)

วิธีการทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับภาคีเครือข่ายอื่นๆ จะเป็นในลักษณะการบูรณาการนโยบายสาธารณะจากประเด็นและหน่วยงานต่างๆ ด้วยการนำประเด็นของสภาองค์กรชุมชนไปร่วมเป็นแผนพัฒนาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาความสัมพันธ์ด้วยการชี้ให้เห็นผลประโยชน์ร่วม การทำงานเชิงรุกร่วมกัน การที่หน่วยงานทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานงานท้องถิ่นให้กับสภาองค์กรชุมชน

ตำบล การที่หน่วยงานทำหน้าที่เชื่อมโยงการทำงานต่อไปยังหน่วยงานอื่นๆ เป็นต้น

กลไกภาคีเครือข่ายของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดตราด

ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดตราดเป็นที่รู้จักในนามของ “องค์กรชุมชนคนตราด” เป็นขบวนการองค์กรชุมชนที่มีประชาชนที่เรียกตนเองว่า “ชาวบ้าน” จัดตั้งกลุ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ.2544 โครงสร้างผู้บริหารขบวนการประกอบด้วยตำแหน่งประธาน รองประธาน เลขาธิการ เภรัญญิก ประธานงานองค์กรชุมชน และสื่อสารองค์กร รวม 10 คน ขบวนการองค์กรชุมชนนี้มีแนวทางการทำงานที่ยึด “ประชาชนเป็นหลัก หน่วยงานทำหน้าที่สนับสนุนการทำงานของประชาชน” ขบวนการฯ จึงใช้กลไกภาคีเครือข่ายเป็นแนวทางในการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เรียกว่า “ภาคีร่วมพัฒนา”

การทำงานแบบกลไกภาคีเครือข่ายขององค์กรชุมชนคนตราดเป็นการทำงานระดับจังหวัดที่เชื่อมประสานองค์กรชุมชนระดับตำบลเป็นพื้นที่ทำโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาจำนวน 43 พื้นที่เข้าด้วยกัน องค์กรชุมชนระดับตำบลไม่ได้ทำกิจกรรมการพัฒนาโดยลำพังแต่ขอการสนับสนุนไปยังหน่วยงานหรือบุคคลฝ่ายปกครองระดับตำบลและหมู่บ้าน ทั้งท้องถิ่น (นายกองค์การบริหารส่วนตำบล) และท้องที่ (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) ในการทำงานพัฒนาชุมชนให้มีพลังในการสร้างความเปลี่ยนแปลงมากขึ้น องค์กรชุมชนคนตราดได้ทำหน้าที่เชื่อมโยงองค์กรชุมชนระดับตำบลและยกระดับให้เป็นเครือข่ายการทำงานระดับจังหวัด เพื่อให้เกิดการผลักดันโครงการระดับจังหวัด ดังที่ สภาองค์กรชุมชน

คนตรารวบรวมประเด็นปัญหาของแต่ละตำบลเข้าสู่แผนพัฒนาของ องค์การบริหารส่วนจังหวัด การยกระดับเป็นการทำงานผ่านระดับอำเภอ โดยขอความสนับสนุนโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาไปยังนายอำเภอ ด้วยการเข้าพบและแนะนำตัวเองซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี นอกจากนี้ นายอำเภอยังช่วยผลักดันงานระดับอำเภอให้ไปสู่งานระดับ จังหวัด และองค์กรชุมชนคนตราได้เชื่อมโยงตนเองกับหน่วยงานระดับ จังหวัด คือ กระทรวงมหาดไทยโดยผู้ว่าราชการจังหวัด องค์การบริหาร ส่วนจังหวัด และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เป็นต้น ทั้งนี้ การเชื่อมโยงกับผู้ว่าราชการจังหวัดทำให้ได้รับการ สนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างกรมการพัฒนาชุมชน (พช.) สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานประมงและสำนักงานวัฒนธรรม จังหวัด

นอกจากนี้ องค์กรชุมชนคนตรายังได้ขยายภาคีเครือข่ายการ พัฒนาชุมชนไปยังหน่วยงานรัฐ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญใน ประเด็นการพัฒนาที่องค์กรชุมชนดำเนินการ เช่น การต่อต้านการทุจริต การศึกษา สิ่งแวดล้อม การเมืองการปกครอง ได้แก่ สำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ปป.ท.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

องค์กรชุมชนคนตรา ยังเชื่อมกับองค์กรพัฒนาเอกชน (Non-Government Organization-NGO) ในองค์กรระดับประเทศอย่าง มูลนิธิเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และองค์กรระหว่างประเทศอย่าง United

Nations Agency on International Development (UNDP) การเชื่อมโยงนี้ทำให้ภาคีเครือข่ายขององค์กรชุมชนคนตราดขยายออกไปสู่ระดับโลก

ในขณะเดียวกัน องค์กรชุมชนคนตราดก็ทำงานร่วมกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) อย่างใกล้ชิดและยาวนาน สำนักงานภาคกรุงเทพมหานคร ปริณพทลและตะวันออกของ พอช. เป็นพี่เลี้ยงทำหน้าที่สนับสนุนการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตจากปัญหาของชุมชน เช่น การรวบรวมปัญหาจากตำบลให้เข้าสู่แผนพัฒนาจังหวัด รวมทั้งให้ความรู้และงบประมาณแก่โครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาของสภาองค์กรชุมชนตราด เช่น พอช.แนะนำเรื่องการทำเอกสารเพื่อให้โครงการพัฒนาได้รับการอนุมัติและงบประมาณบางส่วนอยู่ภายใต้การจัดการของ พอช.

นอกจากนี้ พอช.ยังทำหน้าที่ร่วมขับเคลื่อนโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สำเร็จ โดยสนับสนุนให้สภาองค์กรชุมชนตราดเชื่อมโยงหน่วยงานราชการ อย่างเช่น การผลักดันให้สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตราดเป็นคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (กบค.) เจ้าหน้าที่ พอช. และสมาชิกสภาองค์กรชุมชนร่วมประชุมกับนายอำเภอทุกเดือน

การทำงานเพื่อสร้างกลไกภาคีเครือข่าย การทำงานที่ทำให้เกิดกลไกภาคีเครือข่ายขององค์กรชุมชนคนตราดมักเกิดขึ้นจากการค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นในของชุมชนและประเด็นพัฒนาที่จะช่วยแก้หรือบรรเทาปัญหาเหล่านั้น เช่น ป่าชายเลนเสื่อมโทรม ที่อยู่อาศัยผู้พัง ประเด็นการทำงานเหล่านั้นไม่ได้ถูกรัฐบาลตีกรอบจึงทำให้มีอิสระในการกำหนดเอง และองค์กรชุมชนคนตราดจะมองหาคนที่จะมาทำงานร่วมกันเพื่อทำให้

เป้าหมายนั้นเป็นจริง ใช้หลายๆ กลยุทธ์ร่วมกัน กลยุทธ์ที่ใช้บ่อยครั้งคือการชักชวนให้คนที่ “มีแวว” หรือมีความสามารถหรือความตั้งใจทำงาน เข้ามาร่วมทำโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนา หลายครั้งการชักชวนสำเร็จจากเพราะใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัว อีกกลยุทธ์หนึ่งที่ดึงดูดคนมาทำงานได้จำนวนมากคือ การสร้างผลงานของสมาชิกในองค์กรชุมชนคนตราดให้คนที่พบเห็นประทับใจ เกิดการบอกต่อกันแบบปากต่อปาก จนสมาชิกใหม่สมัครใจเข้ามาทำงานเองที่เรียกว่า “ขายตัวเอง” การชักชวนและการขอเข้าร่วมเองมักเกิดขึ้นในการรวมกลุ่มของสมาชิกองค์กรชุมชนเครือข่ายการทำงาน และการประชุมที่เป็นพื้นที่ที่เอื้อให้คนใหม่เข้ามาสัมผัสการทำงานก่อนที่จะตัดสินใจเข้าร่วมแบบชัดเจนหรือทำงานไประยะหนึ่งแล้วกลายเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรชุมชนคนตราดโดย “ไม่รู้ตัว”

ผู้ที่เข้าร่วมทำงานกับองค์กรชุมชนคนตราดมาจากหลายกลุ่มทั้งกลุ่มที่มีความสนใจในประเด็นปัญหาเฉพาะผู้มีอุดมการณ์ร่วมกัน ผู้เดือดร้อนโดยตรงที่อยากทำงานเพื่อแก้ปัญหา รวมทั้งคนที่ “ผิดหวังจากภาครัฐ” ที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ จึงมองหาคำแก้ไขปัญหามานอกรอบที่ไม่เป็นทางการแทนระบบราชการ

ปัจจุบันองค์กรชุมชนคนตราดมีสมาชิกทำงานเป็นจำนวนมาก และเพียงพอต่อการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิต อย่างไรก็ตาม ทีมงานส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุทำให้องค์กรชุมชนคนตราดอาจขาดแคลนคนทำงานในอนาคต ทั้งนี้ องค์กรชุมชนพยายามป้องกันปัญหาดังกล่าวด้วยการชักชวนคนรุ่นใหม่มาทำงาน อย่างเช่น การทาบทามคนรุ่นใหม่ให้เข้าร่วมโครงการบัณฑิตคืนถิ่นเข้าร่วมทีมงาน นอกจากนี้ คนที่เข้าร่วม

ทำงานมักมีฐานะระดับปานกลางเพราะคนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจไม่ดี และสูงมักไม่เข้าร่วม ซึ่งอาจทำให้ขาดมุมมองการทำงานจากคนที่ประสบปัญหา ไม่สามารถเข้าถึง ขาดทรัพยากรด้านงบประมาณและเครือข่าย เชื่อมไปยังผู้มีอำนาจบริหารที่มีผลต่อกระบวนการผลักดันการพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ

พอช. มีบทบาทในการหนุนเสริมการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ด้วยการกระตุ้นให้องค์กรชุมชนคนตราดใช้การพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ โดยค้นหาปัญหาในพื้นที่ของตนเอง (area based community development) และสนับสนุนให้องค์กรชุมชนคนตราด ทำกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาด้วยการแสวงหาการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคีอื่นๆ ที่มีทรัพยากรที่ทำให้องค์กรชุมชนคนตราดสามารถทำโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนา บนพื้นฐานความเชื่อว่าเมื่อภาคีเครือข่ายมาทำงานร่วมกัน ต่างได้ประโยชน์ทั้งคู่ หรือ win-win เช่น หน่วยงานราชการได้สร้างผลงานและองค์กรชุมชนคนตราดแก้ไขปัญหาสำเร็จ

องค์กรชุมชนคนตราดใช้หลากหลายกลยุทธ์ในการสร้างภาคีเครือข่ายให้สำเร็จ ไม่ว่าจะเป็น การใช้ข้อมูลที่รวบรวมไว้ไปจูงใจให้หน่วยงานเห็นปัญหาและตกลงเข้าร่วม การใช้อำนาจและบารมีของสมาชิกที่เป็นคนทำงานยุคแรกๆ ไปต่อรองกับหน่วยงาน การจัดให้มีการพบปะระหว่างประชาชนกับหน่วยงาน รวมถึงการให้ความช่วยเหลือแก่หน่วยงานเพื่อให้หน่วยงานยอมรับสมาชิกองค์กรชุมชนคนตราด เช่น การหาคนเข้าร่วมเวทีที่หน่วยงานจัด หาตัวแทนในชุมชนเข้าร่วมงานให้หน่วยงาน เป็นต้น ทั้งนี้ กลยุทธ์องค์กรชุมชนคนตราดภาคภูมิใจและมอง

ว่าเป็นกลยุทธ์เฉพาะของจังหวัดตราดคือการใช้บทบาทของนายอำเภอในการเชื่อมโยงหน่วยงานรัฐกับชุมชน ผ่านความสัมพันธ์เกื้อหนุน ช่วยเหลือและสลับกันแบ่งปันผลประโยชน์ต่อกัน รวมทั้งการเป็นตัวกลางในการประชุมร่วมเพื่อสร้างโอกาสในการต่อรองกับหน่วยงานรัฐ

วัฒนธรรมและวิธีการทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต องค์กรชุมชนคนตราด มีวัฒนธรรมการทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นของตนเอง ได้แก่ การใช้วัฒนธรรมการทำงานแบบชาวบ้าน การค้นหาภาคีที่จะสามารถช่วยแก้ปัญหา การให้ความสำคัญกับสมาชิกและทำงานแบบ “ทีมงาน” เน้นปรึกษาหารือระหว่างสมาชิกในทีม การมีเวทีเพื่อออกแบบการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิกและภาคี การส่งต่อความสำเร็จของตัวเองไปสู่พื้นที่อื่นที่มีปัญหาเหมือนกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์แบบไม่ทางการเป็นลูกโซ่เชื่อมโยงไปภายนอกองค์กร การสร้างต้นแบบความสำเร็จและให้กำลังใจสมาชิกในทีม ขอความช่วยเหลือเมื่อเจอปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขเองได้ การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการสร้างความเป็นคนพื้นที่เดียวกันหรือความเป็นคนตราด ผ่านความเชื่อจิตวิญญาณและวัฒนธรรมประเพณีที่ยึดถือร่วมกัน

องค์กรชุมชนคนตราดมีวิธีสร้างกลไกภาคีร่วมเพื่อให้กิจกรรมหรือโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์กรสำเร็จหลากหลายวิธี เช่น ขอความช่วยเหลือจาก “ผู้ใหญ่” ที่มีอำนาจมากพอ ช่วยแก้ไขซึ่งมักเป็นบุคลากรที่อยู่ในหน่วยงานอื่น การหาจังหวะที่เหมาะสมในการนำเสนอความต้องการเพื่อให้หน่วยงานภาคีสนใจสนับสนุนการทำงานของตนเอง ที่สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานภาคีและตอบสนองความ

ต้องการนั้น เช่น ภาศิต้องการทำงานกับกลุ่มที่น่าเชื่อถือ องค์กรชุมชนคนตราดจึงเข้าอบรมหลักสูตรของสถาบันพระปกเกล้าเพื่อประกาศนียบัตรให้หน่วยงานภาศิยอมรับและยินดีทำงานด้วย

ความท้าทายในการทำงานแบบภาศิเครือข่าย โดยปกติแล้ว องค์กรชุมชนคนตราดและเครือข่ายมีวัฒนธรรมการทำงานแบบ “ชาวบ้าน” นั่นคือ “ไม่มีคัมภีร์” ไม่มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัว เน้นความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ความเดือดร้อนและการประสานงานผ่านความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ เน้นการติดต่อพูดคุย เมื่อต้องทำงานร่วมกับภาศิที่เป็นองค์กรแบบเป็นทางการที่เบิกจ่ายงบประมาณด้วยเอกสารลายลักษณ์อักษร องค์กรชุมชนคนตราดจำเป็นต้องจัดเตรียมเอกสารซึ่งเป็นงานที่สมาชิกไม่ถนัดเท่าไรนัก การปฏิเสธการทำงานเอกสารจึงเกิดขึ้นในบางครั้ง ในทำนองเดียวกัน ระบบการทำงานของหน่วยงานโดยเฉพาะหน่วยงานราชการมักไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมการทำงานขององค์กรชุมชนคนตราดและเครือข่าย สมาชิกจึงมองว่าระบบของหน่วยงานภาศิมีความยุ่งยากและสร้างความวุ่นวายในกระบวนการทำงานพัฒนา ธรรมชาติเช่นนี้ส่งผลให้การประสานขอทรัพยากรจากหน่วยงานติดขัดและโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรที่จะนำมาใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตลดลง

การทำงานร่วมกับภาศิที่เป็นหน่วยงานราชการมักไม่ต่อเนื่องจากการโยกย้ายของบุคลากรในหน่วยงานตามวาระ ทั้งนี้ องค์กรชุมชนคนตราดได้แก้ปัญหาด้วยการเข้าหาและแนะนำตัวกับบุคลากรที่ใหม่ นอกจากนี้ยังพบว่ากรอบการทำงานของแต่ละหน่วยงานที่แตกต่าง

กัน ทำให้การแนวทางการทำงานแตกต่างกัน การทำงานร่วมพัฒนาจึงไม่ราบรื่นนัก

โครงการหรือกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย

องค์กรชุมชนคนตราดได้ใช้กลไกภาคเครือข่ายในการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตหลากหลายโครงการ หากมองจากกรอบการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย จะพบว่า องค์กรชุมชนคนตราดเน้นสร้างโครงการหรือทำกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในช่วงวัยเรียนเป็นต้นไปดังต่อไปนี้

วัยรุ่น นักเรียน นักศึกษา (5 – 21 ปี) ได้แก่ การพัฒนาสาเด็ก การส่งเสริมอาชีพให้เยาวชน การอนุรักษ์อาชีพจักสาน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น คัดแยกขยะ ธนาคารขยะ การรณรงค์เรื่องภัยยาเสพติด การสร้างสำนึกรักชุมชนคนรุ่นใหม่ โครงการเยาวชนรักษ์ถิ่น การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นชุมชน การศึกษานอกโรงเรียน การอบรมนักสื่อความหมายท้องถิ่น การส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาต่างชาติ การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่เอกชน การส่งเสริมเยาวชนรุ่นใหม่หัวใจรักประชาธิปไตย การส่งเสริมกิจกรรมทางกายที่พอเพียงในชีวิตประจำวัน พัฒนาป่าชุมชน และกองทุนสวัสดิการชุมชน

วัยแรงงาน (15 – 59 ปี) ได้แก่ โครงการบ้านพอเพียง บ้านมั่นคง การพัฒนาคุณภาพชีวิต โควิตระลอก 3 ปี (ปี 63 – 64) การปลูกผักปลอดสารพิษบริโภคในครัวเรือน การแปรรูปอาหารและผลิตภัณฑ์ชุมชน โครงการ 2B Number One การทำสมุนไพรรักษาโรคไข้ในครัวเรือน การเพาะเลี้ยงผึ้งชันโรง การพัฒนาการศึกษาผู้ด้อยโอกาสทุกช่วงวัย การพัฒนาศักยภาพผู้นำองค์กรชุมชน การทำขนมมอบสำหรับผู้มี

บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ การพัฒนาชุมชน การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอบรมข้อมูล Co-create การเพาะเลี้ยงแตนเบียนกำจัดศัตรูพืช การจัดทำแผนที่พัฒนาที่อยู่อาศัย การปลูกจากเพื่อวิสาหกิจชุมชน มหกรรมพื้นบ้านเมืองตราดความมั่นคงทางอาหาร หนึ่งตำบลหนึ่งสมุนไพรท้องถิ่น งานมาฆฤกษ์ เบิกปัญญา พัฒนาพลเมืองตราด โครงการสำนักirkชุมชนคนรุ่นใหม่ ป่าชุมชน การส่งเสริมกิจกรรมทางกายที่พอเพียงในชีวิตประจำวัน กองทุนสวัสดิการชุมชน และแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

วัยผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) ซึ่งถือว่าเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ของจังหวัดตราดที่เข้าสู่สังคมสูงวัยแล้ว โครงการและกิจกรรม ได้แก่ บ้านพอเพียง บ้านมั่นคง มาฆฤกษ์ เบิกปัญญา พัฒนาพลเมืองตราด หนึ่งตำบลหนึ่งสมุนไพรท้องถิ่น การสานงอบใบจาก เพื่อสร้างรายได้ให้ผู้สูงอายุและคนว่างงาน โครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ (ลีลาศ) การพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุ การส่งเสริมการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่เยาวชน การบูรณาการแก้ไขปัญหากลุ่มเปราะบาง โดย TP Map การส่งเสริมกิจกรรมทางกายที่พอเพียงในชีวิตประจำวัน และกองทุนสวัสดิการชุมชน

กลไกภาคีเครือข่ายของขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสตูล

การขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยแบบบูรณาการ สามารถนำไปขยายผลได้ของขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสตูล ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้อภิปรายกันอย่างหลากหลายถึงความเหมาะสมของประเด็นการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่าย

แบ่งเป็น 2 ประเด็นคือ การสนับสนุนข้อเสนอประเด็น “กองทุนสวัสดิการ” และประเด็น “การสร้างพื้นที่กลาง” ให้เป็นตัวแบบในการขับเคลื่อนเครือข่ายกลไกการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ โดยที่การพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจชุมชน และสิ่งแวดล้อม จำเป็นต้องอาศัยการสร้าง “ขบวน” ที่สามารถขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาในระดับจังหวัดได้ โดยการสร้างขบวนการพัฒนาเชิงประเด็นโดยเฉพาะอาจไม่เพียงพอ เนื่องจากการพัฒนาของภาคประชาชนในแต่ละกลุ่มอาจไม่ได้สนใจในประเด็นกองทุนสวัสดิการชุมชนทั้งหมด หรืออาจกล่าวได้ว่าแต่ละกลุ่มองค์กรจะมีการให้ความสนใจและต่างมุ่งเน้นการขับเคลื่อนงานพัฒนาที่ตนเองมีความเกี่ยวข้องเป็นหลัก เช่น หากประเด็นเกี่ยวข้องเรื่องบ้าน คนที่ไม่ได้รับผลประโยชน์หรือผลกระทบก็อาจไม่เข้าร่วม ดังนั้น การพัฒนากระบวนการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพจึงควรเริ่มจากการค้นหาความต้องการร่วมกันที่แท้จริงของประชาชน เพื่อให้ทุกฝ่ายรู้สึกมีส่วนร่วมและสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาได้

แม้การพัฒนาสวัสดิการชุมชนเป็นประเด็นสำคัญที่สามารถตอบโจทย์ทุกด้าน เนื่องจากการกล่าวถึงและดำเนินการที่ครอบคลุมและเกี่ยวข้องกับทุกช่วงวัยตามรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชน ดูแลตั้งแต่แรกเกิดถึงเสียชีวิต ครอบคลุมการบริโภคหรือสุขภาพของประชาชน แต่ผลประโยชน์รายบุคคลจากสวัสดิการชุมชนดังกล่าวนั้นก็ยังอยู่ในระดับของการเยียวยาช่วยเหลือเบื้องต้น ดังนั้นการเชื่อมโยงงบประมาณจากแต่ละประเด็นเข้าด้วยกันและการแบ่งปันข้อมูลระหว่างกลุ่มต่างๆ จะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การทำแผนงานที่รวมข้อมูลผู้

เด็กร้อนและกลุ่มเปราะบางจะช่วยให้สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาได้อย่างครอบคลุม การประสานงานและการแบ่งปันข้อมูลระหว่างกลุ่มต่างๆ จึงเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาสวัสดิการชุมชนให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

ประเด็นพื้นที่กลางตามความหมายของผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม คือ พื้นที่ของการสื่อสารการทำงาน และการประสานความร่วมมือของทุกภาคีเครือข่าย ซึ่งได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง ผ่านสภาองค์กรชุมชน และกลุ่มรักจังสตูล โดยเฉพาะกลุ่มรักจังสตูลเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มภาคประชาสังคมต่างๆ เพื่อเคลื่อนไหวการทำงานพัฒนาสังคมจังหวัดสตูลในหลากหลายมิติ และมีการจัดเวทีสมัชชาเพื่อสื่อสารความต้องการของภาคประชาสังคมไปสู่หน่วยงานภาครัฐซึ่งได้ดำเนินการมากกว่า 11 ปีแล้ว ซึ่งในการพัฒนาสวัสดิการชุมชนจำเป็นต้องมีพื้นที่กลางที่เข้มแข็งเพื่อให้เกิดการพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นำและประชาชนที่กว้างขวางมากขึ้น การสร้างเวทีหารือผ่านกลไกสภาองค์กรชุมชนเป็นสิ่งสำคัญในการนำมาาร่วมกำหนดระเบียบและวิธีการดำเนินงาน แม้จะมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ แต่การมีพื้นที่กลางที่เข้มแข็งจะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด ทั้งนี้ยังได้มีแนวคิดของการสื่อสารโดยใช้คำว่า "สวัสดิการชุมชน" แทน "กองทุน" จะช่วยให้การดำเนินงานครอบคลุมและกว้างขวางมากขึ้น เนื่องจากสวัสดิการชุมชนไม่ได้หมายถึงเพียงเงินทุน แต่รวมถึงการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกด้าน การพัฒนาจังหวัดสตูลโดยกลุ่มภาคี "รักจัง" มุ่งเน้นการขับเคลื่อนหลายประเด็นสำคัญ เช่น สภาองค์กรชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ

กลุ่มพัฒนาเชิงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากร เด็กและเยาวชน นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับด้านสุขภาพ โดยเฉพาะการดูแลสุขภาพ กลุ่มเปราะบาง และผู้พิการ รวมถึงการคุ้มครองผู้บริโภค การบูรณาการการทำงานในหลายด้านนี้ช่วยให้การพัฒนาจังหวัดสตูลเป็นไปอย่างครอบคลุม

อย่างไรก็ตามเนื่องจากการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน และ กลุ่มรักจังสตูล มีความเข้มแข็งและมีโครงสร้างการดำเนินงานที่เป็นระบบ จึงสามารถเป็นองค์กรภาคีเครือข่ายที่สามารถหนุนเสริมการทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเมื่อพิจารณาในมิติบทบาทของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) สามารถขับเคลื่อนตัวแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยผ่านองค์กรดังกล่าวได้ ขณะเดียวกัน ประเด็น “กองทุนสวัสดิการชุมชน” ซึ่งมีการดำเนินการอยู่แล้วในหลายตำบลของจังหวัดสตูล มีทั้งกองทุนที่ประสบความสำเร็จ กองทุนที่กำลังพัฒนา และกองทุนที่เกิดความล้มเหลว ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มยังเห็นความสำคัญในการนำมาเป็นประเด็นในการขับเคลื่อนให้เป็นตัวแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย เพียงแต่รูปแบบวิธีการยังมีความเห็นแตกต่างกันอยู่มาก

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาสภาพบริบทการทำงานของเครือข่ายต่าง ๆ ในนาม “พื้นที่กลาง” ซึ่งหมายรวมทั้งสภาองค์กรชุมชน หรือกลุ่มรักจังสตูล พบว่า มีการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอยู่ในรูปแบบเครือข่ายอยู่แล้ว ส่วนประเด็นใดจะมีความโดดเด่นหรือได้รับการสนับสนุนส่งเสริมมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับบริบทขององค์กร/

ประเด็นที่เข้าไปร่วมเป็นเครือข่ายด้วย ทั้งศักยภาพของผู้นำ การเป็นองค์กรที่มีความเป็นรูปธรรมและมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

สำหรับความเห็นที่ประสงค์ขับเคลื่อนประเด็น “กองทุนสวัสดิการชุมชน” เป็นการเฉพาะนั้น สืบเนื่องมาจากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 ได้สะท้อนให้เห็นความสำคัญของกองทุนสวัสดิการชุมชนที่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้ทุกช่วงวัย หรืออาจกล่าวได้ว่า “สามารถดูแลคุณภาพชีวิตนับตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” ซึ่งขอขยายการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชนสามารถนิยามได้อย่างกว้างขวาง ทั้งในด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ ด้านอาชีพ ด้านปัจจัย 4 หรือด้านความมั่นคงปลอดภัย เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลของจังหวัดสตูลยังไม่ครอบคลุมในทุกตำบล ขณะเดียวกันกองทุนที่ถูกจัดตั้งแล้วมีทั้งประสบความสำเร็จ กำลังพัฒนา และเกิดความล้มเหลว ผู้ให้ข้อมูลยังสะท้อนว่าการบริหารจัดการกองทุนเป็นเอกเทศซึ่งกันและกัน แม้จะมีความพยายามจัดกลุ่มเป็นเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือในการสร้างความเข้มแข็งของกองทุนแต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะแต่ละกองทุนต่างเป็นอิสระต่อกัน ซึ่งข้อเสนอสำคัญในการดำเนินงานในรูปแบบเครือข่ายบูรณาการการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยนั้น ผู้ให้ข้อมูลส่วนหนึ่งเสนอให้มีการจัดตั้งเป็นกลุ่ม/องค์กรที่มีสภาพการบริหารที่เป็นระบบ มีกฎระเบียบ มีเส้นทางการบังคับบัญชา หรือมีระเบียบกฎหมายรองรับ

จากการสนทนากลุ่ม ผู้เข้าร่วมได้แสดงความคิดเห็นในการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยในประเด็น “กองทุนสวัสดิการชุมชน” ในรูปแบบของการรวมตัวกันเป็น

สมาคมซึ่งเป็นองค์กรนิติบุคคล แต่วิธีการดำเนินงานหรือรูปแบบการบริหารยังมีความเห็นที่แตกต่างหลากหลาย

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาเพื่อให้เกิดต้นแบบแนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยแบบบูรณาการ ดำเนินการได้เพียงการได้รับความคิดเห็นและแนวทางการดำเนินงาน ยังไม่สามารถสร้างให้เกิดต้นแบบที่เป็นรูปธรรมได้ด้วยข้อจำกัดของออกแบบการวิจัย แต่อย่างไรก็ตามการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยของจังหวัดสตูลมีการดำเนินการที่ประสบความสำเร็จในอยู่หลายกลุ่ม และสามารถหลอมรวมเป็นเครือข่ายในนาม “กลุ่มรักจังสตูล” ซึ่งสามารถเป็นต้นแบบในการดำเนินงานได้

สำหรับการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายรายประเด็น โดยเฉพาะประเด็น “กองทุนสวัสดิการชุมชน” ที่ถูกเลือกให้มีการดำเนินการเพื่อสร้างเป็นต้นแบบในการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยนั้น จำเป็นจะต้องมีเวทีในการแสวงหาความร่วมมือในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอีกสักระยะ จนสามารถตกผลึกและขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบต่อไป

กลไกภาคีเครือข่ายของขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดยะลา

จากการศึกษาข้อมูลขบวนองค์กรชุมชนในพื้นที่จังหวัดยะลาที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนข้อเสนอแนวทางการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตต่างมีมุมมองที่หลากหลาย กล่าวคือ ในจังหวัดยะลา มีกลุ่มองค์กรที่ดำเนินงานด้านเศรษฐกิจชุมชนอยู่เป็น

จำนวนมาก เช่น องค์กรชุมชนที่ปลูกผักออร์แกนิกในจังหวัดยะลาเป็นแนวทางที่มีศักยภาพสูงในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนและสุขภาพของประชาชน การปลูกผักออร์แกนิกไม่เพียงแต่ช่วยลดการใช้สารเคมีที่เป็นอันตราย แต่ยังสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร การสร้างแบรนด์ผักปลอดสารพิษที่มีคุณภาพสูงจะช่วยให้ชุมชนสามารถแข่งขันในตลาดได้ แม้ว่าราคาจะสูงกว่าผักทั่วไป การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนการปลูกผักออร์แกนิกให้เป็นรูปธรรมและยั่งยืน ขณะเดียวกันก็มีกลุ่มองค์กรชุมชนที่พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนในพื้นที่ต่างๆ ซึ่งมีผลิตภัณฑ์หลากหลาย แต่ขาดการสร้างแบรนด์ที่เป็นที่รู้จัก เนื่องจากชาวบ้านมักมีความรู้เฉพาะด้านการผลิต แต่ขาดความรู้ด้านการตลาดและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ทำให้ไม่มั่นใจในคุณภาพของผลิตภัณฑ์ตนเอง ตัวอย่างเช่น ผลิตภัณฑ์ประเภทผ้า ซึ่งแม้จะมีคุณภาพดีแต่ยังขาดการสร้างแบรนด์ที่เข้มแข็ง การให้ความรู้เพิ่มเติมด้านการตลาดและการสร้างแบรนด์จะช่วยให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นที่รู้จักและสามารถแข่งขันในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารในชุมชนจำเป็นต้องมีมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับ เช่น ออ. และฮาลาล เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับในตลาด อย่างไรก็ตามวิสาหกิจชุมชนมักขาดศักยภาพในการสร้างโรงผลิตและบรรจุภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน เนื่องจากต้องใช้อุปกรณ์และเงินทุนจำนวนมาก การขาดแหล่งเงินทุนและการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐทำให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นไปได้ยาก แม้จะมีการอบรมและการส่งเสริมจากหน่วยงานต่างๆ แต่การปฏิบัติตามมาตรฐานยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญ การสนับสนุนเพิ่มเติมจากหน่วยงานรัฐและการให้ความรู้ด้านมาตรฐานจะช่วยให้

วิสาหกิจชุมชนสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับในตลาดได้

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนในพื้นที่ต่างๆ มักประสบปัญหาเรื่องการตลาด เนื่องจากหน่วยงานที่ให้ความรู้และพัฒนาไม่ครอบคลุมถึงการวางแผนการตลาดและการจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการจดทะเบียนเป็น OTOP และได้รับมาตรฐานฮาลาลยังคงต้องการการสนับสนุนด้านการตลาดอย่างมาก กลุ่มขบวนองค์กรชุมชนที่เป็นผู้ประกอบการขนาดเล็กหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขนาดเล็กมักขาดทุนและทรัพยากรในการสร้างแหล่งผลิตที่ได้มาตรฐาน การเชื่อมโยงกับหน่วยงานรัฐและนักธุรกิจเป็นสิ่งสำคัญในการสนับสนุนและเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน การมีแผนการเชื่อมโยงและการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ จะช่วยให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนสามารถอยู่ได้ ดังนั้นจึงได้มีข้อเสนอในการจัดตั้งสมาคมหรือนิติบุคคลในชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะในจังหวัดยะลาและพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ การจดทะเบียนเป็นองค์กรนิติบุคคลจะช่วยให้สามารถรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการประสานงานระหว่างหน่วยงานและชุมชนผ่านกระบวนองค์กรชุมชนเป็นสิ่งสำคัญในการให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดตั้งสมาคม การมีสมาคมหรือนิติบุคคลจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน

ข้อเสนอที่เป็นทางออกหนึ่งในการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยแบบบูรณาการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือ การผนวกรวมหรือขยายกลุ่มองค์กรชุมชนดังกล่าว คือกลุ่มท่องเที่ยว กลุ่มทำอาชีพ กลุ่มเกษตร ฯลฯ เข้าไปเป็นภาคีเครือข่ายหรือ

กลุ่มองค์กรชุมชนที่จัดแจ้งภายใต้ในสภาองค์กรชุมชน โดยอาศัยเครื่องมือ พรบ. สภาองค์กรชุมชน ให้สภาฯ เป็นตัวกลางในการส่งเสริมสนับสนุน หรือประสานการปฏิบัติไปยังภาคีเครือข่ายที่มีภารกิจในการสนับสนุนความเข้มแข็งต่อขบวนการองค์กรชุมชนในพื้นที่

การขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยของจังหวัดยะลามีการดำเนินการอยู่แล้วผ่านสภาองค์กรชุมชน หรือ ขบวนการจังหวัด เพียงแต่ยังขาดการบูรณาการหรือขับเคลื่อนในลักษณะภาคีเครือข่ายที่เป็นรูปธรรม ซึ่งจะต้องได้รับการสนับสนุนส่งเสริมและยกบทบาทขบวนการองค์กรชุมชนดังกล่าวให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างหลากหลายมิติ

สำหรับการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายรายประเด็น โดยเฉพาะประเด็น “กลุ่มวิสาหกิจชุมชน” มุ่งหวังถูกเลือกให้มีการดำเนินการเพื่อสร้างเป็นต้นแบบในการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย จำเป็นจะต้องมีเวทีในการแสวงหาความร่วมมือในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอีกต่อไป จนสามารถถดถอยและขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบต่อไป

ส่วนที่ 4 สรุปผลการศึกษา

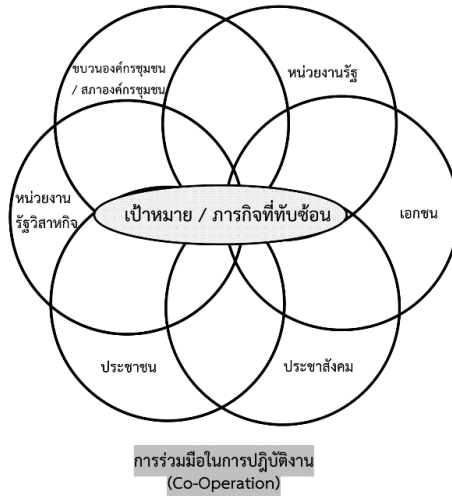
จากข้อมูลการศึกษาทั้งในส่วนจากรูปแบบกลไกการขับเคลื่อนงานพัฒนา และกระบวนการดำเนินงานพัฒนาของขบวนการองค์กรชุมชน ทั้ง 5 จังหวัดที่เชื่อมโยงภาคีเครือข่ายในระดับต่างๆ เข้ามาร่วมดำเนินกิจกรรมหรือโครงการที่ยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ ซึ่งมีความ

ครอบคลุมความต้องการที่แตกต่างกันไปตามบริบท แต่โดยส่วนใหญ่แล้วพบว่า การดำเนินงานพัฒนาของภาคประชาชนในพื้นที่หรือที่เรียกว่า “ขบวนองค์กรชุมชน” ซึ่งเป็นกลไกการดำเนินงานอยู่ในทุกระดับ โครงสร้างตั้งแต่ระดับพื้นที่ตำบล อำเภอ และจังหวัด หรือ “ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัด” โดยภายใต้การศึกษาค้นคว้านี้มุ่งเน้นกลุ่มตัวอย่าง ขบวนองค์กรชุมชนที่มีการดำเนินงานร่วมกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. ซึ่งมีบทบาทร่วมส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาของขบวนองค์กรชุมชนในทุกระดับผ่านการสนับสนุน ในลักษณะของโครงการและประเด็นงานพัฒนา ได้แก่ การสนับสนุนสภา องค์กรชุมชน กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล การพัฒนาที่อยู่อาศัย โครงการบ้านมั่นคง การซ่อมแซมที่อยู่อาศัย โครงการบ้านพอเพียง เศรษฐกิจและทุนชุมชน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งกระบวนการดำเนินงานของขบวนองค์กรชุมชน อาศัยความร่วมมือในการขับเคลื่อน และใช้กลไกของสภาองค์กรชุมชนในการเชื่อมประสานภาคี พบว่า เมื่อวิเคราะห์ในภาพรวมของการดำเนินงานของขบวนองค์กรชุมชนทั้ง 5 จังหวัด ผ่านแนวคิดการจัดการปกครองแบบร่วมมือ (Collaborative Governance) ที่เน้นกระบวนการปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์เพื่อกำหนด นโยบายและดำเนินโครงการสาธารณะร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่าย ต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม รวมถึงกลุ่มองค์กรต่างๆ ที่ขับเคลื่อนงานพัฒนาในพื้นที่ โดยส่วนใหญ่ อาศัยการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีด้วยการร่วมมือในการ ปฏิบัติงาน (Co-Operation)

ซึ่งการดำเนินงานร่วมกันระหว่างขบวนการองค์กรชุมชนและภาคีเครือข่ายในลักษณะดังกล่าว เป็นการทำงานร่วมกันโดยมีเป้าหมายของแต่ละหน่วยงานหรือองค์กรตนเองเป็นหลัก แต่สามารถนำมาร่วมดำเนินการกับภาคีอื่นๆ ได้ในบางภารกิจ

ในกรณีของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรี ใช้การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีในการปฏิบัติงาน (Co-Operation) โดยพิจารณาและชักชวนหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบซึ่งเกี่ยวข้องกับเป้าหมายหรือประเด็นการดำเนินงาน เพื่อสนับสนุนโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนานั้น แต่มิใช่การมาร่วมกันออกแบบหรือกำหนดเป้าหมายร่วมกันก่อนการดำเนินงาน กล่าวได้ว่าเป็นการประสานหน่วยงานที่มีภารกิจตรงกับเป้าหมายการดำเนินงานของขบวนการองค์กรชุมชน ซึ่งมีความทับซ้อนในความต้องการหรือเป้าหมายร่วมกันอยู่แล้ว พร้อมทั้งมีการกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของหน่วยงานภาคีอย่างชัดเจน เช่น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) ทำงานร่วมกับขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีด้วยการจัดหลักสูตรต่อต้านทุจริต ศึกษาและนำความต้องการของสมาชิกขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรีเข้าสู่นโยบายป้องกันและปราบปรามทุจริตของประเทศ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) และกองทุนฟื้นฟูเกษตรกรรมมีส่วนร่วมในกับกองทุนสวัสดิการชุมชนเมื่อประสานงานหาหรือปัญหาหนี้สินของสมาชิกและชำระหนี้แทนสมาชิกกองทุน สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมกิจการประกันภัย (คปภ.) ทำงานทำงานร่วมกับกองทุนสวัสดิการชุมชนเมื่อกองทุนเข้า

ช่วยเหลือทางกฎหมายเมื่อสมาชิกที่ประสบอุบัติเหตุจากการเดินทาง เป็นต้น

ภาพที่ 1 แสดงการร่วมมือในการปฏิบัติงาน
(ที่มา: วสันต์ เหลืองประภัสร์และคณะ
(2557))

ในขณะเดียวกันการดำเนินงานประสานในลักษณะการร่วมมือในการปฏิบัติงาน (Co-Operation) ดังกล่าวยังเป็นรูปแบบที่ชาวบ้านองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรีและจังหวัดยะลาใช้ดำเนินการอยู่มากที่สุดเช่นกัน เช่น โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสภาองค์กรชุมชนตำบล โคกช้าง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ทำงานแบบร่วมมือในการปฏิบัติงาน (Co-Operation) ระหว่างสภาองค์กรชุมชนและหน่วยงานภาคีหน่วยงานอำเภอ กรมการพัฒนาชุมชน สภาเกษตรกร

สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) และ พอช. โครงการนี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างรายได้ให้ผู้สูงอายุและเกษตรกร ผู้หญิงที่ว่างเว้นจากการทำนา หรือการดำเนินงานขับเคลื่อนของขบวนการองค์กรชุมชนในจังหวัดยะลา ในประเด็นของการพัฒนาด้านการเกษตร และส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ในรูปแบบกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ร่วมกับ หน่วยงานในสังกัดกระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวง เกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และสถาบันการศึกษาในพื้นที่

ทั้งนี้การศึกษายังพบว่ารูปแบบการดำเนินงานของขบวนการองค์กรชุมชนในแต่ละจังหวัดยังได้มีการใช้รูปแบบของการประสานระหว่าง หน่วยงาน (Co-Ordination) ซึ่งเป็นการประสานขอความร่วมมือไปยัง หน่วยงานภาคีเพื่อให้มีการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเพื่อให้ ดำเนินงานบางอย่างให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ถือเป็นรูปแบบที่ภาคีมี ส่วนร่วมในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาระดับที่น้อยที่สุด เนื่องจากองค์กรและหน่วยงานภาคีไม่ได้กำหนดเป้าหมายในการทำงาน ร่วมและออกแบบโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาดังแต่ต้น ซึ่งเป็นการ ใช้รูปแบบการดำเนินงานประสานหน่วยงาน (Co-Ordination) เพื่อตอบ โจทย์ปัญหาหรือกิจกรรมในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น มิได้เกิดการ ออกแบบหรือวางเป้าหมายที่ทับซ้อนร่วมกันในการดำเนินงาน เช่น การ ส่งปัญหาที่พบในชุมชนต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือ หรือการต่อข้อมูลรายชื่อกลุ่มเปราะบางในชุมชนไปยังสำนักงานพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัด สระบุรี เพื่อให้ได้รับการช่วยเหลือ การส่งสมาชิกของสภาองค์กรชุมชน

เข้าร่วมโครงการพัฒนาที่จัดโดยหน่วยงานภาคีในจังหวัดสระบุรี ขณะที่ ขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี ได้อาศัยรูปแบบการดำเนินงาน ประสานหน่วยงาน (Co-Ordination) เพื่อดำเนินกิจกรรมการรวบรวม รายชื่อผู้สูงอายุที่มีปัญหาเรื่องการได้ยินเพื่อให้สำนักงานพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเบิกเครื่องช่วยฟังมาแจกจ่าย การ ประสานองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อขอรับผ้าอ้อมผู้สูงอายุซึ่งเป็น สวัสดิการตามโครงการของหน่วยงานอยู่แล้ว ขณะที่ขบวนการองค์กรชุมชน จังหวัดตราดก็อาศัยรูปแบบการดำเนินงานประสานหน่วยงาน (Co-Ordination) เช่น การประสานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเพื่อส่ง ผู้ป่วยจิตเวชในชุมชนให้เข้ารับการรักษา การติดต่อกระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้ขึ้นทะเบียนหมอยาพื้นบ้านให้แก่ปราชญ์และชาวบ้านที่เชี่ยวชาญ เรื่องสมุนไพรในชุมชน ซึ่งกลไกภาคีเครือข่ายแบบการประสานระหว่าง หน่วยงาน(Co-Ordination) ไม่ใช่รูปแบบที่เอื้อให้ขบวนการองค์กรชุมชนมี ส่วนร่วมในการออกแบบและทำงานพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยร่วมกัน เท่าใดนัก เนื่องจากการร่วมมือในการประสานหน่วยงานไม่ทำให้เกิดการ แลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างการทำงานของขบวนการองค์กรชุมชนและ ภาคีเป็นเพียงการขอความร่วมมือทำกิจกรรมเฉพาะอย่าง การ ประสานงานกันเป็นไปเพื่อทำให้เป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น ดังที่ กลุ่มเปราะบางในชุมชนของจังหวัดต่างๆ ได้รับการดูแลและมีคุณภาพ ชีวิตที่ดีจากหน่วยงานภาคีขึ้นโดยที่สภาองค์กรชุมชนและขบวนการ องค์กรชุมชนในจังหวัดต่างๆ ไม่ต้องร่วมให้งบประมาณสนับสนุน

ภาพที่ 2 แสดงการประสานระหว่างหน่วยงาน
(ที่มา: วสันต์ เหลืองประภัสร์และคณะ (2557))

ในขณะที่เป้าหมายของรูปแบบกลไกการบูรณาการที่มุ่งหวัง คือ กลไกการประสานความร่วมมือแบบร่วมดำเนินการกิจ (Collaboration) เป็นกลไกการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย ซึ่งพบในรูปแบบการดำเนินงานของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี และสภาองค์กรชุมชนในร่วมดำเนินการกิจในบางประเด็น ด้วยการยืนยันความต้องการของภาคประชาชนด้วยการเชื่อมโยงภาคีบนหลักการร่วมออกแบบวิธีการทำงานหรือทรัพยากร โดยปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานเดิมขององค์กรหรือหน่วยงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและสามารถจัดทำข้อเสนอสาธารณะระดับจังหวัด สร้างกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างเครือข่ายภาคีบน “อุดมการณ์” เดียวกันซึ่งไม่ใช่การดำเนินงานตามเป้าหมายขององค์กรหรือหน่วยงานเป็นหลัก แต่เป็นการกำหนด

เป้าหมายร่วมกันและจึงทำการตกลงความรับผิดชอบของแต่ละส่วนภายใต้เป้าหมายเชิงอุดมการณ์นั้นที่ร่วมกันกำหนดขึ้น

ขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดตราดมีการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในรูปแบบการประสานความร่วมมือแบบร่วมดำเนินการกิจ (Collaboration) อย่างชัดเจนโดยขบวนองค์กรชุมชนคนตราดมีอำนาจในการดำเนินงานและกิจกรรมการพัฒนาได้ด้วยตนเอง และบูรณาการภาคีเครือข่ายร่วมกันบนเป้าหมาย “ธรรมนูญ 5 ดี วิถีตราด” ซึ่งประกอบด้วย สุขภาพดี / เศรษฐกิจดี / สิ่งแวดล้อมดี / ที่อยู่อาศัยดี / สังคมดี เป็นเป้าหมายร่วมกันของขบวนองค์กรชุมชนและภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม ที่ร่วมกันกำหนดแผนการดำเนินงานแต่ละส่วนมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน การประสานหน่วยงานภาคีลักษณะนี้ส่งผลให้องค์กรชุมชนคนตราดและหน่วยงานภาคีมองเห็นการทำงานที่สอดคล้องกันตลอดกระบวนการทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัยให้ประชาชนจังหวัดตราด เราจึงเห็นองค์กรชุมชนคนตราดและหน่วยงานภาคีกำหนดวิธีการทำงานร่วมกันและตกลงความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายด้วยกัน รวมทั้งจัดระบบการทำงานของตนเอง และหน่วยงานที่มาร่วมมือกันใหม่ ไม่ใช่รูปแบบเดิมที่ใช้เป็นปกติในหน่วยงานภาคี ดังจะเห็นได้จาก การจัดทำโครงสร้างของคนที่มาจากการทั้งองค์กรชุมชนคนตราดและหน่วยงานภาคีในแต่ละโครงการและกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตรูปแบบการขับเคลื่อนกลไกภาคีเครือข่ายแบบร่วมดำเนินการกิจ (Collaboration)

ยังพบได้ในการดำเนินงานของขบวนการองค์กรชุมชนจังหวัดสตูล ที่สอดประสานการดำเนินงานร่วมกันระหว่างขบวนการองค์กรชุมชน ภาคีหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และกลุ่มองค์กรเครือข่ายงานพัฒนาในประเด็นต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในจังหวัดสตูลภายใต้คำว่า “รักจังสตูล” ที่จะเป็นวาระร่วมของทุกคนใน

จังหวัดในการดำเนินงานซึ่งมีภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน ร่วมทำให้การขับเคลื่อนกลไกการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนมีประสิทธิภาพทั้งในเรื่องงบประมาณ องค์ความรู้ ปัจจัยการผลิต ตลอดจนการขยายเครือข่ายความร่วมมือให้กว้างขวางออกไปในจังหวัดต่างๆ

**ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาและยกระดับกลไก
ในการบูรณาการภาคีร่วมพัฒนาเพื่อส่งเสริม
ชุมชนเข้มแข็ง**

1) ขบวนการองค์กรชุมชนควรมีการออกแบบกลไกการทำงานในระดับพื้นที่ตำบลให้มีความชัดเจน เนื่องด้วยงานพัฒนาในระดับพื้นที่มีหลายประเด็นและหลายหน่วยงานที่มีภารกิจโดยตรง ดังนั้นควรมีการวิเคราะห์ในระดับพื้นที่ (Area) ร่วมกันทุกฝ่ายทั้งข้อมูลสภาพปัญหา ทิศทางสังคมและทรัพยากรในพื้นที่ เพื่อกำหนดประเด็น (Issues) ในการขับเคลื่อน โดยขบวนการองค์กรชุมชนออกแบบกลไกภาคีเครือข่ายร่วมพัฒนาที่เหมาะสมและครอบคลุมกับเป้าหมาย จัดตั้งกลไก (Setting) ที่มีส่วนร่วมและเหมาะสม ภายใต้กลไกการบูรณาการดังกล่าวต้องกำหนดบทบาทของภาคีเครือข่าย และบทบาทของขบวนการองค์กรชุมชนที่ชัดเจน การออกแบบระบบการทำงานดังกล่าวจึงเป็นสิ่งจำเป็น และควรมีการออกแบบระบบของการเรียนรู้และส่งต่อความรู้ พร้อมสร้างแกนนำในระดับพื้นที่เพิ่มขึ้นเพื่อรองรับการดำเนินงานพัฒนา ออกแบบแผนการพัฒนาคุณภาพชีวิตควบคู่กับแผนการพัฒนาคน มีแกนนำที่รับผิดชอบในเรื่องนั้น ๆ อย่างชัดเจน

2) พัฒนาระบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกันระหว่างฐานข้อมูลของขบวนการองค์กรชุมชนและข้อมูลของรัฐ เพื่อสร้างระบบของการสอบทานความครบถ้วน ถูกต้อง ตามความเป็นจริง ทำให้โครงการและกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตส่งมอบประโยชน์แก่ผู้เดือดร้อนที่แท้จริง ขณะเดียวกันทำให้ขบวนการองค์กรชุมชนเติมเต็มข้อมูลและแบ่งปันข้อมูล

ดังกล่าวให้แก่หน่วยงานรัฐ เป็นข้อมูลที่ผ่านกระบวนการลงเก็บด้วยตนเองแบบ “ลงพื้นที่ทุกหมู่บ้าน” และ “ข้อมูลเชิงลึก อาศัยการบอกเล่าของสมาชิกและการสังเกตการณ์ มีวางแผนร่วมกันตั้งการกำหนดประเด็นปัญหาและกิจกรรมของการดำเนินงาน สร้างความน่าเชื่อถือให้กับแผนงานร่วมในระดับต่างๆ ที่เชื่อมโยงข้อมูลจากกลุ่มองค์กรสู่ระดับตำบล อำเภอ และในภาพรวมของจังหวัด สามารถใช้ข้อมูลร่วมกันได้ทุกภาคส่วน

3) การพัฒนาและยกระดับสภาองค์กรชุมชนตำบลให้มีการทบทวนกลุ่มองค์กรชุมชนที่ขับเคลื่อน และยกระดับประเด็นงานของขบวนการองค์กรชุมชนในจังหวัดต่างๆ ให้มีการรวมกลุ่ม มีการทำงานในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างพลังในการต่อรอง การสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย เช่น กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เนื่องจากหลายพื้นที่ การดำเนินงานมีความเข้มแข็งแต่ไม่สามารถเชื่อมโยงภาคีเครือข่ายอื่นๆ ดังนั้นการใช้กลไกสภาองค์กรชุมชนขยายผลและยกระดับประเด็นงานเป็นการเสริมพลัง เปิดพื้นที่ให้เกิดการขยายเครือข่ายภาคี

4) การยกระดับกลไกในการบูรณาการภาคีร่วมพัฒนาเพื่อส่งเสริมชุมชนเข้มแข็งที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย ควรมีการวิเคราะห์และให้ความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมายของกิจกรรมหรือโครงการ โดยเฉพาะในลักษณะของกิจกรรมการฝึกอบรม การส่งเสริมอาชีพ หรือการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ อาทิเช่น กลุ่มสตรี กลุ่มเด็ก กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเปราะบาง ในพื้นที่ ดังนั้นควรมีการออกแบบกลุ่มเป้าหมายในกิจกรรมดังกล่าวให้เป็นหน่วย “ครอบครัว” เนื่องจากหน่วยดังกล่าวมี

ความครอบคลุมเกือบทุกช่วงวัย ซึ่งจะสามารถเข้ามาร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและมีส่วนร่วมจากคนหลายวัยในพื้นที่

ข้อเสนอต่อหน่วยงานภาคี

1) การปรับระบบการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ มีการดำเนินงานใกล้ชิดกับขบวนองค์กรชุมชนในทุกระดับ ทบทวนขั้นตอนการดำเนินงานและกฎระเบียบการทำงาน ในขั้นตอนที่ซับซ้อนเกินกว่าข้อบังคับของหน่วยงานกำกับงบประมาณ หรือปรับระเบียบข้อตกลงธรรมเนียมปฏิบัติภายในหน่วยงานภาคี เพื่อลดทอนกฎ ระเบียบและขั้นตอนต่างๆ จะช่วยให้การดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบร่วมดำเนินกิจการมีความสะดวกมากขึ้น

2) พอช.ควรพิจารณาโครงสร้างการดำเนินงาน โดยเฉพาะการปรับบทบาทการทำงานของเจ้าหน้าที่ส่วนกลางให้เข้าใจบริบทและวัฒนธรรมการทำงานของคนในพื้นที่มากขึ้น เนื่องจากเป็นส่วนหน่วยที่กำหนด กฎเกณฑ์และระเบียบ การปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ พอช.ต่อขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดต่างๆ ซึ่งเป็นคณะทำงานในพื้นที่จริง เป็นการเปิดโอกาสให้คณะทำงานในพื้นที่มีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณโครงการและกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ในขณะเดียวกันการเพิ่มบทบาทเจ้าหน้าที่ส่วนกลางของ พอช.ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับการดำเนินงานร่วมกับงานพื้นที่ในลักษณะการสนับสนุนองค์ความรู้และงานวิชาการ ย่อมเป็นการสนับสนุนการดำเนินงานการทำงานของขบวนองค์กรชุมชนได้มากขึ้น

บรรณานุกรม

หนังสือ

- ชล บุนนาค. 2555. เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยสาธารณสมบัติ: การบริหารจัดการทรัพยากรสาธารณะโดยชุมชน. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรรยา ฤทธิพิศ. 2563. การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในยุคคลื่น 4.0 กรณีศึกษาชุมชนเข้มแข็งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธาร อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น. คลังข้อมูลงานวิจัยไทย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชาติชาย ณ เชียงใหม่. (2543). การบริหารการพัฒนาชนบทเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการนโยบายพื้นฐานแห่งชาติ.
- ตรงกมล สนามเขต. 2563. แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งทุนชุมชนสู่การกำหนดปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นจังหวัดอุดรธานี. คลังข้อมูลงานวิจัยไทย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- วสันต์ เหลืองประภัสร์. (2559). การรวมศูนย์อำนาจและการกระจายอำนาจกับการบริหารราชการแผ่นดินไทย การทบทวนแนวคิดข้อถกเถียง และข้อพิจารณาเพื่อการปฏิรูป. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- วสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ. (2555). “การศึกษาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทาง/รูปแบบและวิธีการในการส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำบริการ

สาธารณะ”. ใน โครงการศึกษาและพัฒนาระบบและวิธีการ
ทำงานเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาสังคมในการจัดทำ
บริการสาธารณะ, รายงานวิจัย เสนอต่อ สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.).
กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่ง
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศศิธร ทองจันทร์. (2559). การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน
กับการขับเคลื่อนนโยบายภาครัฐไทย: กรณีศึกษาโครงการความ
ร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน จังหวัดพิษณุโลก. การ
ค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บทความ

ธาดรี ไต้ฟ้าพล. (2558). จิตลักษณะและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการ
พัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา. วารสาร
พฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, 7(1)

เนตรชนก แก้วจันทา, สมพร รุ่งเรืองกลกิจ และอิงคภา โคตนารา. 2563.
การบูรณาการการดำเนินงานเพื่อพัฒนากลไกประสานการ
ทำงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น: กรณีศึกษา
จังหวัดชัยภูมิ. วารสารวิชาการสาธารณสุข, ปีที่ 29 ฉบับที่ 2
มีนาคม - เมษายน 2563: 191 - 200.

ศุทธิกานต์ มีจั่น. 2564. ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในชุมชนของเทศบาลเมืองศรี

สะเกษ: องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการบริการสาธารณะ
ด้วยเครือข่ายรัฐ เอกชนและประชาสังคม, วารสารวิจัยสังคม ปี
ที่ 44 ฉบับที่ 1 (ม.ค.-มิ.ย. 2564): 53-90.

วิทยานิพนธ์

กฤชเทพ เนตรอรุณ. 2563. บทบาท กลไกภาครัฐ ภาคีเครือข่ายต่างๆ
ในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาคับทบขาว: กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่ม
น้ำท่าจีน จังหวัดสุพรรณบุรี. การค้นคว้าอิสระหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง) สาขาวิชา
การเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กรรวิ แก้วมณี. 2560. คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุกรุงเทพมหานครกับการ
ปฏิบัติงานอาสาสมัคร [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์].

คורי การิจิ, (2561). การจัดการปกครองแบบร่วมมือกัน (Collaborative
Governance) ในโครงการอุตสาหกรรมเพื่อการสร้างงานที่
ยั่งยืนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. [วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์].

จักรพงษ์ เกะเย็น. (2554). คุณภาพชีวิตผู้อยู่อาศัยในชุมชนของการเคหะ
แห่งชาติ ในเขตกรุงเทพมหานคร: ศึกษากรณีโครงการเคหะ
ชุมชนทุ่งสองห้อง อาคารแฟลตเช่า.. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ชัชพลสิฐ ศรีสวัสดิ์. (2565). ความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของพี่

เลี้ยงที่ดูแลคนไร้ที่พึ่งสังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

โชคทวีร์ อ้นถาวร. 2561. รูปแบบการพัฒนาแบบบูรณาการเพื่อความ
เป็นเลิศของตำบลเขาหิน อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา.
วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการเพื่อการพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

ณัฐสิทธิ์ คำอ่อน. (2566). การบูรณาการการจัดทำแผนพัฒนาในระดับ
พื้นที่ (One Plan) ของหน่วยงานในจังหวัดน่าน. [วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่].

นริศรา พิงโพธิ์สภ. (2556) การสังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์
ระหว่างลักษณะทางจิต และสังคมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต
ของผู้สูงอายุในประเทศไทย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ:
กรุงเทพฯ.

นิติพัฒน์ ชื่อดี. 2563. การจัดการปกครองแบบร่วมมือ (Collaborative
Governance) กับการนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิต ไปสู่
การปฏิบัติในพื้นที่: กรณีศึกษาคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพ
ชีวิตอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร. การค้นคว้าอิสระ
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง) สาขาวิชา
การเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณิกานต์ เชื้อม่วงส์. 2564. การจัดการปกครองแบบประสานความ

ร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน กรณีศึกษา ชุมชน
คงกระพันชาตรี อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ.
การค้นคว้าอิสระหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาบริหารรัฐ
กิจและกิจการสาธารณะ) สาขาบริหารรัฐกิจและกิจการ
สาธารณะ สำหรับ นักบริหาร คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พริ้งขจร ธารเสนา. 2559. ทุนชุมชนที่สนับสนุนการจัดกองทุนสวัสดิการ
ชุมชน: กรณีศึกษากองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบ้านนา
อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง. หลักสูตรประกาศนียบัตร
บัณฑิตสาขาวิชาบัณฑิตอาสาสมัคร วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย
อิ๋งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รพีภัทร์ สุขสมเกษม. 2559. ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมความเข้มแข็ง
ของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนในเขตเทศบาลนครปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหาร
รัฐกิจและกิจการสาธารณะ) สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการ
สาธารณะ สำหรับ นักบริหาร คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมชาย จนทสโร (ณัฏกิตตระกูล). 2563. บทบาทของผู้นำชุมชนกับ
การพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนสุขฤดี แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน
กรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]

อนรรฆ อีสเฮาะ. (2560). คุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตองค์การ

บริหารส่วนตำบลบาโงสะโต อำเภอร่องแงะ จังหวัดนราธิวาส
[วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ,
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์].

อมรชัย วิลรัตน์. 2562. การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งโดยอาศัยเครือข่ายความร่วมมือ กรณีศึกษาศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งในระดับชุมชน ตำบลช่วงเปา อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร คณะรัฐศาสตรมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อื่นๆ

วสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ. (2557). “การศึกษาและรวบรวมตัวอย่างการบริหารจัดการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) ระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคมและชุมชน”. รายงานวิจัย เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) ภายใต้การสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างสุขภาพ (สสส.). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). 2565. การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเอง และเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยอาศัยการดำเนินงานอย่างบูรณาการ. กรุงเทพฯ.

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2565). รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2565.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). การบูรณาการการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). ความอยู่ดีมีสุข.

Rhodes, R. A. W. (1997). *Understanding Governance: Policy Networks, Reflexivity and Accountability*. Buckingham: Open University Press.

WHOQOL Group. (1998). Development of the World Health Organization WHOQOL-BREF Quality of Life Assessment. Social Science & Medicine.

สภาท้องถิ่นตำบลป้อมมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบาโงยซิแน อำเภอยะหา จังหวัดยะลา

กลไกภาคีเครือข่ายขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี

โครงการบ้านพอเพียง ตำบลหนองโพธิ์ อำเภอนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี

กลไกภาคีเครือข่ายขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสตูล

ตำบลเจริญธรรม อำเภอบัวลาย จังหวัดสระบุรี
ส่งเสริมอาชีพสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชน

กลไกภาคีเครือข่ายขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดตราด

ภาคีบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย ภายใต้โครงการการบูรณาการภาคีร่วมพัฒนาเพื่อส่งเสริม ชุมชนเข้มแข็งสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย

กว่า 40 ปีที่คำว่าบูรณาการถูกนำมาใช้ขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชน ซึ่งหากนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพจะทำให้เกิดผลอันยิ่งใหญ่ คือการรวม
งบประมาณ ทรัพยากร องค์ความรู้ และออกแบบการทำงานร่วมกันตั้งแต่ต้น
มองเห็นเป้าหมายเดียวกัน ลดความซ้ำซ้อน ของการใช้งบประมาณ
ขยายการพัฒนาสู่พื้นที่ต่างๆ อย่างเท่าเทียม การพัฒนาคุณภาพชีวิต
ของชุมชนไทยในทุกช่วงวัยเป็นโจทย์ปัญหาที่ยากท่ามกลางความเหลื่อมล้ำ
และความยากจน แต่หากนำหลักการ ของการบูรณาการมาใช้อย่างจริงจัง
เชื่อว่าสามารถแก้ปัญหาเหล่านี้ได้เพราะธรรมชาติของสังคมไทยเป็นสังคม
ที่มีผู้คนจำนวนหนึ่งพร้อมลุกขึ้นมาช่วยเหลือผู้อื่น มองปัญหาทุกขั้วยาก
ของเพื่อนบ้านเป็นเรื่องที่ต้องให้ความช่วยเหลือ ไม่นิ่งนอนใจ เพียงแต่
ขาดกลไกการเชื่อมโยงหน่วยงานต่างๆ เข้ามาทำงานร่วมกันบนฐานของ
ความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน

พอช. - CODI

จัดทำโดย

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

912 ซอยนวนินทร์ 45-47 ถนนนวนินทร์ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

โทรศัพท์ 0 23788 8300-9 โทรสาร 0 2378 8411

Home page : www.codi.or.th E-mail : codi@codi.or.th